

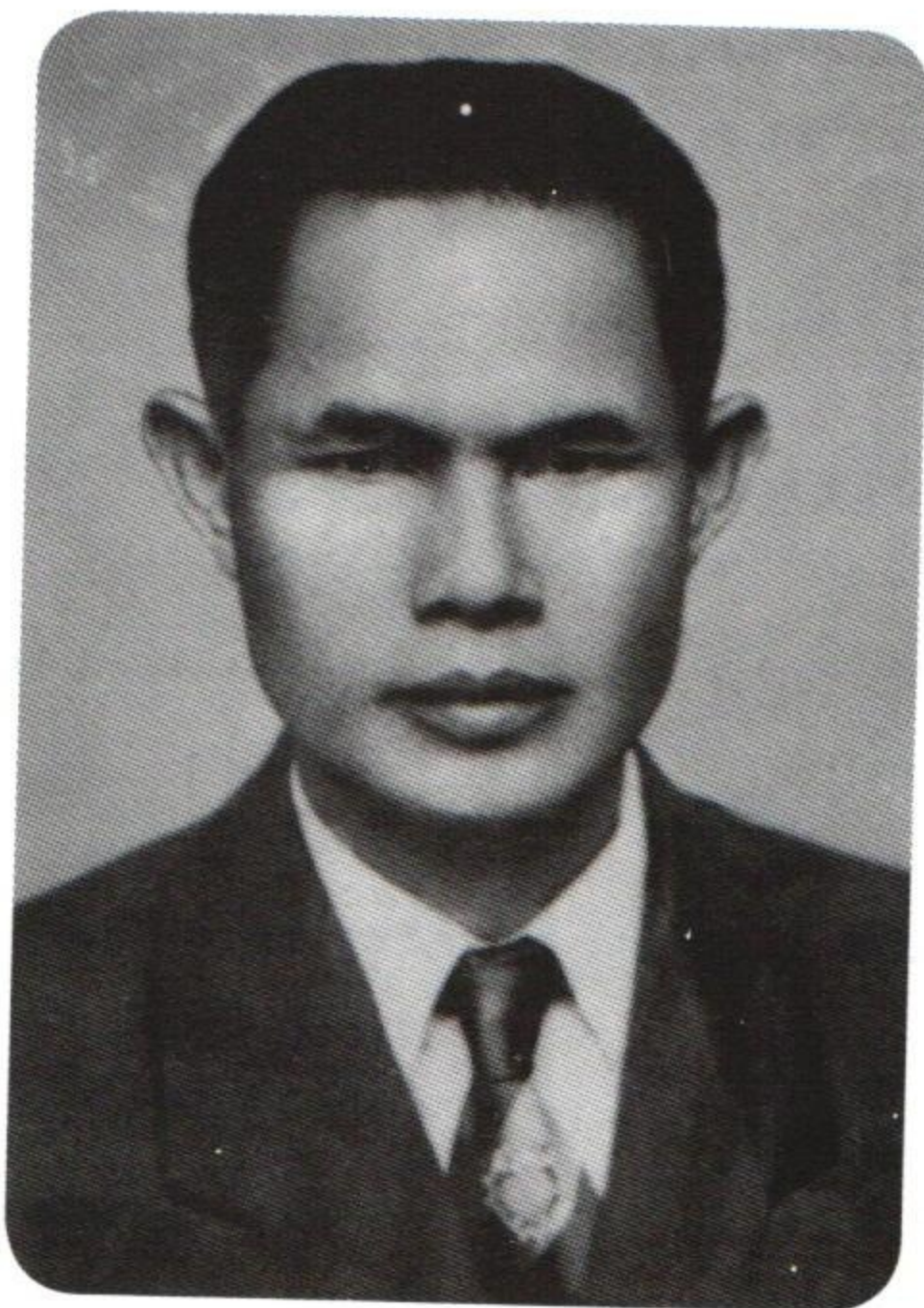

ມະຫາ ສິລາ ວິຣະວົງສ໌
Maha Sila Viravongs

ອອ
ຊີວິດ

ຂ
ໂອໂອ

ឧទ
ឌុវណ ផ្លូវឌុវ auto biography
មិត្តភាពខ្មែរ-បារាំង My Life

ມະຫາສິລາ ວິຣະວົງສ໌

Maha Sila Viravongs

ສິລາ ວິຣະວົງສ໌

ຊື່ປຶ້ມ ມະຫາສິລາ ວິຣະວົງສ໌ ຊີວິດ ຜູ້ຂ້າ My life
ອັດຕະຊີວະປັດ , ຄຳກອນພຸທທະທຳນາຍ 16 ຂໍ້
ແລະກອນລຳຊຸມປີ 2487

ພິມຄັ້ງທີ 1 ທັນວາ 2004

ຄະນະບັນນາທິການ	ດາຣາ ກັນລະຍາ ດວງເດືອນ ບຸນຍາວົງ
ແປເປັນພາສາອັງກິດ ພິມຕິດຈັດຫນ້າ	ເດວິດ ວອລຕອນ David Wharton ມາລີ ທອງທຸມມາ ດວງໃຈ ແປງມະນີວົງ
ແບບປົກ ແລະຈັດເຫລັ້ມ:	ອຸດົມພອນ ບຸນຍາວົງ ດວງແຂ ບຸນຍາວົງ
ຮູບປະກອບ ຮູບບ້ານຫນອງຫມີ່ນກຸ່ານ ແລະວັດສະປະທຸມ	ຮູບເກົ່າ ຂອງຄອບຄົວ ສະມິທທິ ທະນານິທິໂຊຕ
ຄະນະຜູ້ຈັດພິມ	ຄອບຄົວ ວິຣະວົງສ໌ ແລະຍາດພີ່ນ້ອງ

ຈັດພິມເນື່ອງໃນໂອກາດ 100 ປີ ຊາຕະການ
ຂອງ ມະຫາ ສິລາ ວິຣະວົງສ໌ 1905 - ສິງຫາ 2005

© ສະຫງວນລິຂະສິດ ດວງເດືອນ ບຸນຍາວົງ

ພິມທີ່ ໂຮງພິມ ມັນທາຕຸຣາດ, ນະຄອນຫລວງວຽງຈັນ, ສປປລາວ
ທັນວາ 2004

ສາຣະບັນ

- * 6 ຄໍາອຸທິດ
- * 9 ຄໍານໍາ
- * 15 ຄໍານິຍົມ - ພຣະອາຈານ ຊາລີ ກັນຕະຊິໂລ
- * 18 ຂໍເປັນລູກສິດຄົນນຶ່ງ - ມະຫາບຸນຍົກ ແສນສູນທອນ

- ພາກທີ I
- * 21 ຊີວິດ ຜູ້ຂ້າ - My life

- ພາກທີ II
- * 75 ກິນເຂົ້າກັບ ພາສາລາວ ທຸກຄໍາ - ດາຣາ ກັນລະຍາ
- * 81 ຮູບພາບຊີວິດ ແລະບ້ານເກີດ ໃນປັດຈຸບັນ
- * 97 ຈາກ ກອນລໍາ ສູ່ພົງສາວະດານລາວ
- * 103 ກອນລໍາພຸທທະທໍານວາຍ 16 ຂໍ້
- * 116 ກອນກ້ຽວ ຕ່າງໆ
- * 141 ກ້ອຍກຸແລງ
- * 145 ບັນຊີຜົນງານ

ຄໍາອຸທິດ

ແດ່

ພໍ່ ມະຫາສິລາ ວິຣະວົງສ໌ ແລະ ແມ່ ມາລີ
 ຜູ້ເຊິ່ງ ຕະຫລອດເວລາ ເກືອບເຄິ່ງສະຕະວັດ
 ໄດ້ອຸທິສ ເລືອດເນື້ອ ເຫື່ອແຮງ ສະຕິປັນຍາ
 ລ້ຽງດູລູກທັງ ໑໕ ຄົນ ໃຫ້ເຕີບໃຫຍ່ເຂັ້ມແຂງ
 ມີການສຶກສາ ແລະສະຕິປັນຍາ

ບຸນຄຸນ ຄວາມງາມ ຄວາມດີ ຂອງແມ່ ພວກລູກບໍ່ມີມື້ລືມໄດ້.
ຜົນງານ ດ້ານການປະພັນ ການຄົ້ນຄວ້າຂອງພໍ່ ເປັນມະຫາສົມບັດ ທີ່ບໍ່ພຽງແຕ່
ພວກລູກໄດ້ຊົມໃຊ້ ແລະຊື່ນຊົມ... ແຕ່ເປັນຂຸມຊັບອັນບໍ່ເຫຼືອດແຫ້ງ ແຝງຊ້ອນຢູ່
ໃນແຜ່ນດິນ ແລະຈິຕວິນຍານຂອງຄົນລາວ

ພໍ່ຄົງດີໃຈ ກ້າຮູ້ວ່າສິ່ງທີ່ພໍ່ສ້າງໄວ້ ດ້ວຍຄວາມມານະອົດທົນນັ້ນ
ບໍ່ມີມື້ຈິດຈາງຄຸນຄ່າ
ຂໍດວງວິນຍານອັນປະເສີດຂອງພໍ່ ແລະແມ່ ຈົ່ງເປັນສຸຂຍິ່ງໆຂັ້ນດ້ວງ

ຄໍານໍາ

ຂ້າພະເຈົ້າ ເປັນຜູ້ຂຽນຊີວະປວັດ ມະຫາສິລາ ໃນປີມື້ຊີວິດ ແລະຜົນງານ ຈັດພິມໂດຍຄນະກັມມະການ ວິທະຍາສາດສັງຄົມແຫ່ງຊາດ ປີ 1990 ໂດຍໃຊ້ຂໍ້ມູນຈາກບັນທຶກຕ່າງໆຂອງເພິ່ນ ບວກໃສ່ຄໍາບອກ ເລົ່າຂອງແມ່ ແລະສິ່ງທີ່ຕົນເອງຈິດຈໍາໄດ້. ແຕ່ໃນຄັ້ງນີ້ ເຫັນວ່າສິ່ງ ທີ່ເພິ່ນຂຽນໄວ້ເອງນີ້ ມີຂໍ້ມູນທີ່ຫນ້າສົນໃຈ ແລະຈະເປັນປະໂຫຍດ ແກ່ຜູ້ອ່ານ ໃນດ້ານເນື້ອໃນ ທີ່ເວົ້າເຖິງຮີດຄອງປະເພນີ ຂອງຄົນລາວຢູ່ ພາຄອນິສານ ຂອງປະເທດໄທຍ໌ ເມື່ອປະມານຮ້ອຍປີກ່ອນ. "ຄົນອິສານ" ເຫລົ່ານັ້ນ ໄປຈາກຝັ່ງຊ້າຍແມ່ນ້ໍາຂອງ ມີຮູບແບບດໍາລົງຊີວິດຢ່າງໃດ ? ມີຫຍັງແດ່ ແຕກຕ່າງ ກັບຄົນລາວຝັ່ງຊ້າຍ ? ໂດຍສະເພາະແລ້ວໃນການພິມຄັ້ງນີ້ ແມ່ນຢາກຮັກສາສໍານວນການຂຽນ ວິທີຂຽນຕາມເຄົ້າ ທີ່ເພິ່ນນິຍົມ ໃນແຕ່ກ່ອນ ເພື່ອເປັນຕົວຢ່າງສຶກສາ. ເນື່ອງຈາກມີຕົ້ນສະບັບສອງຊຸດ ທີ່ ມີລາຍລະອຽດບາງບ່ອນຕ່າງກັນ ຂ້າພະເຈົ້າຂໍອະທິບາຍຕື່ມເລັກນ້ອຍ ຢູ່ລຸ່ມນີ້ ແລະເພື່ອຄວາມສົມບູນຂອງບົດ ຂ້າພະເຈົ້າໄດ້ປະສົມປະສານ ຕັດທອນເອົາສ່ວນຕ່າງໆ ມາຕໍ່ໃສ່ກັນ ແຕ່ສໍານວນ ແລະວິທີການຂຽນ ແມ່ນຂອງເດີມທຸກຢ່າງ.

ຄວາມແຕກຕ່າງລະຫວ່າງຕົ້ນສະບັບທັງສອງມີດັ່ງນີ້:

ຊີວະປວັດຕອນຕົ້ນ ເພິ່ນຂຽນໄວ້ ມີລາຍລະອຽດຄື ມີກາຣບັນຍາຍ ເຖິງຄວາມນຶກຄິດຈິດໃຈ ສະພາບບ້ານເມືອງ ຕະຫລອດຮອດຮີດຄອງ ປະເພນີທ້ອງຖິ່ນ ເຫຕການ ແລະບຸຄຄົລທີ່ກ່ຽວຂ້ອງຢ່າງຫລວງຫລາຍ ສະບັບນີ້ ສັນນິຖານວ່າ ຂຽນໄວ້ໃນຊຸມຕົ້ນປີ 60 ພ້ອມໆ ພຣະຣາຊີວະ ປວັດຂອງ ເຈົ້າເພັດຊຣາຊ ເຫຕກາຣ ມາຢຸດຢູ່ ປີ 1949 ຄື ເມື່ອເພິ່ນ (ພໍ່) ໄດ້ກັບຄືນມາປະເທສລາວ ເປັນຄັ້ງທີສອງ ຕໍ່ຈາກນີ້ ບໍ່ມີຣາຍລະອຽດ ນອກຈາກບອກປີ ແລະບ່ອນປະຈໍາກາຣ.

ສະບັບທີສອງ ຂຽນລະຫວ່າງກາງຊຸມປີ 60 ດຳເນີນເລື່ອງ ຄ້າຍຄືກັນ ແຕ່ບໍ່ມີຮາຍລະອຽດ ແລະສຸດລົງໃນປີ 1949 ຄືກັນ. ທັງໆທີ່ວ່າ ຕໍ່ຈາກນີ້ມາ ກໍ່ມີເຫດການຫລາຍຢ່າງ ເກີດຂຶ້ນກັບເພິ່ນ ແລະຄອບຄົວ ພໍ່ສົມຄວນ ເຊັ່ນໃນປີ 1956 ເມື່ອ ລູກຊາຍກົກ ທ້າວອາສາ ທີ່ ເປັນພະນັກ ງານຢູ່ສະຖານີວິທະຍຸກະຈາຍສຽງແຫ່ງຊາດ ວຽງຈັນທົນ ກຶກໄລ່ອອກ ຈາກການ ເພາະເຜີ້ປ່ອຍບັນທຶກສຽງຂອງ ສະເດັດເຈົ້າສຸພານຸວົງ ອອກ ວິທະຍຸ (ກ່າວຢູ່ໃນສະພາແຫ່ງຊາດ ເວລາເພິ່ນເປັນຜູ້ແທນ ຮາສດອນ ຄັ້ງໂຮມລາວເທື່ອທຳອິດ) ແລະຕໍ່ມາອາສາກຶກຈັບ ເພາະໄປແຕ້ມປ້າຍ ໃສ່ທາງກຸມົນ ໂຈມຕີຮຸບາລ ຊຸດ ຜູຍ ຊະນະນິກອນ ເປັນນາຍົກ. ອ້າຍອາສາ ເຂົ້າຮ່ວມຢູ່ໃນຂະບວນຊາວໜຸ່ມລາວຮັກຊາດ ສນັບສນູນ ຝ່າຍແນວລາວຮັກຊາດ. ອີກຄັ້ງນຶ່ງ ສມັຍ ຮ້ອຍເອກກອງແລ ເຮັດ ຮັກປະຫາຣ ຢູ່ວຽງຈັນທົນ ປີ 1961 ແລ້ວພໍ່ກຶກຟ້ອງວ່າ ມີສ່ວນພົວພັນ (ເພິ່ນຂຽນບົດຄວາມ ກ່ຽວກັບຄວາມຮັກຊາດ... ອອກວິທະຍຸ ໃນຣະຍະ ຮັກປະຫາຣ ເຈົ້າສຸວັນນະພູມມາ - ກິນິມ ພົນເສນາ) ເກືອບກຶກຝ່າຍຂວາ (ພູມິ ໜ່ວຍ) ຈັບ ແລະອີກຄັ້ງນຶ່ງ ພໍ່ສາມາດຫລົບຫນີທັນ. ອາດກຶກໄດ້ວ່າ ນີ້ ເປັນສ່ວນນຶ່ງຂອງເຫດການທາງການເມືອງ ທີ່ເພິ່ນຍັງມີສ່ວນກ່ຽວຂ້ອງ ສ່ວນຄວາມພະຍາຍາມ ເຄື່ອນໄຫວເພື່ອກອບກູ້ສິ່ງເສີມວັທນະທັມ ພາສາ ວັນນະຄະດີລາວນັ້ນ ເພິ່ນບໍ່ກ່າວເຖິງເລີຍ ເຊັ່ນ ເມື່ອມີກະແສຂັດຄ້ານ ຢາກປ່ຽນແປງໄວຍາກຣນິລາວ ທີ່ເພິ່ນຂຽນໄວ້ ແຕ່ຄາວຕັ້ງພຸທບັນດິຕຕິ ສະພາຈັນທະບຸຣີໃຫມ່ໆ ແຕ່ຍ້ອນກະແສນິຍົມລວມ ເພິ່ນກໍ່ໄດ້ອະນຸໂລມ ໄປນຳ ຄືເອົາແບບກະເທີນ ອັນເປັນທີ່ຮູ້ກັນໃນນາມ ພຣະຣາຊໂອງການ ເລກທີ 10, ລົງວັນທີ 27 ມະກະຣາ 1949. ເວລານັ້ນ ເພິ່ນຫາກໍ່ກັບມາ ເຮັດການໃຫມ່ ຈົນມາຣອດປີ 1951 ຈຶ່ງມີດຳລັດ ຈັດຕັ້ງຄະນະກັມ ມະການວັນນະຄະດີຂຶ້ນ ຊຶ່ງໃນນັ້ນ ມີຄະນະນຶ່ງຮັບຜິດຊອບຈັດຕັ້ງ ຣະບຽບອັກສຣລາວ ແລະແຕ່ງວັຈຈະນານຸກົມລາວຂຶ້ນ ເພິ່ນໄດ້ຢູ່ ໃນຄະນະກັມມະການນີ້ ມາຣອດປີ 1953 ກໍ່ໄດ້ຮັບອະນຸມັຕຈາກຄະນະກັມ

ມະການໃຫ້ເປັນຜູ້ທ່ອນໂຮມ ແລະຮຽບຮຽງຄຳ ແຕ່ພຽງຜູ້ດຽວ ເພາະກັມມະກາຣທ່ານອື່ນໆ ມີພາຣະກິຈຫລາຍ ບໍ່ມີເວລາມາຮ່ວມປະຊຸມກຶກຽງກັນໄດ້.

ເມື່ອໄດ້ຮັບແຕ່ງຕັ້ງຢ່າງເປັນທາງການດັ່ງນີ້ ພໍ່ກໍໄດ້ສຸມກຳລັງຄວາມຮູ້ໃສ່ວຽກນີ້ຢ່າງຈິງຈັງ ມາຮອດປີ 1960 ຈິ່ງສຳເລັດ ແລ້ວກອງແບບຮຽນກະຊວງສຶກສາທິການ ຈິ່ງໄດ້ຈັດພິມອອກເປັນເທື່ອທຳອິດ ຈຳນວນ 500 ສະບັບ ເພື່ອຮັບໃຊ້ການສຶກສາ. ໃນຣະຍະດຽວກັນ ເພິ່ນກໍສືບຕໍ່ແຕ່ງໄວຍາກຣນ໌ລາວ ພາກ 2, 3, 4 ອອກມາສຳເລັດ. ທັງຫມົດນີ້ໄດ້ອີງໃສ່ຫຼັກການຂຽນພາສາລາວ ຕາມພຣະຣາຊໂອງການເລກທີ 10 ແລະການແກ້ໄຂຕາມຄວາມເຫັນດີຂອງຄນະກັມມະການ ວັນນະຄະດີ.

ປຶ້ມທັງສອງ ກາຍເປັນຕຳຣາຄູ່ມືການສອນການຮຽນ ຂອງກະຊວງສຶກສາ ສືບຕໍ່ມາ. ແຕ່ຫຼັງຈາກເພິ່ນອອກຈາກຣາຊການປະຈຳ (ປີ 1963) ແຕ່ຍັງເປັນ ຄນະກັມມະການວັນນະຄະດີຢູ່ນັ້ນ ເພິ່ນໄດ້ຂຽນບົດຄວາມ ອອກຫນັງສືພິມຕ່າງໆ ເຊັ່ນ ສາຍກາງ ແລະຊາຕລາວ ສເນີໃຫ້ຄົ້ນຄວ້າຫຼັກການ ການຂຽນພາສາລາວແບບໃໝ່ ເພາະເຫັນວ່າການຂຽນຕາມພຣະຣາຊໂອງການເລກທີ 10 ແລະຂໍ້ດັດແປງ ໂດຍຄນະກັມມະການວັນນະຄະດີ ຍັງມີບ່ອນຫລົມຢູ່ຫລາຍ ເປັນເຫຕໃຫ້ຄນະກັມມະການວັນນະຄະດີ ໃນເວລານັ້ນ ບໍ່ພໍໃຈ ເຮັດຈົດຫມາຍມາຕັກເຕືອນ ໂດຍຕືຣາຄາວ່າ ພໍ່ມີຈຸດປະສົງຢາກມ້າງເພຫຼັກການຂຽນຫນັງສືລາວ ຕາມພຣະຣາຊໂອງການເລກທີ 10 (ຈົດ ຫມາຍຂອງຄນະກັມມະການວັນນະຄະດີ ລົງວັນທີ 13 ທັນວາ 1963) ແຕ່ເພິ່ນກໍບໍ່ກອຍ ໃຊ້ວິທີການອື່ນໆ ເພື່ອຍັງຢືນຫຼັກການຂອງຕົນ ເຊັ່ນ ໃນປີ 1966 ເພິ່ນໄດ້ເຂົ້າເປັນຂ້າຣາຊການ ສັນຍາຈ້າງກະຊວງທັມມະການ ກໍນຳເອົາຫນັງສືຜູກໃບລານອັນສຳຄັນມາຣິຈະນາປະຣິວັຕແລະພິມອອກໃນນາມກະຊວງທັມມະການ ໂດຍສະແດງການຂຽນຕາມຫຼັກການເດີມ ຂອງພຸທບັນດິຕຕ໌ສະພາຈັນທະບຸຣີ ເຊັ່ນ ຕຳນານ ພຣະແຊກຄຳ, ຕຳນານ ພຣະແກ້ວ ມໍຣະກິຕ,

ພື້ນຊຸມບໍລິມ ຮາຊາທິຣາຊ ເປັນຕົ້ນ. ເມື່ອຄນະກັມມະກາຣວັນນະຄະດີ ປ່ຽນມາເປັນສະພາຣາຊະບັນດິຕຕ໌ ໃນປີ 1970 ແລະໄດ້ຈັດພິມຫນັງສື ຕ່າງໆ ນັບທັງອັນທີ່ພໍ່ນິຈະນາໄວ້ ໂດຍມີກາຣປ່ຽນແປງບາງອັນ ທີ່ຄົງ ຈະສ້າງຄວາມເຈັບປວດພໍ່ສົມຄວນ ເຊັ່ນ ວັນນະຄະດີເຮືອງ ສິນໄຊ ຄໍາກອນຊັ້ນຍອດ ທີ່ພໍ່ໄດ້ໃຊ້ຄວາມພະຍາຍາມຢູ່ຫລາຍປີ ເພື່ອແຍກວັກ ແຍກບາດ ແລະຈັດພິມມາຫລາຍເທື່ອ ຢ່າງມີຄຸນນະພາບແລ້ວນັ້ນ ຝ່າຍ ສະພາຣາຊບັນດິຕຕ໌ ກໍຈັດພິມອອກເປັນ ຮູບເຫລັ້ມ ທີ່ຄຸນນະພາບຕໍ່າກວ່າ ເຮັດຄໍາກອນເປັນແຖວ ເຈືອລະເນືອ ບໍ່ເປັນວັກ ເປັນບາດ ເຮັດໃຫ້ຄຸນຄ່າ ຮູບໂສມຂອງວັນນະຄະດີກາບກອນ ເລື່ອງນີ້ຕໍ່າຕ້ອຍລົງ (ເບິ່ງປຶ້ມທີ່ພິມໃນ ຊຸມປີ 70 ຂຶ້ນມາ) ແລະປຶ້ມໄວຍາກຣນ໌ ທັງສີ່ພາຄ ກໍກືກດັດແປງຫລາຍ. ອາດຈະແມ່ນສອງຈຸດນີ້ເອງ ທີ່ເຮັດໃຫ້ເພິ່ນ ເກີດມີມານະລຸກຂຶ້ນຕໍ່ສູ້ ເພື່ອ ກອບກູ້ສິລະປະວັນນະກັມລາວໄວ້ອີກຄັ້ງນຶ່ງ ໂດຍໃຊ້ຍຸດທະສາດໃຫມ່. ດັ່ງນັ້ນ ໃນປີ 1970 ຈິ່ງໄດ້ກໍ່ຕັ້ງສະມາຄົມ ສິລະປະວັນນະກັມລາວຂຶ້ນ ກັບພວກລູກສິດ ແລະບຸຄຄົລຈໍານວນນຶ່ງ ທີ່ສນັບສນູນແນວຄວາມຄິດ ຂອງເພິ່ນ. ສະມາຄົມນີ້ ມີຈຸດປະສົງພື້ນຟູ ສິ່ງເສີມດັດແປງ ເຊິ່ງສິລະປະ ກາຣພ້ອນກາຣລໍາຂອງລາວ, ພື້ນຟູສິ່ງເສີມວັນນະຄະດີເກົ່າແກ່ຂອງລາວ ແລະພາສາລາວ ແລະອື່ນໆອີກ ຫລາຍຢ່າງ ໂດຍປະກາດວ່າ ສະມາຄົມນີ້ ບໍ່ກ່ຽວຂ້ອງກັບກາຣເມືອງ ຫລື ພັກກາຣເມືອງໃດໆ ທັງຫມົດ. ເພື່ອໃຫ້ມີ ເວທີສະແດງ ກາຣຂັບລໍາລາວ ເພິ່ນໄດ້ລົງທຶນສ້າງຕັ້ງໂຮງມະຫໍຣະສິພ ແຫ່ງນຶ່ງຂຶ້ນ ໃສ່ຊື່ວ່າໂຮງມະຫໍຣະສິພ ປາງຄໍາ ຕັ້ງຢູ່ຄຸ້ມຂຸນຕາ ໂດຍ ເອົາໃບຕາດິນ ກັບທະບຽນເຮືອນ (ເຊິ່ງມີຢູ່ຫລັງດຽວ) ໄປຈໍາທະນາຄານ ເອົາເງິນມາບູຣະນະສ້ອມແປງ ໂຮງຫມໍລໍາເລື່ອງຂຶ້ນ (ປີ1970-72) ແຕ່ກິດຈະກາຣນີ້ ບໍ່ສາມາດດໍາເນີນໄປໄດ້ ຈິ່ງລົ້ມລະລາຍກັນໄປ ພໍ່ຕົກເປັນຜູ້ຮັບພາຣະໃຊ້ຫນີ້ສິນພຽງຜູ້ດຽວ, ມາຣອດປີ 1975 ຫລັງຈາກ ກາຣປົດປ່ອຍແລ້ວ ພວກລູກໆ ຈິ່ງພ້ອມ ກັນໄປໄກ່ຕາດິນອອກມາ. ອາດເປັນຍ້ອນວ່າ ໃນຣະຍະນັ້ນ (1968-70) ເພິ່ນຂາດຜູ້ເປີກສາຫາລືແດ່

ລູກຜູ້ໃຫຍ່ຈຳນວນນຶ່ງຢູ່ຕ່າງປະເທສ ຄື ເອີ້ນຍດາຣາ ຢູ່ນຳຄອບຄົວ ທີ່ປະເທສຝຣັ່ງ, ອິນຂຽນ ສຶກສາຢູ່ ອອສເຕຣເລຽ, ຂ້າພະເຈົ້າສຶກສາຢູ່ປະເທສຝຣັ່ງ, ວີຣະພົນ ສຶກສາຢູ່ ອອສເຕຣເລຽ.

ຈົນໃນຣະຫວ່າງທ້າຍປີ 70 ເອີ້ນຍດາຣາ ກັບມາຈາກປະເທສຝຣັ່ງ ຈຶ່ງມາເປັນເຈົ້າກາຣຊ່ອຍພໍ່ ກໍ່ຕັ້ງສຳນັກພິມໃຜ່ຫນາມ ຈັດພິມເຣື່ອງສັນບິດກອນ, ໃນເດືອນຕຸລາ 1972 ກໍ່ອອກວາຣະສານລາຍເດືອນ ໃຜ່ຫນາມ ສັງຄົມວິຈາຣ(ເກິ່ງຕຸລາ 1975 ໂຮມ 37 ສະບັບ). ວາຣະສານ ໃຜ່ຫນາມ ກາຍເປັນເວທີແລກປ່ຽນທັສນະ ຄວາມເຫັນກ່ຽວກັບສິລປະວັທນະທັມ ວັນນະຄະດີ ຂອງມະຫາຊົນ ແລະເປັນສະຫນາມ ໃຫ້ລູກໆຫລາຍຄົນ ໄດ້ພິສູດຕົນເອງ ໂຮມທັງຜູ້ມັກ ແລະສມັກໃຈ ກຳປາກກາຫລາຍຄົນ. ນັກຂຽນ ນັກກະວີ ຜູ້ຫນຸ່ມນ້ອຍ ຫລາຍຄົນໄດ້ອາສັຍເວທີນີ້ ເປັນບ່ອນເຝິກປາຍປາກກາມາແລ້ວ ເຊັ່ນ ທ. ສົມສຸກ ສຸກສະຫວັດ, ທ. ສາຍັນ ດົງແດງ ງລູ ໃນລະຍະນີ້ (1972-75) ເພິ່ນກໍ່ໄດ້ຮັບເຊີນຈາກກະຊວງ ສຶກສາ ເຂົ້າເປັນຂ້າຣາຊາຣສັນຍາຈ້າງ ເພື່ອປັບປຸງປວັຕສາດລາວ ແລະຮຽບຮຽງປຶ້ມຫລາຍຫົວຈັດພິມຄືນໃໝ່ ເປັນຄູ່ມືກາຣສອນ ໃນລະດັບ ມັດທະຍົມປາຍ. ເນື່ອງຈາກມີຫາງສຽງບໍ່ພໍໃຈ ຂອງສະມາຊິກຫລາຍທ່ານ, ຫາງສະພາຣາຊບັນດິຕຕ໌ລາວ ຈຶ່ງເຊີນພໍ່ເຂົ້າເປັນສະມາຊິກ ແລະໃຫ້ເປັນທີ່ປຶກສາ. ເມື່ອປະເທສຊາຕໄດ້ຮັບກາຣປົດປ່ອຍ ໂດຍພັກປະຊາຊົນປະຕິວັຕລາວ ແລະປະກາສເປັນ ສ.ປ.ປ.ລາວ ໃນເດືອນ ທັນວາ 1975 ນັ້ນ ເພິ່ນມີຄວາມປິຕິຍິນດີເປັນອັນມາກ ແລະມີກຳລັງໃຈສືບຕໍ່ໃຊ້ສະຕິກຳລັງທີ່ມີຢູ່ ເຂົ້າປະກອບສ່ວນ ນຳອຳນາຕກາຣປົກຄອງໃໝ່ ເທົ່າທີ່ສາມາທ. ເມື່ອໄດ້ຮັບເຊີນເປັນທີ່ປຶກສາແກ່ຄນະກັມມະກາຣຄັ້ນຄວ້າ ວິທະຍາສາດ ແລະກາຣສຶກສາ ແລະເປັນຫົວຫນ້າອະນຸກຳມະກາຣ ຮຽບຮຽງປະທານຸກົມລາວນັ້ນ ເພິ່ນກໍ່ໄດ້ເອົາໃຈໃສ່ກ່າຍທອດບົດຮຽນໃຫ້ແກ່ຄົນຮຸ່ນລູກຫລານ ຢ່າງບໍ່ຫວງແພງ ທັງໆທີ່ວ່າຫລັກກາຣໃນກາຣຂຽນ ທີ່ຈະນຳໃຊ້ນັ້ນ ກໍ່ຂັດກັບຫລັກກາຣທີ່ເພິ່ນເອງໄດ້ຕັ້ງຂຶ້ນ ຕາມກາຣຕິກລົງຂອງ

ພຸທະບັນດິຕຕ໌ສະພາ ແຕ່ເພິ່ນກໍເຂົ້າໃຈວ່າ ມາຮອດຂັ້ນນີ້ແລ້ວ ອາດຈະ
ບໍ່ມີປະໂຫຍດຫຍັງ ທີ່ຈະຂັດຄ້ານອີກ. ຂ້າພະເຈົ້າທີ່ໄດ້ຢູ່ໃກ້ຊິດກັບເພິ່ນ
ໃນຣະຍະຫລັງມານີ້ ຮູ້ສຶກເຖິງແຮງກົດດັນຕໍ່ເພິ່ນ ຄວາມພະຍາຍາມ
ຂອງເພິ່ນ ໃນການຫັນເຫຄວາມຄິດ ບົດເບືອນຄວາມຮັບຮູ້ຂອງຕົນເອງ
ເພື່ອເຮັດໃຫ້ທຸກຄົນພໍໃຈ, ເວົ້າໄດ້ວ່າເພິ່ນຝືນໃຈແລະລຳບາກໃຈພໍສົມຄວນ.
ຢ່າງໃດກໍດີ ເຖິງຈະຕ້ອງເຮັດໃນສິ່ງທີ່ຂັດກັບຄວາມພໍໃຈສ່ວນຕົວ ເພິ່ນກໍບໍ່
ໄດ້ລົດລະຄວາມພະຍາຍາມ ໃນການສຶກສາຫາຂໍ້ມູນມາເພີ່ມເຕີມ ແລະ
ປັບປຸງຜົນງານສຳຄັນຫລາຍອັນ ເຊັ່ນ ວັດຈະນານຸກົມພາສາລາວ
ຂຽນຕາມຄວາມນິຍົມໃຫມ່ ກໍໄດ້ສຳເລັດເປັນຕົ້ນສະບັບ (ແຕ່ບໍ່ໄດ້ພິມ
ເພາະເສຽຊີວິດກ່ອນ) ພົງສາວະດານລາວ ກໍໄດ້ຂຽນຕໍ່ ຈົນຮອດປີ 1975
(ແຕ່ກ່ອນຂຽນໄວ້ຮອດປີ 45 ເທົ່ານັ້ນ) ແລະມະຫາກາບ ທ້າວຮຸ່ງ
ທ້າວເຈືອງ ກໍໄດ້ກວດກາປັບປຸງຄຳກອນ ບ່ອນຂາດເຂີນ ແລະກຽມນຳ
ສເນີ ເພື່ອຈັດພິມເຜີຍແຜ່.

ການທີ່ເພິ່ນບໍ່ເວົ້າຮອດການເຄື່ອນໄຫວ ທີ່ຍັງຄົງມີລັກສະນະຕໍ່ສູ້
ເລິກແລບຍືດເຍືອ ມາຈົນຮອດວາຣະສຸດທ້າຍແນວນີ້ ອາດເປັນຍ້ອນ
ເພິ່ນເຫັນວ່າ ພວກລູກໆ ເຕີບໃຫຍ່ ໄດ້ຮູ້ໄດ້ເຫັນ ແລະເຂົ້າໃຈໃນສິ່ງເພິ່ນເຮັດ
ແລ້ວ ບໍ່ຈຳເປັນຈະຂຽນລະອຽດ ຢ່າງນີ້ກໍເປັນໄດ້. ດ້ວຍຂ້າພະເຈົ້າເຫັນວ່າ
ຍັງມີຫລາຍສິ່ງຫລາຍແນວ ທີ່ເພິ່ນບໍ່ເວົ້າອອກ ແຕ່ອາດຈະເປັນບົດຮຽນ
ເປັນແບບຢ່າງສຳລັບພວກເຮົາຜູ້ເກີດລຸນຫລັງນີ້ຢູ່ຈິ່ງຂໍອະນຸຍາດເວົ້າຕື່ມ
ດັ່ງທີ່ເວົ້າມາຂ້າງເທິງນັ້ນແລ້ວ ນອກນີ້ ກໍຄົງຈະມີສິ່ງອື່ນໆ ກ່ຽວກັບພໍ່
ທີ່ຂ້າພະເຈົ້າບໍ່ຮູ້ ແຕ່ລູກຜູ້ອື່ນໆ ຫລືຄົນອື່ນໆທີ່ເຄີຍຮ່ວມວຽກຮ່ວມງານ
ກັບເພິ່ນ ອາດຮູ້ອີກຫລາຍອັນຢູ່ ຂ້າພະເຈົ້າຫວັງວ່າໃນມື້ນຶ່ງຂ້າງຫນ້າ
ຈະສາມາດຂຽນຊີວະປວັດຂອງພໍ່ໃຫ້ສົມບູນ ແລະເປັນປໂຍດ ຍິ່ງກວ່ານີ້.

ດວງເດືອນ ບຸນຍາວົງ

ສວນໄຜພັນກໍ 11 ມິຖຸນາ 2004

ບ້ານໄຮ່ ທ່າງອນ ນະຄອນຫລວງວຽງຈັນ

ຄໍານິຍົມ

ໂດຍ ພຣະອາຈານ ຊາລີ ກັນຕະຊິໂລ

ຮອງປະທານ ອ.ພ.ສ. ສູນກາງ

ເນື່ອງໃນໂອກາດຄົບຮອບຮ້ອຍປີ ຊາຕະກາຣ ແລະສລອງທໍສມຸດ ຍາພໍ່ມະຫາ ສິລາ ວິຣະວົງສ໌ ເຊິ່ງບັນດາລູກຫລານຍາດມິດ ຈະຈັດຂຶ້ນ ໃນວັນທີ 25 ແລະ 26 ທັນວາ 2547 ທີ່ສວນໄຜ່ພັນກໍ ບ້ານໄຮ່ ເມືອງ ໄຊທານີ ນະຄອນຫລວງວຽງຈັນທນ໌. ໃນຂັ້ນນີ້ ຂ້າ ພະເຈົ້າ ມີຄວາມຮູ້ສຶກ ຍິນດີເປັນຢ່າງຍິ່ງ ທີ່ບັນດາລູກຫລານຍາດມິດ ໄດ້ພ້ອມກັນຈັດຕັ້ງ ກອງບຸນ ແລະສລອງທໍສະມຸດ ເພື່ອເປັນກາຣສະແດງກະຕັນຍູ ກະຕະເວທີ ຕະຫັມ ຕໍ່ບຸບພະກາລິຊົນ ຜູ້ມີພະຄຸນອັນສູງສິ່ງ ໂດຍສະເພາະ ສະແດງຕໍ່ ພໍ່ແມ່ຜູ້ບັງເກີດເກົ້າ ເຊິ່ງລູກເຕົ້າທຸກຄົນກໍໄດ້ສະແດງອອກ ແລະເປັນສິ່ງທີ່ ລູກເຕົ້າ ຄວນໄດ້ສະແດງອອກຕໍ່ພໍ່ແມ່ ເວລາເພິ່ນຍັງມີຊີວິດຢູ່ ແລະຫລັງ ຈາກທີ່ເພິ່ນລ່ວງລັບດັບຂັນ ໄປສູ່ປໍຣະໂລກໄປແລ້ວ.

ການກືກໍາເນີດເກີດມາເປັນຄົນ ຕາມແນວທາງພຸທສາສນາ ກືວ່າເປັນສິ່ງປະເສີດ ກ້າທຽບໃສ່ສັດປະເພດອື່ນໆ ເພາະວ່າມະນຸດເປັນຈຸດ ໃຈກາງຂອງສັງຄົມໂລກ ຜູ້ພັດທະນາແນວຄວາມຄິດຈິດໃຈ ແລະພິດຕິກັມ ທີ່ສະທ້ອນອອກມາ ທາງກາຍວາຈາ ໃນແງ່ບວກ ແລະແງ່ລົບ. ໃນແງ່ບວກ ແມ່ນພັດທະນາໃຫ້ເປັນໄປໃນທາງດີ, ໃນແງ່ລົບແມ່ນ ພັດທະນາໄປໃນທາງທີ່ບໍ່ດີ. ສລຸບໃນຕອນນີ້ກໍຄື ຜູ້ພັດທະນາຕົນໃນແງ່ດີ ຈາກຕໍ່າສຸດ ເຮັດໃຫ້ຄົນເຮົານີ້ ສົມບູນດ້ວຍສິນທັມ ວັດທະນະທັມ ຄຸນນະທັມສູງຂຶ້ນ ຈົນກ້າວເຂົ້າໄປ ບັນລຸເຖິງພຣະນິບພານ. ໃນດ້ານກົງ ກັນຂ້າມ ກໍພັດທະນາຕົນໃຫ້ກ້າວໄປສູ່ຝ່າຍຕໍ່າ ໄປເປັນສັດນະຣົກ ເປັນເຜດອະສຸລະກາຍ ແລະສັດເດັຽລະສານ ຢູ່ໃນຄາບຂອງຄວາມເປັນ ມະນຸດ. ຍາພໍ່ມະຫາສິລາ ວິຣະວົງສ໌ ມີຊີວິດປອດໃສ ຂາວສະອາດ

ມັກຄວາມກ້າວຫນ້າ ຊອກຫາວິຊາຄວາມຮູ້ເຂົ້າຕົນເອງ ເຊື່ອກື ຢ່າງ
 ຫນັກແຫນ້ນ ໃນຫລັກຂອງພຣະພຸທສາສນາ. ດ້ານການສຶກສາ ໄດ້ຮັບການ
 ສຶກສາທາງຄະດີໂລກ ແລະຄະດີທັມ. ຕາມເງື່ອນໄຂ ດ້ານສ້າງຄອບຄົວ
 ກືວ່າ ເປັນຫລັກແຫລ່ງຕາມສົມຄວນ, ດ້ານການເມືອງກໍເປັນຜູ້ມີ
 ຫລັກຫມັ້ນແນ່ນອນ. ຢູ່ໃນເວລາເພິ່ນຍັງມີຊີວິດຢູ່ ໄດ້ສ້າງຜົນງານ
 ໃຫ້ແກ່ປະເທສຊາຕ ຫລາຍດ້ານ, ຂະນະທີ່ປະເທສຊາຕຕົກເປັນຫົວເມືອງ
 ຂຶ້ນຂອງຕ່າງຊາຕ ຂະບວນການຕໍ່ສູ້ ເພື່ອປົດປ່ອຍແອກຄອບຄອງຂອງ
 ຕ່າງຊາຕ ເພິ່ນກໍໄດ້ເຂົ້າຮ່ວມ. ດ້ານການສຶກສາ ເພິ່ນໄດ້ຊອກວິທີທຸກທາງ
 ເພື່ອຈະໃຫ້ຄົນລາວ ທຸກຊົນຊາຕຊົນເຜົ່າ ໄດ້ຮຽນຮູ້ສິ່ງຈໍາເປັນຕົ້ນຕໍ
 ໂດຍສະເພາະຫລັກວິຊາການ ດ້ານພຣະພຸທສາສນາ ເຊິ່ງເພິ່ນມີຄວາມ
 ຮູ້ພື້ນຖານຢູ່ກ່ອນແລ້ວ ໄດ້ຮ່ວມກັບຄະນະ ເຊິ່ງມີສະເດັດເຈົ້າເຜີ້ຊຸຣາດ
 ເປັນປະທານຈັດຕັ້ງພຸທບັນດິຕຕ໌ສະພາຂຶ້ນທີ່ວັດຈັນທນ໌ທະບູລີສີສັດຕະນາ
 ຄະນະຫຸດ ເພື່ອໃຫ້ພຣະສົງສໍາມະເນນ ໄດ້ຮັບການສຶກສາແຜນໃຫມ່ ທາງ
 ພຣະພຸທສາສນາ ຈົນມີຜົນສືບທອດມາເຖິງປັດຈຸບັນ. ດ້ານວັນນະຄະດີ
 ເພິ່ນໄດ້ທໍາການຄົ້ນຄວ້າວັນນະຄະດີລາວ ທີ່ສືບທອດມາແຕ່ບັນພະບຸຣຸດ
 ສະໄຫມອານາຈັກ ຊຽງດົງ ຊຽງທອງ ແຕ່ງເອົາໄວ້ ເພິ່ນໄດ້ນໍາມາ
 ຄົ້ນຄວ້າແກ້ໄຂ ເພື່ອໃຫ້ກືກຕ້ອງຕາມຫລັກອັກສອສະໄຫມປັດຈຸບັນ ແລະ
 ເປັນການສະດວກໃນການອ່ານ ການຮຽນຂອງຄົນໃນຍຸກໃຫມ່. ເພິ່ນໄດ້
 ພະຍາຍາມຄົ້ນຄວ້າສືບຫາຂໍ້ມູນທີ່ແນ່ນອນ ມາຕັ້ງແຕ່ສະໄຫມພໍ່ຂຸນບູລົມ
 ຈົນມາເຖິງຍຸກປັດຈຸບັນ ເລື່ອງດັ່ງກ່າວເປັນແວ່ນແຍງໃຫ້ແກ່ ຄົນຮຸ່ນຫລັງ
 ໄດ້ຄົ້ນຄວ້າ ແລະ ສືບທອດຕ່ຳໄປ ເພື່ອໃຫ້ປັດສາດຫລື ພົງສາວະດານ
 ຂອງຊາຕລາວ ເປັນມໍລະດົກຕົກທອດແກ່ລູກຫລານ. ດ້ານໂຄງສັນກາບ
 ກອນ ຊຶ່ງຄົນລາວວຽງຈັນທນ໌ໄດ້ແຕ່ງເອົາໄວ້ເພິ່ນໄດ້ພະຍາຍາມຄົ້ນຄວ້າ
 ຊອກຫາຂໍ້ມູນວິທີການແຕ່ງ ເພິ່ນເອງກໍໄດ້ແຕ່ງອອກມາ ໂດຍອາໄສຂໍ້ມູນ
 ດັ່ງກ່າວ ເຮັດໃຫ້ເປັນຫລັກການ ເພື່ອໃຫ້ອະນຸຊົນຮຸ່ນຫລັງ ໄດ້ສືບທອດ
 ເຈຕນາຣົມ ຂອງບັນພະບຸຣຸດລາວ ສິ່ງດັ່ງກ່າວທີ່ ເພິ່ນໄດ້ຄົ້ນຄວ້າ

ຮຽບຮຽງ ແລະແຕ່ງຂຶ້ນມາດ້ວຍຄວາມຮູ້ ຄວາມສາມາດ ຂອງຕົນ ນັບວ່າເປັນປະໂຫຍດແກ່ປະເທສຊາຕ ບ້ານເມືອງລາວເປັນ ຢ່າງສູງ. ຈາກ ຜົນງານທີ່ເພິ່ນໄດ້ຄົ້ນຄວ້າ ແລະແຕ່ງຕັ້ງຂຶ້ນນີ້ ຍັງຍືນໃຫ້ ເຫັນວ່າ ລາວ ມີເອກະລັກທາງດ້ານພາສາ ແລະວັນນະຄະດີເປັນຂອງຕົນເອງ ເຊິ່ງ ເປັນມໍລະດົກວັດທະນະທັມ ທີ່ຊາຕນຶ່ງໆຕ້ອງມີໄວ້.

ຍາພໍ່ມະຫາສິລາ ວິຣະວົງສ໌ ນັບວ່າເປັນບຸກຄົນທີ່ມີຄ່າຕໍ່ ສັງຄົມລາວ ຢ່າງສູງ ເຊິ່ງເຂົ້າກັບຄຳທີ່ທ່ານຜູ້ຮູ້ທັງຫລາຍເວົ້າວ່າ ຄ່າຂອງຄົນ ຢູ່ທີ່ຜົນຂອງງານ ກຳເນີດສັງເກດເບິ່ງຜົນງານທີ່ ຍາພໍ່ມະຫາສິລາ ວິຣະວົງສ໌ ໄດ້ສ້າງໄວ້ໃຫ້ແກ່ສັງຄົມລາວ ມີຈຳນວນຫລາຍ ດັ່ງທີ່ເຮົາ ຊາບກັນຢູ່ແລ້ວ ກຳພວກເຮົາບໍ່ມີຄວາມລຳອຽງຕໍ່ຜົນງານຂອງເພິ່ນ ພວກເຮົາຈະເຫັນວ່າ ທ່ານຜູ້ນີ້ໄດ້ອຸທິດຊີວິດ ເພື່ອທຳງານດັ່ງກ່າວນີ້ ໂດຍ ຄວາມເສັຽສລະເປັນຢ່າງສູງ.

ສະນັ້ນ ການທີ່ບັນດາລູກຫລານຍາດມິດ ທາງພາຍໃນແລະ ຕ່າງປະເທສ ໄດ້ຮ່ວມກັນກະທຳບຸນໃນໂອກາດຄົບຮອບຮ້ອຍປີ ຊາຕະການ ແລະ ສລອງທໍສມຸດ ສິລາ ວິຣະວົງສ໌ ຂຶ້ນໃນຄັ້ງນີ້ ກືວ່າ ໄດ້ສະແດງອອກ ເຊິ່ງກະຕັນຍູກະຕະເວທິຕະທັມ ຕໍ່ບຸບພະກາລີຂອງຕົນ ເປັນຢ່າງສູງ ພ້ອມດຽວກັນ ບັນດາລູກເຕົ້າກໍໄດ້ສືບທອດ ແລະອະນຸຮັກສາມູນ ມໍລະດົກ ຂອງບຸບພະກາລີຊົນຂອງຕົນ ເພື່ອໃຫ້ເປັນປະໂຫຍດແກ່ປະເທສຊາຕ ແລະ ສັງຄົມຕໍ່ໄປ.

ຈິ່ງຂໍອະນຸໂມທະນາສາທຸກາຣ ໃນກຸສົນເຈຕນາຣົມ ຂອງພວກ ທ່ານໄວ້ ໃນທີ່ນີ້ເປັນຢ່າງສູງ.

ຂໍເປັນສິດຄົນນຶ່ງ

ໂດຍ ມະຫາບຸນຍົກ ແສນສູນທອນ

ທີ່ເປີກສາໂຄງການ ປົກປັກຮັກສາໃບລານລາວ

ປີ 1951 ຂ້າພະເຈົ້າຂຶ້ນມາຮຽນ ຢູ່ໂຮງຮຽນປາລີ ຊັ້ນສູງ ວັດອົງຕົ້ວຽງຈັນ. ໄດ້ອາໄສຕຳຣາຕ່າງໆ ກ່ຽວກັບການສຶກສາທາງດ້ານ ທັມມະ ແລະ ປາລີ ຂອງອາຈານ ມະຫາສິລາ ວິຣະວົງສ໌ ມາໂດຍຕລອດ. ຂ້າພະເຈົ້າຕິໃຈ ທີ່ໄດ້ຮຽນທັມມະປາລີ ເປັນພາສາລາວ ໂຕຫນັງສືລາວ ເພາະວ່າການຮຽນຂອງຂ້າພະເຈົ້າ ຢູ່ທາງແຂວງຈຳປາສັກພຸ້ນ ແມ່ນ ເອົາແຕ່ທັມມະປາລີຂອງປະເທດໄທມາຮຽນ ມັນເຮັດໃຫ້ ຂ້າພະເຈົ້າ ຍາກໃຈຫລາຍ ເພາະພາສາ ແລະຫນັງສື ບໍ່ແມ່ນຂອງລາວ ເຂົ້າໃຈຄວາມ ຫມາຍຂອງພາສາຍາກ ເມື່ອມາເຫັນພາສາ ແລະຫນັງສື ເປັນຂອງລາວ ແລະແຕ່ງໂດຍ ມະຫາສິລາ ວິຣະວົງສ໌ ຂ້າພະເຈົ້າຕິໃຈຫລາຍ ຄິດຢາກ ພົບຢາກໄຫວ້ເພິ່ນ ແຕ່ບໍ່ມີໂອກາດ ເພາະຍັງເປັນນັກຮຽນ ຜູ້ນ້ອຍຢູ່ ແຕ່ກໍໄດ້ຕິດຕາມຊອກຊື້ຫນັງສື ແລະຕຳຣາຕ່າງໆ ທີ່ເພິ່ນຂຽນ ແລະ ພິມອອກ ເກືອບວ່າທຸກເຫລັ້ມ ແລະເຫລັ້ມໃສ ພໍໃຈ ແລະພູມໃຈໃນໂຕເພິ່ນ ເປັນຢ່າງຍິ່ງ ເພາະໃນໂຮງຮຽນປາລີຊັ້ນສູງກໍຕິ ໂຮງຮຽນສະຖາບັນການ ສຶກສາພຸທສາສນາກໍຕິ ແມ່ນ ໄດ້ອາໄສຫນັງສືຂອງເພິ່ນ ເປັນຫລັກ.

ປີ 1957 ຂ້າພະເຈົ້າໄດ້ເປັນຄູສອນຢູ່ ໂຮງຮຽນສະຖາບັນການສຶກ ສາພຸທສາສນາ ກໍໄດ້ອາໄສຕຳຣາຂອງເພິ່ນທັງເຫມິດ ເປັນຄູ່ມື ບໍ່ວ່າແຕ່ ຕຳຣາທັມມະປາລີ ກາບກອນ ໂຄງສານ ແລະວັນນະຄະດີຕ່າງໆ ຫລື ຫລັກການແຕ່ງກາບກອນກໍແມ່ນໄດ້ອົງອາໄສຕຳ ຣາຂອງເພິ່ນ ທັງນັ້ນ.

ປີ 1966 ເພິ່ນໄດ້ເຂົ້າມາຢູ່ໃນກະຊວງທັມມະການ ເປັນຂ້າຣາຊ
 ກາຣປະຈຳການຄົ້ນຄວ້າພາສາສາດ ວັນນະຄະດີວັດທະນະທັມ ປະເພ
 ນີລາວ ຂ້າພະເຈົ້າຈຶ່ງໄດ້ເຂົ້າພົບເພິ່ນ ຈຸດປະສົງກໍແມ່ນຢາກຄົ້ນຄວ້າ
 ດ້ານພາສາສາດ ວັນນະຄະດີ ແລະຫລັກການແປ ພາສາປາລີນຳເພິ່ນ.
 ພໍເຂົ້າພົບເພິ່ນບໍ່ພໍໃດນາທີ ເພິ່ນກໍຖາມເຖິງວຽກການທີ່ຂ້າພະເຈົ້າ
 ເຮັດຢູ່ ຂ້າພະເຈົ້າກໍໄດ້ບອກບ່ອນເຮັດວຽກ ແລະຈຸດປະສົງທີ່ເຂົ້າພົບເພິ່ນ
 ຕອບຮັບທັນທີ ແລະສະແດງຄວາມຮັກແພງ ແລະລ້ຽງເຄີຍຕໍ່ຂ້າພະເຈົ້າ
 ຢ່າງໄວວາ ແລະເປັນກັນເອງ ຄືລູກກັບພໍ່.

ເພິ່ນບໍ່ປິດບັງຄວາມຮູ້ຈັກຢ່າງ ຕັ້ງແຕ່ນັ້ນມາ ເພິ່ນກໍດີໃຈ
 ແລະພາກພູມໃຈຫລາຍ ເພາະເຫັນວ່າ ຂ້າພະເຈົ້າມີຄວາມປະສົງ
 ແລະມັກສຶກສາສອບຖາມເພິ່ນ ທາງດ້ານພາສາປາລີ ພາສາສາດ
 ວັນນະຄະດີ ວັດທະນະທັມ ແລະຮິດຄອງປະເພນີລາວ. ເມື່ອພົບກັນ
 ມາດົນ ຂ້າພະເຈົ້າໄດ້ສັງເກດເບິ່ງເພິ່ນ, ເພິ່ນເປັນນັກຄົ້ນຄວ້າທີ່ເລິກເຊິ່ງ
 ແນ່ນອນ ໂດຍສະເພາະທາງດ້ານປວັດສາດ ພາສາສາດ ວັນນະຄະດີ
 ວັດທະນະທຳປະເພນີ ຄຳພີຕ່າງໆ ທັງພາສາລາວເດີມ ແລະພາສາ
 ທັມມະປາລີ ອັນສຳຄັນທີ່ສຸດ ເພິ່ນບໍ່ແມ່ນເປັນແຕ່ຜູ້ໃຫ້ຢ່າງດຽວ ເພິ່ນເປັນ
 ຜູ້ເອົານຳຄືເພິ່ນສົງໄສໃນເຮືອງໃດ ເພິ່ນກໍຖາມນຳຜູ້ອື່ນຄືກັນ. ເພິ່ນເວົ້ານຳ
 ຂ້າພະເຈົ້າເທື່ອນຶ່ງວ່າ " ບຸນຍົກເຮືອງ ! ການປຶກສາກັນກໍດີ ການຖາມກັນ
 ກໍດີ ການຄົ້ນຄວ້າຮຳຮຽນກໍດີ ແມ່ນຕ້ອງການຄວາມຮູ້ອັນແນ່ນອນ
 ເປັນເຄື່ອງປະສົງ. ດັ່ງນັ້ນ ປະສົບການຕ່າງໆໃນຊີວິດຂອງພວກເຮົາ ແມ່ນ
 ເພື່ອຄວາມຮູ້ແຈ້ງເຫັນຈິງ ໃນທີ່ຄວນຮູ້ຄວນເຫັນ".

ເພິ່ນຜາຣົບອັນນຶ່ງ ກັບຂ້າພະເຈົ້າ ແລະກໍຕັ້ງໃຈຢາກເຮັດ ນັ້ນຄື
 ໂຕຫນັງສືລາວມີ ສອງໂຕ, (1) ໂຕທັມ ໃຊ້ຢູ່ທາງວັດ, (2) ໂຕລາວບູຮານ

ໃຊ້ທາງຮາຊາຣາບ້ານເມືອງ. ເພິ່ນເຫັນວ່າເມື່ອການສຶກສາຢູ່ໃນໂຮງ
ຮຽນສົງດຽວນີ້ ໃຊ້ໂຕຫນັງສືລາວສິດສອນກັນ ຕໍ່ໄປໃນພາຍຫນ້າ ພະສິງ
ຈະບໍ່ຮຽນໂຕຫນັງສືທັມ ເພາະບໍ່ມີຄວາມຈຳເປັນ, ດັ່ງນັ້ນ ໂຕຫນັງສືທັມ
ຂຽນໃສ່ໃບລານ ອາດບໍ່ມີຜູ້ອ່ານໄດ້ ແລະບໍ່ຮູ້ຈັກເຫດຊ້າ. ເພິ່ນຢາກດັດແປງ
ໂຕຫນັງສືທັມ ແລະລາວເດີມ ມາເປັນໂຕຫນັງສື ໃຫ້ໃຊ້ໄດ້ທັງທາງວັດ
ແລະທາງບ້ານ ບໍ່ຈຳເປັນຕ້ອງໃຊ້ຫນັງສືສອງໂຕ.

ອັນນຶ່ງ ຂ້າພະເຈົ້າໄດ້ຮຽນຮູ້ການຄົ້ນຄວ້າຄຳພີຕ່າງໆ ທີ່ເປັນ
ພາສາລາວເດີມ ແລະພາສາທັມ ທີ່ມີອາຍຸຫລາຍຮ້ອຍປີ ແລະຮຽນຮູ້
ວິທີແປ ແລະຄວາມຫມາຍ ຂອງສຳນວນພາສາວັນນະຄະດີ ເຊັ່ນ ຄຳຜຍາ
ພາສິດ ຄຳກອນພາສິດ ແລະອື່ນໆ ຫລາຍແນວ.

ຂ້າພະເຈົ້າເສັຽດາຍບໍ່ໄດ້ເຮັດວຽກປະຈຳນຳເພິ່ນເພາະຄາເປັນຄູ
ສອນຢູ່ ແຕ່ດຽວນີ້ ຂ້າພະເຈົ້າກໍຍັງນຶກເຖິງຄຳສອນຂອງເພິ່ນຢູ່ຕລອດມາ
ແລະຈິດຈຳເອົາພູມປັນຍາຂອງເພິ່ນມາ ຈົນຕາບເທົ່າທຸກວັນນີ້ ແລະ
ໄດ້ນຳເອົາຄວາມຮູ້ອັນນີ້ ສອນລູກຫລານຕໍ່ໄປ.

ບຸນຍົກ ແສນສູນທອນ

ບ້ານດົງຫມ້ຽງ ວຽງຈັນ, ພະຈິກ 2004

ພາກທີ I

ຊີວິດ ຜູ້ຂ້າ My life

ຜູ້ຂ້າ ເປັນລູກບ້ານນອກ ທີ່ກັບວ່າ ເກີດຢູ່ກ້ອນຂີ້ໄກ
 ໃຫຍ່ຢູ່ເທິງຫລັງຄວາຍ ຮູ້ຈັກຫາກົບຫາຂຽດ ເກັບຜັກຫັກພື້ນກິນ
 ມາຕັ້ງແຕ່ຫົວທີ່ຫມາກຕ້ອງ ເພາະເປັນລູກຊາວນາ ຫ່າງໄກຄວາມຈະ
 ເລີນຈາກເມືອງຕັ້ງຫລາຍໂຍຊົນ ເກີດຢູ່ບ້ານໜອງໜ້າຖ່ານ (ສມັຍນັ້ນ
 ຂຶ້ນກັບອຳເພີ ໄຊຍະພູມ) ຈັງຫວັດຮ້ອຍເອັດ ປະເທສສຍາມ ເມື່ອວັນທີ 1
 ເດືອນ ສິງຫາ ພ.ສ. 2448 ກົງກັບເດືອນເກົ້າ ຂຶ້ນນຶ່ງຄ່າ ວັນອັງຄານ
 ເວລາ 12.30 ນາລິກາ ປີມະເສັງ ຄ.ສ. 1905 ບິດາຊື່ ເສນ, ມາຣດາຊື່ ດາ
 ມີພີ່ນ້ອງຮ່ວມທ້ອງດຽວກັນ ເກົ້າຄົນ, ຜູ້ຂ້າເປັນຄົນທີສີ່.

I am a child of the countryside, born amongst of
 earth thrown up by the plough and growing up on the back of a
 water buffalo. I could hunt for frogs and collect forest produce
 since I was only knee high, because I am a child of farming
 people who lived a world away from modern development and
 city life. I was born in the village of Bane Nong Meun Thane¹
 (which in those days was part of the district of Xayaphoum)
 in Roi Et Province of Siam², on the first day of August 2448,
 the first day of the waxing moon in the ninth month [of the
 Buddhist lunar calendar], at 12.30 p.m. on a Tuesday. This was
 in the Year of the Snake, or the year 1905. My father's name
 was Senh and my mother, whose name was Da, gave birth to
 nine children in all, of which I was the fourth.

ບ້ານຫນອງຫມິ່ນກ່ານ ເປັນບ້ານໃຫຍ່ສົມຄວນ ມີປະມານ 300 ຫລັງຄາເຮືອນ ຕັ້ງຢູ່ແຄມໂຄກ ດ້ານຕາເວັນຕົກຂອງບ້ານ ມີໂຄກ ປ່າຈິກ ປ່າກຸງ ເຊິ່ງອຸດົມໄປດ້ວຍພືດຊື່ນທີ່ເກີດເອງເປັນຕົ້ນ ເຫັດຕ່າງໆ ແລະຜັກ ດ້ານຕາເວັນອອກຂອງບ້ານມີຫນອງໃຫຍ່ເລິກ ນ້ຳຂັງຢູ່ຕລອດປີ ຮຽກວ່າ ຫນອງຫມິ່ນກ່ານ ເປັນທີ່ອາສັຍຂອງງົວຄວາຍ ໄດ້ລົງກິນ ລົງນອນ ໃນຣະດູແລ້ງ ກັດຈາກຫນອງຫມິ່ນກ່ານນີ້ອອກໄປ ກໍເປັນທົ່ງນາຫົ່ມ (ນາໂຄກ ທີ່ມີຕົ້ນໄມ້ຫ່າງໆ) ກວ້າງສຸດສາຍຕາ.

ທັມນຽມຂອງບ້ານນີ້ ແລະບ້ານ (ລາວ) ອື່ນໆ ທັງຫມົດໃນພາຄ ອິສານ ອັນມີຈຳນວນພົລເມືອງດຽວນີ້ເຖິງ 15 ລ້ານກວ່າ ແຕ່ກ່ອນໆ ກໍເປັນ ແບບດຽວກັນຫມົດ ຄື ປະຊາຊົນທົ່ວໄປ ເຮັດນາ ເຮັດສວນຄົວ ເຮັດໄຮ ລ້ຽງຫມູ ເປັດໄກ່ ໄວ້ໃນທຸກຄົວເຮືອນ ແລະກິນເຂົ້າຫນຽວຄືກັນຫມົດ.

ເຄື່ອງນຸ່ງຫົ່ມເຮັດເອົາເອງຫມົດ ຄືເຖິງຣະດູເດືອນແປດ ປູກຝ້າຍ ຕາມໄຮແຕງ ເດືອນອ້າຍ ເດືອນຍີ່ ເກັບດອກຝ້າຍນັ້ນ ມາອີ້ວ ແລະເຂັນ ເປັນເສັ້ນໄວ້ຕ່າແຜ່ນແພ ຣະດູເຂັນຝ້າຍສ່ວນຫລາຍ ເປັນຣະດູແລ້ງ ຫລັງຈາກກ່ຽວເຂົ້າ ແລະເອົາເຂົ້າຂຶ້ນເລົ້າຫມົດແລ້ວ ພວກຜູ້ສາວຈະພາ ກັນເຮັດ "ຂ່ວງ" (ຮ້ານຕ່າໆ) ຂຶ້ນກາງເດີນບ້ານ ແລ້ວມາໂຮມກັນເຂັນ ຝ້າຍຢູ່ຂ່ວງນັ້ນຂ່ວງລະ 4-5 ສາວໃນເວລາກາງຄືນ ໂດຍກາຣຕັ້ງໄຟຫລົວ ໃຫ້ຄວາມສ່ວາງ ເວລານັ້ນ ພວກອ້າຍບ່າວກໍພາກັນມາລົມສາວຕາມ ຂ່ວງນັ້ນໆ ພວກຜູ້ບ່າວທີ່ມາ ລາງຄືນກໍກືໄມ້ມາຈັກຕອກ ຫລື ເອົາປໍ ມາຝັນເຊືອກໄປນໍາ ໂດຍບໍ່ໃຫ້ເສັຽເວລາ.

ນອກຈາກເຂັນຝ້າຍເຮັດແຜ່ນແພແລ້ວ ກໍລ້ຽງມ້ອນ ສາວເອົາ ເສັ້ນໄຫມ ມາເຮັດແຜ່ນແພຢ່າງດີອີກ ທຸກໆເຮືອນຕ້ອງມີສວນມອນ ສໍາລັບເອົາໃບມອນໄວ້ລ້ຽງມ້ອນ ກາຣຕ່າແຜ່ນແພຜ້າຝ້າຍຜ້າໄຫມ ເປັນຫນ້າທີ່ຂອງຜູ້ຍິງທັງຫມົດ ສໍາລັບຜ້າຝ້າຍນັ້ນ ເມື່ອຕ່າເປັນແຜ່ນ ແລະເອົາຕັດເສື້ອນຸ່ງ ຕ້ອງຍ້ອມດ້ວຍນ້ຳຫມໍ້ນິນກ່ອນ (ນິນ ຄໍາບາລີວ່າ

Bane Nong Meun Thane was a sizeable village of about 300 houses, situated on the edge of a forest. The woodland to the west of the village was an abundant source of wild produce such as various kinds of mushrooms and vegetables. To the east of the village was a large, deep pond called Nong Meun Thane, which held water throughout the year and provided a refuge for cows and buffaloes to drink and rest during the dry season. Moving out from Nong Meun Thane pond there were *na thom* paddy fields (high rice fields scattered with various kinds of trees) as far as the eye could see.

In the past, the way of life in this village and in all other (Lao) villages in the Isahn - which at present has a population of more than 15 million³ - was uniform: everyone grew rice, other crops, and garden products; pigs and chickens were raised in every household; and without exception everyone ate sticky rice.

We made all the cloth we used, and when the season came in the eighth month, we planted cotton in the melon fields and then in the first and second lunar months we harvested the cotton and spun yarn for weaving cloth. The time for spinning yarn was mostly in the dry season after harvesting and storing the rice. Young women would gather to make a *khuang* platform (a low working surface) in the courtyard between several houses and then spin the yarn together, with four or five to each *khuang*. This would take place at night by lighting brightly burning fires of dry wood. The young bachelors would go to court these young women at the *khuang*, some of them carrying bamboo to split into strips, or bringing hemp to make into rope, so as to make good use of the time.

As well as spinning cotton thread and making cloth, people raised silkworms and the young women made very good silk cloth, and it was essential for every house to have a patch of mulberry bushes so that the leaves could be used to feed the silkworms. Weaving cotton and silk cloth was the duty of every woman. When the cotton was woven and made

ນິລ ແປວ່າ ສີດໍາ ຫລື ແຫລັກມາກຄໍ້) ນ້ຳຫມໍ້ນິນນີ້ ເຮັດຈາກຕົ້ນຄາມ
ເຊິ່ງປູກໄວ້ຕາມໄຮ່ ຫລື ສວນຂອງໃຜລາວນັ້ນເອງ (ໄທຊຽງໃຫມ່ ຮຽກ
ນ້ຳຫ້ອມ) ເສື້ອນຸ່ງຂອງຜູ້ຍິງສາວ ທີ່ຕັດດ້ວຍຜ້າຝ້າຍຍ້ອມຫມໍ້ນິນນີ້
ຕັດແຂນຍາວ ໃສ່ຫມາກຕຸ້ມຂາວ ກິ່ຈັດຄືກັບເສື້ອໄທດໍາທຸກວັນນີ້. ອັນທີ່
ຈະນຸ່ງເສື້ອຜ້າ ຈາກເມືອງນອກນັ້ນ ບໍ່ມີເລີຍ.

ປະເພນີກາຣນັບກື ແລະກາຣສິກສາ

ຊາວອິສານແຕ່ກ່ອນນັບກືຜີຟ້າ ຜີແຖນ ແລະຜີດໍາ ຜີເທວະດາ
ຜີເຊື້ອ ເປັນຕົ້ນ ແຕ່ເຖິງດັ່ງນັ້ນ ທຸກໆບ້ານ ທີ່ເປັນບ້ານໃຫຍ່ ກໍມີວັດ
ທຸກບ້ານ ກາຣສິກສາຂອງປະຊາຊົນ ມີແຕ່ບວດຮຽນຕາມວັດ
ຫນັງສືທີ່ຮຽນ ແມ່ນຕົວລາວ ຕົວທັມ ຕົວຂອມ ເລກແບບບູຮານ
ໃຊ້ສູຕເປັນພາສາສັນສະກຣິຕ ປົນລາວ (ຕົວອັກສຣ໌ໄທ ຍັງບໍ່ຮຽນ
ໃນສມັຍນັ້ນ)ຊາວອິສານ ກິວ່າຊາຍທຸກຄົນຕ້ອງບວດຮຽນຂຽນອ່ານ ຜູ້ໃດ
ບໍ່ໄດ້ບວດ ນັບວ່າເປັນຄົນດິບ ບໍ່ຮູ້ຫຍັງ (ຄືບໍ່ໄດ້ເຂົ້າໂຮງຮຽນນັ້ນເອງ)
ປະເພນີກາຣທໍາບຸນຍ໌ ທຸກຢ່າງກໍຄືກັນ ບຸນຍ໌ທີ່ສໍາຄັນ ແລະຍິ່ງໃຫຍ່ ກໍ
ແມ່ນບຸນຍ໌ມະຫາຊາຕ ກັບບຸນຍ໌ບັ້ງໄຟ (ບຸນຍ໌ມະຫາຊາຕ ມັກເຮັດໃນ
ຣະດູເດືອນ 4 ໄປຫາ ເດືອນ 5 ບຸນຍ໌ບັ້ງໄຟ ເຮັດແຕ່ເດືອນ 6 ເຜັງໄປຫາ
ເດືອນແປດຂ້າງຂຶ້ນ). ຂໍເວົ້າຈໍາເພາະປະເພນີບຸນຍ໌ມະຫາຊາຕ ຫລື
ບຸນຍ໌ພຣະເວສ (ຄືເຮັດບຸນຍ໌ຟັງເທສນ໌ເຮືອງທໍາເວສສັນຕຣະ) ບຸນຍ໌
ນີ້ ເປັນບຸນຍ໌ໃຫຍ່ຍິ່ງ ກ່ອນຈະຕັ້ງບຸນຍ໌ ທາງສິງຄ໌ ແລະຊາວບ້ານ
ປະຊຸມຕົກລົງກັນ ຈະເຮັດໃນ ເດືອນໃດ ວັນໃດ ແລະຈະໃສ່ບ້ານໃດແດ່
(ຄືເຊີນບ້ານໃດມາຮ່ວມນໍາແດ່) ເມື່ອຕົກລົງແລ້ວ ກໍເອົາຫນັງສືເຮືອງ

into clothes, it was dyed with indigo (the Lao term for this colour comes from the Pali word *nila*, which means black or very dark blue). This dye was made from indigo plants that were kept in a person's plot of land or garden patch (Chiang Mai people call it *nam hom*). The blouse of a young woman made from cotton died with indigo had long sleeves and white buttons which were closely spaced as on the shirts of Thai Dam people today. Nobody wore clothes made elsewhere.

Traditional beliefs and education

From olden times, Isahn people believed in gods and guardian spirits, and in household spirits, benevolent spirits and the spirits of departed relatives, for example. However, every large village had a Buddhist temple and the only way to receive an education was to ordain [as a novice] and study in the temple. The subjects studied were Lao, Tham⁴, and Khom⁵ scripts, and traditional methods of arithmetic using Sanskrit and Lao formulas (the Thai script was not yet studied in those days). Isahn people held that every boy should ordain in order to learn how to read and write, and anyone who had not ordained was seen as immature and ignorant (that is, had not been to school). The tradition of making merit⁶ was the same [as the Lao] in every way. The biggest and most important festivals were the *Boun Mahasat* Festival and the *Boun Bang Fai* [Rocket] Festival (the season for holding the *Boun Mahasat* Festival was usually from the fourth to the fifth month, while the Rocket Festival was held between the full moon of the sixth month until the waxing moon of the eighth month). I would like to speak specifically about the *Boun Mahasat* or *Boun Phavet* Festival (the festival for listening to sermons of the story of Prince Vessantara), which is the biggest festival. Before setting up the festival the monks and the villagers would meet together to agree on the dates and which villages would participate (which villages would be invited to

ພຣະເວສສັນຕຣະຊາຕິກ ເຊິ່ງມີຈຳນວນ 13 ຜູກ ອອກມາແບ່ງໃຫ້ຄົບທໍ່ ຈຳນວນຜູ້ຈະເທສນ໌ ໂຮມທັງພຣະທີ່ຢູ່ກັບວັດ ແລະ ທີ່ໃສ່ ມາຈາກບ້ານອື່ນ (ລາງເທື່ອກໍເຖິງ 40-50) ຫນັງສືທີ່ແບ່ງອອກນີ້ ຮຽກວ່າ ກັນທ໌ ແລ້ວກໍແຈກຢາຍຫນັງສືນັ້ນ ໄປຕາມຫົວວັດຕ່າງໆ ທີ່ຈະນິມົນມາ ພ້ອມກັບແຈກຢາຍຫນັງສືນີ້ ກໍຂຽນສາກ ຫລື ສລາກ (ຄືໃບບອກບຸນຍ໌ ແລະບັດເຊີນນັ້ນເອງ) ໃສ່ໄປພ້ອມ ໃນສລາກນັ້ນ ວ່າ "ວຸດທິທັມ ຄໍາຝູງຂ້າ ທັງຫລາຍ ພາຍໃນມີຫົວຄຣູ (ຫລືຮາຊຄຣູເຈົ້າ...) ເປັນປະທານ ພາຍນອກ ມີເກົ້າແກ່ພໍ່ແມ່ ເຈົ້ານາຍບ້ານ... ເປັນເຄົ້າ ໄດ້ເຕົ້າໂຮມກັນເຮັດບຸນຍ໌ມະ ຫາຊາຕ ຈິ່ງຂໍເຊີນເກົ້າແກ່ພໍ່ແມ່ ບ່າວສາວ ໄປຟັງທັມມະເທສນາ ກິນ ທານນໍາກັນເຖິນ " ດັ່ງນີ້.

ສ່ວນພວກຊາວບ້ານ ກໍຕົກລົງກັນ ຫລືແບ່ງກັນຄ້າ ຄືລ້ຽງພວກ ບ້ານອື່ນທີ່ມາໃນງານບຸນຍ໌ນັ້ນ ເປັນຄຸ່ມໆ ຄືຄຸ່ມນັ້ນ ລ້ຽງບ້ານນັ້ນ ຫລື 3-4 ເຮືອນ ລ້ຽງບ້ານຫນຶ່ງ ອັນນີ້ຮຽກວ່າ ຄ້າບຸນຍ໌ ນອກຈາກນີ້ແລ້ວ ພວກເຮືອນທີ່ໄດ້ຮັບຄ້າບ້ານໃດ ກໍພາກັນໄປປຸກຜາມອ້ອມວັດ ພາຍໃນ ຕ້າຍວັດຈົນຮອບເວ້ນແຕ່ທາງຜັກຕູເຂົ້າ ເຖິງວັນບຸນຍ໌ ກໍເອົາສາດ ເສື້ອໄປປູ ເອົາແອ່ງນໍ້າໄປຕັ້ງໄວ້ ພວກທີ່ມາບຸນຍ໌ ກໍໄປເຊົາຕາມຜາມໃຜ ຜາມລາວ ທີ່ເຈົ້າສັດທາເຮັດໄວ້ນັ້ນ. ຄັນຕອນຫົວຄໍາ ພວກຊາວບ້ານກໍ ພາກັນ ຫາບອາຫານຂອງກິນອອກມາລ້ຽງກັນຢູ່ຜາມ ຕາມສະບາຍ ຕົກກາງຄືນມາ ພວກອ້າຍບ່າວມາທ່ຽວລົມສາວຕາມຜາມນັ້ນ ທັງເສບ ທັງລໍາ ທັງຈ່າຍຜຍາ ສຸດແລ້ວແຕ່ໃຜຈະມັກແນວໃດ ເປັນກາຣສນຸກ ສນານສໍາລານໃຈເປັນທີ່ສຸດ ໂດຍບໍ່ມີກາຣວິວາທຜິດກຽງ ຂ້າຕິກັນເລີຍ ອັນນີ້ເວົ້າພຽງຫຍໍ້ໆ ຜູ້ຂ້າເກີດມາໃນຫມູ່ຊົນ ຜູ້ມີຂົນບັດມນຽມເປັນດັ່ງ ນີ້ ແລະໄດ້ຮູ້ເຫັນມາດ້ວຍຕາຕົນເອງ ຫລາຍສິ່ງຫລາຍອັນ ຈິ່ງຮູ້ສຶກວ່າ ວັດທະນະທັມ ຫລື ຮິດຄອງປະເພນີແຕ່ກີ້ ກັບດຽວນີ້ ຜິດກັນປານຟ້າ ກັບດິນ.

hold a joint festival). When this was agreed, the manuscript of the Vessantara Jataka – which is 13 bundles in palm-leaf manuscript – would be shared amongst those who would recite the sermons, comprising monks from the local temple as well as those invited from other villages (sometimes there were up to 40 or 50). The books that were shared in this way are called *kan* and they were divided up according to the monks to be invited. Leaflets were written (announcements and invitations for the festival) to be distributed along with these books, saying “Respectful Greetings! All of us, led by Abbot (or The Venerable...), together with the elders and Village Chief..., are joining together to hold the *Boun Mahasat* Festival and would therefore like to invite the elders, parents, and young men and women to listen to the sermons and partake of our hospitality.”

The [local] villagers shared in helping to provide food and hospitality for people from other villages, with each residential area or group of 3-4 households providing for one village, which is called “the festival support.” Besides this, the household members who were supporting a particular village would erect pavilions within the temple grounds until these surrounded the main building except for the entrance way, and when the day of the festival arrived, mats would be spread out and water jars put in place. People coming to the festival would shelter in the pavilions built by the laypeople. At dusk, the villagers would carry out food and eat together in a relaxed way in the pavilions, and when night fell the young men would visit them to court the young women. There would be music and folk songs and recitation of verses and it was a time of great enjoyment, completely free from any wrongdoing, quarrels, or fighting and killing. This is just a brief account of the customs of the people in my birthplace and of the many things that I saw with my own eyes which make me feel that the culture or traditions of former times and the present are as different as heaven and earth.

ກາສິກສາ ຂອງຜູ້ຂ້າ

ຜູ້ຂ້າເກີດມາໃນບ້ານ ເຊິ່ງມີສະພາບດັ່ງກ່າວ ແຕ່ພໍອາຍຸໄດ້
 ປະມານ 8 ປີ ກໍໄດ້ຮຽນຫນັງສືລາວກ່ອນ (ຫນັງສືລາວນີ້ເຫັນເພິ່ນຮ້ອງກັນ
 ໃນສມັຍນັ້ນວ່າ ຫນັງສືໄທນ້ອຍ) ໂດຍຮຽນນຳພໍ່ຕູ້ເວລາກາງຄືນ ເວລາ
 ກາງເວັນໄປລ້ຽງງົວລ້ຽງຄວາຍ, ຫນັງສືທີ່ຮຽນແມ່ນ ກາບປູ່ສອນຫລານ
 ກັບຫນັງສືຈຳປາສີ່ຕີນ ໃນເວລາຮຽນຫນັງສືນຳພໍ່ຕູ້ນີ້ເອງ ພໍ່ຕູ້ໄດ້ເວົ້າ
 ນິທານຕ່າງໆສູ່ຟັງ ຈົນຕລອດເຮືອງເຈົ້າອະນຸ ແລະເຈົ້າຣາຊວົງ ພໍ່ຕູ້
 ເວົ້າວ່າ "ພວກເຮົາແຕ່ກ່ອນ ຂຶ້ນສ່ວຍເຈົ້າອະນຸວຽງຈັນທົນ ສຍາມ
 ໄປຕີເອົາວຽງຈັນທົນ ໄດ້ ຈິ່ງໄດ້ຂຶ້ນສ່ວຍສຍາມ " ແລ້ວພໍ່ຕູ້ກໍເລົ່າເຮືອງ
 ຕອນເຈົ້າຣາຊວົງ ເຮວກັບສຍາມແລ້ວຫນີເຂົ້າປ່າ ໄປຮຽນມົນນຳລືສີ
 (ຕາມເຮືອງທີ່ກ່າວໃນຫນັງສືພື້ນ ທ້າວເຫລົາຄຳ) ແລະຄຳຂວັນ ທີ່ວ່າ
 " ບ້າງເຈົ້າບ້າງ ບ້າງຣາຊວົງ ຂົງວຽງຈັນທົນ ຣາຊວົງ ເປັນເຈົ້າ
 ວຽງຈັນທົນເສົ້າ ສາວເອີຍຢ່າຟ້າວວ່າ ມັນຊິໄປ້ບາດຫລ້າ ແຕງຊ້າງ
 ຫນ່ວຍປາຍ " ນີ້ຜູ້ຂ້າກໍໄດ້ມາຈາກພໍ່ຕູ້ ແຕ່ເວລາພຸ່ນ ເນື່ອງຈາກອ່ານ
 ຫນັງສືຜູກ ແລະກາບກ່ອນຕ່າງໆ ເຊັ່ນ ກາບພຣະມຸນີ ກໍໄດ້ກັບປາກຫມິດ
 ດັ່ງນັ້ນ ເວລາມີບຸນຍັບັງໄຟ ແລະຈ່າຍກາບເຊິ່ງ ຈິ່ງໄດ້ເປັນ ຫົວຫນ້າຫມູ່
 ເດັກນ້ອຍ ແລະຜູ້ໃຫຍ່ ໃນການຈ່າຍກາບເຊິ່ງ ໃນປາງບຸນຍັບັງໄຟເທື່ອນື່ງ
 ທີ່ເມືອງອາດສາມາດ ມີສິກສາທິການເມືອງຊື່ ທ້າວຫນູ ມາມັກ ສາວຢວກ
 (ສາວງາມຂອງບ້ານ) ແລະຂຽນສານມາຫາສາວຢວກແຕ່ບໍ່ມີຄົນອ່ານໄດ້
 ແມ່ສາວຢວກ ໄດ້ຂໍໃຫ້ຜູ້ຂ້າອ່ານສູ່ຟັງ ແລະຂຽນສານຕອບ ຄູຫນູ ຕາມ
 ຄຳບອກຂອງແມ່ສາວຢວກ. ນັບແຕ່ເວລານັ້ນມາ ຜູ້ຂ້າກໍຮູ້ສຶກວ່າ
 ມັກກາບກອນ ແລະຈິ່ຈຳເອົາຄຳຜຍາໃນຫນັງສືຕ່າງໆໄດ້ຫລາຍ ແລ້ວກໍ
 ຫັດແຕ່ງກອນລຳ ໃຫ້ພວກເດັກນ້ອຍ ຕັ້ງແຕ່ນັ້ນມາ ທັງມີໃຈຄິດເຫັນພາບ

My education

Being born in a village such as I described, when I reached the age of about eight years old I first of all learned to read Lao (in those days they used to call the Lao alphabet “Thai Noi”) by studying at night time with my maternal grandfather. During the daytime I went to look after the cows and water buffalos. The books that I studied were the poem *Pou Sone Lane* [“A Grandfather Teaches his Grandson”] and the book *Champa Si Ton* [“The Four Frangipani Trees”]. When I was studying with my grandfather he also told me many old stories, and throughout the stories of Chao Anou and Chao Rajvong he would say “in former times, we were vassals of Chao Anou of Vientiane, but the Siamese took Vientiane and we became their vassals.” He would then relate the story of when Chao Rajvong fought with the Siamese and fled to the forest to learn mantras from a hermit (according to the book *Thao Lhao Kham* or “The Golden Prince”) and it was from my grandfather that I learned the motto “Lord Rajvong! In the territory of Vientiane, Rajvong is the ruler; Oh young women, don’t think that Vientiane is in darkness; in the end it will rise again, just as the final gourd is the largest!” From reading palmleaf manuscripts and various poems such as *Phra Muni* [“The Venerable Sage”] and being able to recite them from memory, I became the leader of the children’s and adults’ group recitations during the Rocket Festival. At one such festival in the district of Aht Samaht, there was a district education official called Thao Nou who came to like Sao Yuak (the beautiful young woman of the village) and wrote a message [in verse] to her, but no one could read it. Sao Yuak’s mother asked me to read it out to her and to write down her [i.e. the mother’s] reply to Teacher Nou. From

ວຽງຈັນຫມໍ ສິນໃຈເຮືອງເຈົ້າຣາຊວົງ ຢູ່ຕລອດມາ. ນອກຈາກນີ້ ກໍໄດ້ຟັງນິທານຕ່າງໆ ເຊັ່ນ ພຣະລັກພຣະຣາມ, ສິລປໄຊ ສຽວສວາດ ເປັນຕົ້ນ ນິທານເຫລົ່ານີ້ ໄດ້ຟັງຈາກແມ່ ແມ່ເປັນຜູ້ເລົ່າໃຫ້ຟັງ ເພາະແມ່ ເພິ່ນໄປຟັງເທສນ໌ທຸກໆວັນ ໃນເວລາເຂົ້າພັນສາ ເມື່ອເຖິງເວລາກາງຄືນ ເພິ່ນກໍເລົ່າເຮືອງທີ່ເພິ່ນໄດ້ຟັງມານັ້ນ ສູ່ລູກໆຟັງອີກ ຜູ້ຂ້າຈຶ່ງຈື່ຈຳນິທານ ຕ່າງໆໄດ້ຫລາຍ ແລະກໍມັກເວົ້າໃຫ້ຄົນອື່ນຟັງຢູ່ສເມີ.

ກາຣຣຽນຫນັງສືບໍ່ເທິງກໍອ່ານອອກເພາະຣຽນແບບອ່ານໄປໂລດ ແຕ່ຂຽນ ບໍ່ເປັນ ຕໍ່ມາກໍອອກໄປຢູ່ວັດເປັນສັງກະລີ (ທີ່ກຶກແມ່ນສັງຄະກາຣີ ແປວ່າ ຜູ້ຮັບໃຊ້ສິງຄ໌ ຫລື ຜູ້ເຮັດວຽກໃຫ້ສິງຄ໌) ຣຽນຫນັງສື ແລະ ປະຕິບັດ ຄຣູບາ ເວລານີ້ ໄດ້ຣຽນ ຫນັງສືທັມ ແລະ ເລກແບບບູຣານນໍາພ້ອມ (ໂດຍ ໃຊ້ສູຕ ແລະແບບພາສາສັນສະກຣິຕ) ຕໍ່ມາ ກໍໄດ້ຣຽນຫນັງສືໄທນໍາແດ່ ໂດຍແມ່ນນໍາບ່າວ (ນ້ອງຊາຍຂອງແມ່) ທີ່ບວດເປັນອາຈາຣຍ໌ ຢູ່ໃນ ວັດນັ້ນເອງ ສອນໃຫ້ເປັນສ່ວນຕົວ ເພາະຍັງບໍ່ມີໂຮງຣຽນ. ຄັນອາຍຸໄດ້ 11 ປີ ໄດ້ບວດເປັນຈົວ ຕອນບວດເປັນຈົວນີ້ ໄດ້ຣຽນຫນັງສືຂອມ ແລະ ຫນັງສືສູຕມົນຕ່າງໆ ຈົນສຸດຕາມຫລັກສູດຂັ້ນຕົ້ນ ຈຶ່ງເປັນອັນວ່າເມື່ອ ອາຍຸໄດ້ 11 ປີ ຜູ້ຂ້າອ່ານຫນັງສືລາວ ຫນັງສືທັມ ຫນັງສືຂອມ ແລະໄທ ໄດ້ພໍສົມຄວນ ແລະຂຽນຫນັງສືທັມ ກັບຫນັງສືໄທ ກໍພໍໃຊ້ໄດ້ແລ້ວ. ແຕ່ ບວດຢູ່ໄດ້ປີດຽວກໍສຶກ ເນື່ອງຈາກເຈັບປ່ວຍຫນັກ ເມື່ອຊ່ວງເຊົາດີແລ້ວ ກໍເຮັດນາລ້ຽງຄວາຍຊ່ອຍພໍ່ແມ່. ໃນຕອນນີ້ ພໍ່ແມ່ໄດ້ໃຫ້ພີ່ຊາຍບວດ ເປັນຈົວແທນໄວ້. ໃນລະຍະອາຍຸ 11-12ປີນີ້ (ພ.ສ.2460) ທາງຮັກບາລໄທຍ໌ ໄດ້ຕັ້ງໂຮງຣຽນປະຊາບາລຂຶ້ນ ຕາມຕໍາບົລ (ຕາແສງ)ຕ່າງໆ ແລ້ວອອກ ກົດຫມາຍໃຫ້ເດັກນ້ອຍໄປໂຮງຣຽນ ຜູ້ໃດ ມີລູກພໍເຂົ້າໂຮງຣຽນ ໄດ້ແຕ່ 2 ຄົນຂຶ້ນໄປ ຕ້ອງໄປເຂົ້າຜູ້ນຶ່ງ ກ້າບໍ່ໄປ ພໍ່ຕ້ອງໄດ້ຮັບໂທສ ດັ່ງນັ້ນໃນສະກຸລ ຂອງຜູ້ຂ້າ ຈຶ່ງຕົກລົງໃຫ້ຜູ້ຂ້າໄປເຂົ້າໂຮງຣຽນ ເຊິ່ງຕັ້ງຢູ່ບ້ານຫາງຫວ້າ ໄກຈາກບ້ານຢູ່ປະມານ 12 ກິໂລແມັຕຣ໌. ກາຣໄປໂຮງຣຽນ ຕ້ອງໄດ້ເອົາ

that time on, I came to like poetical writings and memorized verses from many books and practiced writing traditional songs for the children, as well as having a mental image of Vientiane and an interest in the story of Chao Rajvong. Besides this, I listened to various stories which my mother told to me, such as *Phra Lak Phra Ram*⁷, *Sinxay*, and *Sieosavath*. My mother was the one who told me these stories because she went to listen to sermons [in the temple] every day during the rainy season retreat and when night fell she would re-tell these stories to her children. In that way, I memorized many stories and I always liked to recount them to other people.

After studying for a short time I could read, because the method was to learn to read straight away, but I was unable to write. Later on I went to live in the temple as a *sangali* or temple boy (this is more correctly *sanghakari* which translates as a servant of the *sangha* or someone who works for the monastic community). During this time of study and serving the monks, I learned Tham script together with traditional methods of calculation (using Sanskrit formulas). Later on I also learned Thai language from an uncle (the younger brother of my mother) who was a monk who taught in that temple and who gave private lessons, since there was not yet any school. When I reached the age of eleven, I became a novice and studied Khom script and various books of chants up to the end of the initial stage of study, so that by that age I could read well enough in Lao, Tham, Khom, and Thai scripts, and could write passably in Tham and Thai. But after only one year as a novice I disrobed due to a serious illness and when I recovered I helped my parents with rice farming and looking after the water buffalos, while for the time being my parents had my older brother ordain as a novice in my place. During the period that I was 11-12 years old (B.E. 2460⁸), the Thai government established schools in various districts and passed a law that children must go to school. Anyone who had at least two children of school age must send one of them to school, or the

ເຂົ້າສານ ໄປຫນຶ່ງກິນນໍາ ເພາະໂຮງຮຽນຢູ່ໄກ ຕ້ອງນອນຄ້າງຄືນຢູ່ວັດ ທີ່ໂຮງຮຽນຕັ້ງຢູ່ນັ້ນ ວັນເສົາຈິ່ງໄດ້ກັບບ້ານ ແລະວັນຈັນທ໌ ໄປແຕ່ເຊົ້າ ຮຽນຢູ່ 2 ປີ ຂຶ້ນຊັ້ນ ປ. 3 ແຕ່ຍັງບໍ່ທັນໄດ້ເສັງ ເມື່ອອາຍຸໄດ້ 15 ປີ ພໍດີ ປີນັ້ນ(ພ.ສ.2463)ບິດາຜູ້ບັງເກີດເກົ້າໄດ້ເຖິງແກ່ກັມເພາະໂຮຄອະຫິວາຕ໌, ເພິ່ນໄປຂາຍຫມູ ແລະຊື້ເຂົ້າທີ່ເມືອງໂຄຣາຊ ເລີຍຕິດໂຮຄອະຫິວາຕ໌ມາ. ເມື່ອພໍ່ຕາຍແລ້ວ ທາງຄອບຄົວຈິ່ງໃຫ້ພີ່ຊາຍຂອງຜູ້ຂ້າ ທີ່ບວດເປັນຈົວຢູ່ ສິກອອກມາຊ່ອຍວຽກເຮັດນາ ແລ້ວໃຫ້ຜູ້ຂ້າບວດເປັນຈົວແທນໄວ້ ຕາມ ຫມນຽມຂອງສະກຸລ ໃນປີ 2463 ນີ້ ທາງຮັກບາລ ໄດ້ມາຕັ້ງໂຮງຮຽນ ຢູ່ບ້ານທົ່ງຫມິ່ນ ໄກ້ໆບ້ານ ຢູ່ຈິ່ງໄດ້ເຂົ້າຮຽນຕໍ່ ແລະເສັງ ປ.3 ໄດ້. ໃນລະ ຍະບວດເທື່ອນີ້ ຜູ້ຂ້າມີຄວາມນ້ອຍໃຈ ເນື່ອງຈາກອາຈາຣຍ໌ (ຄືນ້າບ່າວ ທີ່ບວດເປັນຍາຄຣູຢູ່ ແລະເປັນອາຈາຣຍ໌ສອນດ້ວຍນັ້ນ) ເອົາໃຈ ແລະ ຮັກສາມມະເນຣທິນ(ລູກປ້າ) ຫລາຍກວ່າ ເພາະເນຣທິນ ໃຫຍ່ກວ່າ 2 ປີ ທັງແຂງແຮງ ເລື້ອຍໄມ້ໄສກົບໄດ້ດີ ສ່ວນຜູ້ຂ້າເລື້ອຍໄມ້ເປັນ ແຕ່ບໍ່ແຂງ ແຮງ ເພາະສະນັ້ນ ເວລາອາຈາຣຍ໌ ພາເລື້ອຍໄມ້ມາຊ່ຽນເຮັດພາເຂົ້າ ແອບຢາ ເຄື່ອງໃຊ້ຕ່າງໆ ເວລາແບ່ງປັນກັນ ຜູ້ຂ້າໄດ້ສ່ວນເຫລືອ ທີ່ຜູ້ອື່ນ ເລືອກເອົາອັນດີ ຫມິດແລ້ວ ເຖິງແມ່ນເວລາເພິ່ນໄປໄດ້ຜ້າຈົວອນ ຫລື ອັນໃດມາກໍໃຫ້ ເນຣທິນ ເອົາກ່ອນ ເຫລືອຈາກເຂົາເຮົາຈິ່ງໄດ້ ສະນັ້ນ ຕັ້ງແຕ່ນັ້ນມາ ຜູ້ຂ້າຈິ່ງຄິດຫນີຈາກວັດ ໄປຫາຮຽນຫນັງສືໃນເມືອງຕໍ່ໄປ ພໍດີເສັງ ປ.3 ໄດ້ ໃນປີນັ້ນ ສ່ວນເນຣທິນ ເສັງບໍ່ໄດ້ ຜູ້ຂ້າຈິ່ງໄດ້ເຂົ້າໄປ ຮຽນຫນັງສືຢູ່ໃນເມືອງຮ້ອຍເອັດ ເຂົ້າຊັ້ນ ປ.4 ເມື່ອອາຍຸໄດ້ 16 ປີ.

ອາຍຸໄດ້ 17 ເຂົ້າຮຽນ ຊັ້ນ ມ.1 ແລະ ຮຽນນັກຫມ ຊັ້ນຕຣີພ້ອມ ໃນເວລາກາງຄືນ. ນັກຫມຊັ້ນຕຣີ ຫາກໍຕັ້ງຂຶ້ນໃນປີນັ້ນ ແມ່ນພຣະອາ ຈາຣຍ໌ ມະຫາທອງອິນທ໌ ເປັນຄຣູສອນ ແລະເພິ່ນໄດ້ແນະນໍາວ່າ ຮຽນ ທາງຫມໄດ້ໄວກວ່າ ເພາະເມື່ອສອບເປັນມະຫາ 3 ປໂຍຄ ແລ້ວກໍເຂົ້າ ໂຮງຮຽນກິດຫມາຍ ສອບເປັນຜູ້ພິພາກສາໄດ້ໂລດ ເຊິ່ງ ໃນສມັຍນັ້ນ ກໍມີ

father would face prosecution. As a result, it was agreed that in my family I would be the one to go to school, which was in Bane Hang Wa, about 12 kilometers from the village where I lived. When I went to school I had to take rice to cook to feed myself because the school was far away, and at night I slept in the temple where the school was built, travelling home on Saturdays and leaving early on Monday mornings. After two years of study I had reached Level Three of primary education, but had not yet taken the examination. In the year that I was 15 years old (B.E. 2463) my father passed away after catching cholera in Khorat where he had gone to sell pigs and buy rice. Following his death, the family had my elder brother who was still a novice disrobe to help with the rice farming and I became a novice again in his place according to the family custom. In the year B.E. 2463 the government established a school in Bane Thong Meun close to my village, so I was able to continue my education and pass the Level Three examination. During this period as a novice, I was resentful because the teacher (that is my mother's younger brother who had become a monk and was the teacher there) cared more about Novice Thon (my aunt's son) since he was two years older and strong. He could saw and plane wood nicely, whereas I could saw but I was not strong, and so when the teacher brought the saws to share out to make small round tables, tobacco boxes or other things, I would always get those left over after the others had chosen all the good ones. Even when he had a robe or anything else, he would always give it to Novice Thon first and I would get whatever was left, which made me think about running away from that temple and continuing my studies in town. Then I passed the Level Three examination that year, whereas Novice Thon failed, and so I went to study in Roi Et town and entered Level Four of primary education when I was 16 years old.

I entered the first year of secondary education at the age of 17 and also studied at night for the *nak tham tree* Buddhist examinations⁹. These Buddhist courses started just that year, with Phra Ajahn Maha Thorng-in as the teacher,

ແຕ່ທ່ານມະຫາໂຊດ ໄທບ້ານນາໄກ້ໆກັນນັ້ນເອງ ໄດ້ສຶກ ແລະເຂົ້າຮຽນ
 ໂຮງຮຽນກົດຫມາຍ ສອບໄດ້ເປັນຜູ້ພິພາກສາ ເງິນເດືອນ 160 ບາທ
 ແລະໄດ້ຍົສເປັນຮອງອຳມາຕຍ໌ເອກ ບັນດາສັກ ໄດ້ເປັນຫລວງໂລດ ຜູ້ຂ້າ
 ຈຶ່ງມີຄວາມເມັງໃຈ ຮຽນນັກທັມ ແລະ ກໍສອບໄດ້ໃນປີນັ້ນ ໂດຍບໍ່ໄດ້ຮຽນ
 ແລະອາສັຍຜູ້ໃດ ທັງທີ່ວ່າຂໍ້ສອບເສັງນັ້ນ ສິ່ງມາຈາກກຽງເທພ ແລະ
 ຂໍ້ຕອບ ກໍສິ່ງໄປກວດຢູ່ກຽງເທພ. ເວລາຈະເສັງນັກທັມ ອາຈາຣຍ໌ ໄດ້ຂຶ້ນ
 ອາຍຸ ໃຫ້ເປັນ 19 ປີ ເພາະອາຍຸບໍ່ເກິ່ງ 19 ປີ ເຂົາບໍ່ໃຫ້ເສັງ ມັນກ່ຽວກັບ
 ການຄັດເລືອກທະຫານ ຄືຜູ້ໃດເສັງນັກທັມຊັ້ນຕຣີໄດ້ ຈະບໍ່ຖືກເກນ
 ທະຫານ ດ້ວຍເຫດນີ້ ຈຶ່ງມີຄົນສມັກຮຽນນັກທັມຫລາຍ ແຕ່ນັ້ນມາ
 ຜູ້ຂ້າກໍປະໂຮງຮຽນທາງໂລກ ແລ້ວໄປຮຽນນັກທັມຊັ້ນໂທ ແລະປາລີ
 ໄວຍາກຣນ໌ ຕໍ່ ທີ່ເມືອງອຸບົລ ເມື່ອອາຍຸໄດ້ 17 ປີ ເພາະເວລານັ້ນ ຈັງຫວັດ
 ຮ້ອຍເອັດ ຍັງເປັນມົນທົນຮ້ອຍເອັດ. ເຈົ້າຄນະມົນທົນ ຄືຫົວຫນ້າຝ່າຍສິງ
 ຜູ້ປົກຄອງມົນທົນ ຊື່ ເຈົ້າຄຸນສາສະນະດິລົກ ຢູ່ເມືອງອຸບົລ ຂຶ້ນມາ
 ກວດການ ແລະເຊົາຢູ່ວັດບຶງ ຜູ້ຂ້າຖືກໄປຮັບໃຊ້ ແລະເປັນສມຽນ
 ຈົດລາຍງານຕ່າງໆໃຫ້ເພິ່ນ ເພິ່ນເລີຍຮັກ ແລ້ວບວດເປັນຈົວທັມມະຍຸຕ
 ແລະຂໍໄປເອົາຢູ່ເມືອງອຸບົລນຳໃນປີ 2465 ທີ່ວັດສີທອງ. ຜູ້ຂ້າຮຽນນັກທັມໂທ
 ເຊິ່ງຫາກໍໄດ້ຮັບອະນຸຍາຕຕັ້ງຂຶ້ນໃນປີນັ້ນ ແລະຮຽນປາລີໄວຍາກຣນ໌
 ຊັ້ນສູງຕໍ່ນຳ ແລ້ວກໍສອບໄລ່ໄດ້ດີເລີດທັງສອງ ຄື ນັກທັມ ຊັ້ນໂທ ແລະ
 ປາລີໄວຍາກຣນ໌. ໃນເວລາຮຽນຫນຶ່ງສື່ຢູ່ເມືອງອຸບົລນີ້ ກໍມີຜູ້ຫຼິງສາບັງ
 ບຽດ ຄືພຣະ ທີ່ເປັນຜູ້ປົກຄອງ ແຕ່ຫາກຮຽນຢູ່ຊັ້ນດຽວກັນ ຄອຍໃສ່ຮ້າຍ
 ປ້າຍສີ ຫາວ່າຄຣູ ຮັກຜູ້ຂ້າ ແລ້ວຫາທາງຍຸແຍ່ທຳລາຍຢູ່ສເມີ.

ໃນປີ ພ.ສ. 2467 ນັ້ນເອງ ເຈົ້າຄຸນສາສະນະດິລົກ ຜູ້ເປັນອາຈາຣຍ໌
 ຂຶ້ນມາກວດຣາຊການມົນທົນຮ້ອຍເອັດອີກ ໃນລະຫວ່າງເດືອນກຸມພາ
 ເພິ່ນກໍເອົາມານຳ ໃຫ້ທຳຫນ້າທີ່ເປັນເລຂານຸກາຣຂອງເພິ່ນ, ເມື່ອກວດ
 ການສຳເລັດແລ້ວ ເພິ່ນກໍກັບເມືອງອຸບົລ ສ່ວນຜູ້ຂ້າຂໍລາເພິ່ນວ່າ ຈະໄປ

who recommended that studying in the Buddhist system would be quicker, since after passing the third *maha* level¹⁰ it was possible to go straight to Law School and take the examinations to become a judge. In those days only Maha Sote, who was from Ban Na, a village nearby, had disrobed and passed the Law School examinations to become a judge with a monthly salary of 160 baht and be honoured with the civil service title of *Rong Ammaht Ek* and the royal title of *Luang*. This made me very satisfied to study in the Buddhist system and I passed the examinations that same year without studying with or depending upon anyone, even though the exam papers were sent from Bangkok and were returned there to be marked. When I was going to take these examinations, my teacher changed my age to 19 years old, since it was not allowed below that age. This was because anyone who passed the third level of Buddhist examinations was exempted from military conscription, and for this reason many people enrolled for these courses. From that time on I left the secular school and at the age of 17 went on to study the second level Buddhist Studies and Pali grammar in the town of Ubon, since at that time Roi Et Province was still only a *monthon*¹¹ [This came about] in 2465, when the ecclesiastical head of the district, Chao Khun Sasanadilok, who lived in Ubon, came to stay at Wat Beung temple while on a tour of inspection, where I was called on to serve him and be his clerk to note down various lists for him. In that way he came to like me and I [re-]ordained as a novice in the Thammayut sect¹² and was asked to go to stay with him at Wat Sithong temple in Ubon. I then took the second level of Buddhist studies, which had just received permission to be established that year, together with higher-level Pali grammar, receiving the best marks in both examinations. When I was studying in Ubon, the monk who was the supervisor harassed and persecuted those who were studying in the same level, ever on the lookout to slander or accuse them, and when he saw that the teacher liked me he was always looking for ways to incite trouble.

ຮຽນຫນັງສືຕໍ່ທີ່ບາງກອກເພາະຢູ່ເມືອງອຸບົລກໍບໍ່ມີບ່ອນຈະຮຽນອີກແລ້ວ ເພິ່ນກໍອະນຸຍາດ. ຜູ້ຂ້າຈຶ່ງພັກຢູ່ເມືອງຮ້ອຍເອັດ ຄອງກ້າໄປບາງກອກ ພ້ອມກັບພວກອາຈານມະຫາຄຳ ໄທຂອນແກ່ນ ທີ່ຂຶ້ນມາຢາມບ້ານ ແລະຈະກັບໄປກຽງເທພໃນເດືອນພິສພາ ແຕ່ໃນລະຫວ່າງ ເດືອນເມສາ ນັ້ນເອງ ເຈົ້າຄຸນໃຫຍ່ຄື ສົມເດັດພຣະມະຫາ ວິຣະວົງສ໌ ເວລານັ້ນ ດຳຮົງສະມະນະສັກເປັນ ພຣະເທພມຸນີ ຂຶ້ນມາຈາກກຽງເທພ ຜ່ານມາ ເມືອງຮ້ອຍເອັດ ໄດ້ມາເຫັນຜູ້ຂ້າ ຈຶ່ງຂໍເອົາກັບເມືອງອຸບົລອີກ ເພາະ ເພິ່ນຮັກ ເຫັນວ່າຮຽນຫນັງສືດີ ແລະບອກວ່າ ກ້າໄປຢູ່ອຸບົລນຳເພິ່ນ ອີກປີນຶ່ງແລ້ວ ເພິ່ນຈະຝາກໃຫ້ໄປຢູ່ວັດບໍວອນນິເວດວິຫາຣ ເຊິ່ງເປັນ ວັດທີ່ສຳຄັນທີ່ສຸດ ພິກຂຸສາມະເນຣທີ່ຢູ່ວັດນັ້ນ ມີເງິນເດືອນກິນ ເດືອນລະ 10 ບາທ. ຜູ້ຂ້າກັບຄືນໄປອຸບົລ ແລະຢູ່ນຳເພິ່ນບໍ່ເຖິງເດືອນ ກໍທົນຕໍ່ໄປອີກ ບໍ່ໄຫວ ດ້ວຍມີຄວາມຕັ້ງໃຈວ່າຈະໄປກຽງເທພ ຄັກແນ່ແລ້ວ ຈຶ່ງຂໍລາ ເຈົ້າຄຸນສາສະນະດິລິກ ຜູ້ເປັນອາຈານ ເພິ່ນເຮັດຫນັງສືຝາກຝັງ ໃຫ້ໄປ ຢູ່ວັດສະປະທຸມ (ວັດປະທຸມມະວະນາຣາມ) ແຕ່ຜູ້ຂ້າບໍ່ໄປລາເຈົ້າຄຸນໃຫຍ່ (ພຣະເທພມຸນີ) ເພາະຢ້ານເພິ່ນບໍ່ໃຫ້ໄປ.

ຜູ້ຂ້າເດີນທາງຈາກອຸບົລຄົນດຽວ ເປັນເວລາ 3 ຄືນ ໄປແວະລາ ແມ່ຄືນນຶ່ງ ແລ້ວເລີຍເຂົ້າໄປໃນເມືອງຮ້ອຍເອັດ ແຕ່ບໍ່ທັນພວກມະຫາຄຳ ເພິ່ນໄປກຽງເທພກ່ອນ ຜູ້ຂ້າຈຶ່ງຂໍອາສັຍໄປນຳຂະບວນກວຽນຂອງພວກ ນາຍທະຫາຣ ທີ່ຍ້າຍລົງໄປກຽງເທພ. ເວລານັ້ນ ຜູ້ຂ້າມີເງິນຕິດຕົວທີ່ ແມ່ໃຫ້ 12 ບາທ ກັບຜ້າໄຫມສອງຜືນ ຣາຄາຜືນລະ 6 ບາທ, ແມ່ບອກວ່າ ກ້າບໍ່ມີເງິນກໍໃຫ້ຂາຍ ແຕ່ບໍ່ໄດ້ຂາຍ ໄດ້ເອົາໃຫ້ນາຍທະຫາຣໄທ ທີ່ອາສັຍ ໄປນຳເຂົາ ເພາະເຂົາເສັຽຄ່າຣົດໄຟ ແຕ່ນະຄຣຣາຊສີມາ ຣອດກຽງເທພ ໃຫ້ 6 ບາທ 80 ສະຕາງ ທັງໄດ້ກິນນອນໄປນຳເຂົາຕລອດ 12 ວັນ, ເງິນ 12 ບາທ ຈຶ່ງຍັງເຫລືອຢູ່ຄືເກົ່າ.

In February of B.E. 2467 my teacher Chao Khun Sasanadilok took me with him as his secretary when he went again to inspect the Roi Et *monthon* civil service, and before he returned to Ubon after completing the work I asked to go for Bangkok to continue my studies, since there was nowhere to study further in Ubon, and he gave his permission. So I stayed on in Roi Et town waiting to go to Bangkok together with the companions of Ajahn Maha Kham who had been visiting home in Khon Kaen and would return to Bangkok in May. But in the month of April, an important monk named Somdet Phra Maha Viravongs,¹³ who at that time had the ecclesiastical position of Phra Thepmuni, came up from Bangkok and pass through Roi Et, he saw me and asked me to return to Ubon, because he liked me and saw that I could study well. He said that if I stayed with him in Ubon for one more year, he would send me to stay in Wat Boworniwet Wiharn, the most important temple [in Bangkok]. The monks and novices who lived in that temple received a monthly salary of 10 baht. I went back to Ubon and after less than a month living with him I couldn't stand it any more and made up my mind to go to Bangkok for sure, so I took leave of my teacher Chao Khun Sasanadilok, who made papers for me to go to stay in Wat Sapathum temple (Wat Pathumwanaram), but I did not take leave of the important monk (Phra Thepmuni) because I was afraid that he would not let me go.

I traveled from Ubon alone for three days, calling in to say goodbye to my mother for one night and then going on to Roi Et town, but too late to join Maha Kham's group which had already left for Bangkok, so I asked to go with a convoy of buffalo-carts belonging to some soldiers who were moving down to Bangkok. At the time, I had 12 baht that my mother had given me together with two pieces of silk cloth worth six baht each. My mother told me that if I ran out of money I should sell the cloths, but instead I gave them to the Thai soldier who I was depending on, because he paid the 6.80 baht train fare from Nakhorn Ratchasima to Bangkok and I

ເມື່ອມາຮອດກຽງເທພແລ້ວ ກໍໄດ້ໄປຢູ່ວັດປະທຸມມະວະນາຣາມ ຫລື ວັດສະປະທຸມ ແລະໄດ້ເຂົ້າຮຽນຊັ້ນນັກທັມເອກ ສອບເສັງໄດ້ທີ່ນຶ່ງ ໃນຈຳນວນນັກສອບເສັງທັງຫມົດ ທົ່ວກຽງເທພ 390 ຄົນ ຊຶ່ງສອບໄດ້ ແຕ່ພຽງ 90 ຄົນ ໃນປີ ພ.ສ. 2468, ໃນປີ ພ.ສ. 2469 ກໍສອບໄດ້ ມະຫາ 3 ປໂຍຄ ແລະໄດ້ບວດເປັນພິກຂຸໃນປີນັ້ນ¹. ໃນປາຍປີດຽວກັນນີ້ ທາງໂຮງ ຮຽນກົດຫມາຍ (ສມັຍນັ້ນ ຮຽກວ່າ ໂຮງຮຽນຣັຕກຸະສາຕຣ໌) ໄດ້ປ່ຽນຣະ ບຽບຮັບນັກຮຽນເຂົ້າໃຫມ່ຄື ພວກມະຫາແຕ່ກ່ອນ 3 ປໂຍຄ ກໍເຂົ້າຮຽນໄດ້ ຄັນມາເຖິງປີ 2470 ຕ້ອງໃຫ້ໄດ້ 6 ປໂຍຄ ຈຶ່ງເຂົ້າຮຽນໄດ້ ຜູ້ຂ້າ ກໍອົດສາ ຮຽນຕໍ່ ແລະສອບເສັງຂຶ້ນຊັ້ນໄດ້ທຸກໆປີ ມາຮອດປີ 2471 ກໍໄດ້ 5 ປໂຍຄ. ຈາກນີ້ ຕັ້ງໃຈວ່າຈະສຶກໄປເຂົ້າໂຮງຮຽນກົດຫມາຍ ເຊິ່ງແຕ່ກ່ອນ ເຄີຍ ຮັບເອົາພວກເສັງມະຫາໄດ້. ເມື່ອໄປສມັກ ເຂົາບອກວ່າ ຕ້ອງໄດ້ ມັທະຍົມ 6 ນໍ້າ ແລະຕ້ອງມີຂ້າຣາຊກາຣ ຊັ້ນພຣະຍາຣັບຮອງ ຈຶ່ງເຂົ້າຮຽນໄດ້ ເພາະກາຣປົກຄອງຂອງໄທຍ໌ເວລານັ້ນ ເປັນຣະບອບສົມບູຣະນາຍາສິທທິ ຣາຊ ສ່ວນພວກທາງໂລກ ຕ້ອງໄດ້ມັທະຍົມ 8 ຈຶ່ງເຂົ້າ ຮຽນໄດ້. ເມື່ອເປັນ ດັ່ງນີ້ ຈຶ່ງຫມົດຄວາມຕັ້ງໃຈທີ່ຈະຮຽນຕໍ່ໄປ ປະກອບກັບເວລານັ້ນ ໄດ້ອ່ານ ຫນັງສືພິມລາວ ທີ່ອອກໃນວຽງຈັນທົນສມັຍນັ້ນ ເຊິ່ງພວກພຣະເມືອງໂຂງ ເອົາໄປໃຫ້ອ່ານ ຈຶ່ງມີຄວາມຄິດຢາກມາເຫັນ ວຽງຈັນທົນ ເປັນທີ່ສຸດ, ພ້ອມໆກັນນັ້ນ ກໍໄດ້ອ່ານຫນັງສືເຫລັ້ມນຶ່ງ ທີ່ໄດ້ຮັບແຈກໃນງານບຸນທອດ ກະກິນຫລວງ ຊື່ "ປຣາບກະບົດ ໄອ້ອະນຸ ວຽງຈັນທົນ" ຈັດພິມໂດຍ ເຈົ້າ ຟ້າພຣະນະຄຣສວຣຣຄ໌ວໍຣະພິນິຈ ອົງອະພິຣັກມຸນຕຣີ ຂອງພຣະເຈົ້າ ແຜ່ນດິນສຍາມ ຣັຊກາຣທີ 7. ໃນປື້ມ ເຫລັ້ມນີ້ເອີ້ນ ເຈົ້າອະນຸ ວ່າ "ໄອ້ອະນຸ" ແລະຮຽກຊື່ເຈົ້າຍິງຄຳປ້ອງ ມະເຫສີເຈົ້າອະນຸ ວ່າ "ອີ່ຄຳປ້ອງ" ເມື່ອອ່ານ ຕລອດເຣື່ອງແລ້ວຮູ້ສຶກເຈັບແສບເປັນທີ່ສຸດ ຄວາມຄິດເຣື່ອງກາຣກູ້ຊາຕ ເລີຍເກີດມີຂຶ້ນ ແລະແຮງກ້າ ແບບຄຽດແຄ້ນຫລາຍ. ຕັ້ງແຕ່ເວລານັ້ນ ເປັນຕົ້ນມາ ຈຶ່ງໄດ້ຊັກຊວນຫມູ່ນັກບວດທີ່ເສັງມະຫາໄດ້ເຂົ້າເປັນພັກພວກ

lived and ate with him for the whole 12 days, so I was left with only the original 12 baht.

When I arrived in Bangkok, I went to stay at Wat Pathumwanaram, or Wat Sapathum, and began to study for the highest level of Buddhist studies, coming first in the examination out of a total of 390 people in Bangkok, of whom only 90 passed in B.E. 2468. In the following year I passed the third-level *maha* examination and took the full ordination as a monk. At the end of the same year, the Law Schools (in those days they were called Political Science Schools) changed the entrance system for new students. Previously, anyone who was a third-level *maha* could go to study, but from the year B.E. 2470, the sixth level was required. I made an effort to study further and I was able to pass one level each year, so that by the year B.E. 2471 I had passed level five. With that I was determined to disrobe and go to law school, which had previously taken people who had passed the *maha* level, but when I went to enroll they said that I also needed to have level six of secondary education and that I needed a reference from a high-ranking civil servant, because at that time there was still an absolute monarchy. Lay people needed to have passed level eight of secondary education. Given this situation, I lost my determination to study further and at the same time, after reading a Lao newspaper from Vientiane which some monks from Meuang Khong¹⁴ had brought, I had the idea that what I really wanted was to go to see Vientiane. Together with this, I read a book called *Prapgabot Ai Anou Viangchan* or “The Suppression of the Rebellion of Ai Anou of Vientiane” published by Phra Nakhorn Sawannaworaphinich, the Supreme Councillor of the King Rama 7th of the present dynasty of Siam, which was distributed at a royal *kathina* robe-offering

ເພື່ອຫາທາງກູ້ຊາຕ ໂດຍທີ່ບໍ່ມີກຳລັງ ແລະຄວາມຮູ້ ໃນດ້ານກາຣເມືອງ ແຕ່ຢ່າງໃດ ມີແຕ່ຄວາມຄຽດແຄ້ນຢ່າງດຽວ. ດັ່ງນັ້ນ ໃນຣະຫວ່າງນີ້ ຜູ້ຂ້າຈຶ່ງມີແຕ່ທ່ຽວໂຕ້ວາທີ (ເທສນໂຈດ) ໄປທົ່ວທຸກແຫ່ງ ເປັນກາຣສະແຫວງຫາພັກພວກ ແລະສອນຫນັງສືປາລີ ຕາມແຕ່ໂອກາດອັນຄວນ. ແຕ່ຄວາມຄິດທີ່ວ່ານີ້ ກໍ່ຄ່ອຍໆຈືດຈາງໄປ ເມື່ອໄດ້ຮັບຄຳອະທິບາຍ ຈາກເຈົ້າຄຸນອຸບາລີ ຜູ້ເປັນອາຈາຣຍ໌ ໃຫຍ່ຂອງພຣະສົງຄົລາວພາຄອິສານ ໂດຍທ່ານບອກວ່າ ທ່ານເອງກໍ່ເຄີຍຄິດຄືກັນ ແຕ່ບໍ່ມີທາງຈະເຮັດໄດ້.

ນັບຕັ້ງແຕ່ບວດເປັນສາມະເນຣມາ ຈົນເປັນພຣະນີ້ ຜູ້ຂ້າໄດ້ແຕ່ງຫນັງສືຈຳພວກຄຳກອນຕ່າງໆ ໂດຍສ່ວນຫລາຍເປັນກອນລຳ ທີ່ເປັນເຣື່ອງສຳຄັນ ມີຄືຄຳກອນເຣື່ອງ ພຸທທະປວັຕ ແລະຄຳກອນເຣື່ອງ ເວສສັນຕຣະຊາດົກ ແລະໄດ້ພິມຈຳຫນ່າຍ ແຈກຢາຍຫລາຍພັນເຫລັ້ມ.

ceremony. In this book, they called King Anou “Ai” Anou and his wife Queen Khamporng was called “Ee” Khamporng¹⁵. When I finished reading this story, I felt extremely hurt and angry, and the idea of national liberation arose very strongly. From that time on, I urged my fellow monastics who had passed the *maha* level to form a group in order to liberate Laos, even though we had no power or knowledge of politics, only anger and resentment. During this period, I traveled extensively to take part in debates (a style of sermon with questions) as a way of finding like-minded companions and also taught Pali as the opportunity arose. But these ideas gradually lost their attraction when Chao Khun Upali, the senior monk of the Lao from Northeast Thailand, explained that he had the same thoughts, but there was no way to achieve them.

From the time I became a novice to when I was a monk, I wrote books of different kinds of poetry, mostly folk stories, the important ones being the *Life of the Buddha*, and the *Vessantara Jataka* of which many thousand copies were printed for sale and for free distribution.

ຈາກຜ້າເຫລືອງ ສູ່ກາຣບ້ານ ແລະກາຣເມືອງ

ໃນປີ ພ.ສ. 2472 ໄດ້ຂຶ້ນມາຢາມແມ່ ແລະ ໄດ້ຢູ່ເປັນຄຣູສອນ ປາລີ ທີ່ວັດບຶງ ຈັງຫວັດຮ້ອຍເອັດ ມາເຖິງປີ 1929 (ພ.ສ. 2473) ໄດ້ຊາບ ຂ່າວວ່າ ທາງວຽງຈັນທົນ ກໍາລັງຈັດຕັ້ງຫໍສມຸດ ແລະ ໂຮງຮຽນປາລີຂຶ້ນ ຈຶ່ງຢາກມາທ່ຽວທີ່ວຽງຈັນທົນ ຕາມເຈຕະນາຣົມແຕ່ດັ່ງເດີມ ພ້ອມດ້ວຍ ຫມູ່ຫລາຍຄົນ ຄື ພຣະມະຫາຣັກ (ຄົນບ້ານຂຸນຕາ ວຽງຈັນທົນ, ດຽວນີ້ ເປັນເຈົ້າຄນະເຂດຫນອງຄາຍ) ເວລານັ້ນ ໄປຮຽນຫນັງສືຢູ່ກຣູງເທພ ສອບໄດ້ມະຫາ 3 ປໂຍຄ, ພ້ອມດ້ວຍທ່ານພຣະມະຫາເຮືອງ ຄົນເມືອງ ເສລະພູມ, ຫມໍລໍາ ບຸນນາກ ຫມໍລໍາສໄວ ຫມໍລໍາທອງພູນ ທີ່ເຄີຍມາຂໍ ກອນລໍານໍາ. ທີ່ວຽງຈັນທົນ ເວລານັ້ນ ທາງສະມາຄົມນັກປາດຝຣັ່ງສ໌ ພາຄບົວຣະພາທິສ (Ecole Française d'Extrême Orient) ທີ່ຕັ້ງສໍານັກ ງານຢູ່ນະຄຣຣໍາໂນຍ ປະເທສວຽດນາມ ພວມທໍາກາຣຄົ້ນຄວ້າພື້ນຟູ ສາສນາ ຮິດຄອງປະເພນີ ບູຮານ ວັຕກູ ບູຮານະສະຖານ ແລະກາຣສຶກສາ ທາງພຣະພຸທສາສນາ ຂອງປະເທສອິນດູຈີນຂຶ້ນ ຈໍາເພາະປະເທສລາວ ກໍໄດ້ ທໍາກາຣຂຸດຄົ້ນ ແລະສ້ອມແປງພຣະທາຕຫລວງ ວັດພູຈໍາປາສັກ ພ້ອມກັນນີ້ ກໍໄດ້ຈັດຕັ້ງຫໍສມຸດ ແລະ ໂຮງຮຽນປາລີຂຶ້ນ ໂດຍມອບໃຫ້ເຈົ້າ ຣາຊພຣະຄິໂນຍ ເພັຊຣາຊ ເປັນປະທານດໍາເນີນກາຣມາແຕ່ປີ 1929 ໂຮງຮຽນປາລີ ມີຍາພໍ່ ມະຫາແກ້ວ (ມະຫາ 3 ປໂຍຄ ຮຽນມາ ຈາກ ກຣູງເທພ) ເປັນຄຣູສອນ ໂດຍເອົາຫໍຄໍາເກົ່າ (ສໍານັກງານປະທານປະເທສ ໃນປັດຈຸບັນ) ເປັນໂຮງຮຽນ. ຍາພໍ່ມະຫາແກ້ວ ສອນຢູ່ໄດ້ປີດຽວ ກໍອອກກິນເບ້ຽບໍານານ ເພາະເພິ່ນເກົ້າແກ່ແລ້ວ. ຫໍສມຸດໃຫ້ຈາຣບົວ (ພຣະຍານາມເສນາ) ເປັນຜູ້ຊອກເກັບຫນັງສືໃບລານ ໃນວັດຕ່າງໆ ມາຫ້ອນໂຮມໄວ້ ນອກນັ້ນ ບໍ່ມີຄົນຜູ້ຮູ້ພໍທີ່ຈະຄົ້ນຄວ້າ ແລະສອນປາລີໄດ້.

From the yellow robe to family life and politics

In the year 1928 (B.E. 2471) I went upcountry to visit my mother and stayed on as a Pali teacher at Wat Beung temple in Roi Et Province until I received the news in 1929 (B.E. 2472) that a Library and Pali School were being established in Vientiane, which led me to visit Vientiane according to my original intention. I went together with several friends: Phra Maha Hak (from Bane Khunta in Vientiane, who is now the head monk of Nong Khai¹⁶) who at that time had gone to study in Bangkok and had reached level three *maha*; Phra Maha Heung from Meuang Xayaphoum; and the *mor lam* singers Bunnak, Sawai, and Thorngphone who used to ask me to write their songs. In Vientiane at that time, the École Française d'Extrême-Orient, which had established offices in Hanoi, Vietnam, was conducting research on the revival of religion, customs and traditions, ancient artifacts and sites and the study of Buddhism in Indochina. Especially in Laos, in addition to excavating and restoring Phra That Luang¹⁷ and Vat Phou Champassak¹⁸, they had established a Library and a Pali School, which they assigned to Chao Phetjrath, the cousin of the King, as Director from 1929. Nya Pho Maha Keo (a level three *maha* who had studied in Bangkok) was the teacher at the Pali School, which was housed in the old *Hor Kham* (the current Presidential Palace), but after teaching for only one year, he retired to live off his pension since he was already very elderly. The Library asked Chane Boua (Phranya Namsena) to make a collection of palmleaf manuscripts from various temples, but besides this there was no one with enough

1430

ເມື່ອຍາພໍ່ມະຫາແກ້ວ ລາອອກ ພຣະຄຣູຫລັກຄໍາ ເຈົ້າອາວາດວັດ
 ສຣີສະເກດ ແລະເປັນເຈົ້າຄນະແຂວງ ໃນເວລານັ້ນ ຈຶ່ງໃຫ້ພຣະມະຫາຮັກ
 ມາສອນຢູ່ໂຮງຮຽນປາລີແທນ ແຕ່ສອນໄດ້ບໍ່ດົນ ກໍເກີດຂັດແຍ່ງກັນ,
 ທ່ານມະຫາຮັກ ຈຶ່ງລາອອກ ຂ້າມໄປຢູ່ຫນອງຄາຍ ໃນປີຕໍ່ມານັ້ນເອງ,
 ຜູ້ຂ້າເອງກໍໄດ້ລາສິກຂາ ໃນປີດຽວກັນນີ້ຄືກັນ ເພາະຍາຄຣູຫລັກຄໍາ
 ບໍ່ມັກພຣະທັມມະຍຸຕ (ຜູ້ຂ້າ ເປັນພຣະທັມມະຍຸຕ) ແລະໄດ້ສັມຖາເຂົ້າເຮັດ
 ການນໍາເຈົ້າພຣະຍາຫລວງຫມິ່ນລູກທ້າວ (ຜູ້ຍ ປັນຍາ) ເວລານັ້ນ ມີຍິສ
 ເປັນພຣະຍາ ສຣີນະຄຣໂລກ ແລະພຣະຍານາມເສນາ ແຕ່ເນື່ອງຈາກ
 ເຈົ້າເພັຊຣາຊ ຜູ້ມີອໍານາດຮັບເອົາເຂົ້າເຮັດການໄດ້ ບໍ່ຢູ່ ພຣະອົງທ່ານ
 ໄປປະຊຸມຢູ່ປະເທສຝຣັ່ງສ໌ ພຣະຍາສຣີນະຄຣໂລກ ຈຶ່ງໃຫ້ຜູ້ຂ້າໄປນັ່ງແຕ່ງ
 ຫນັງສືຢູ່ໂຮງສະໂມສອນ ຂ້າຣາກາຣລາວ ຂ້າງວັດຫາຍໂສກ ໃນຕອນເຊົ້າ
 ໂດຍສັນຍາໃຫ້ເງິນເດືອນໆລະ 15 ກີບ ຊາມຊາ ເຈົ້າເພັຊຣາຊ ກັບມາ.
 ຫນັງສືທີ່ແຕ່ງໃນ ເວລານັ້ນ ແມ່ນຄໍາກອນເຮືອງ ທ້າວເຕມິຍະກຸມາຣ
 ທ້າວມະຫາຊະນິກ ແລະທ້າວສຸວັນນະສານ. ໃນປີ ຄ.ສ.1931 ເຈົ້າເພັຊ
 ຣາຊ ກັບຄືນມາຈາກປະເທສຝຣັ່ງສ໌ແລ້ວ ຈຶ່ງໄດ້ເຂົ້າໄປເຝົ້າເພິ່ນ ແລະ
 ເພິ່ນກໍຮັບເອົາເຂົ້າ ເຮັດການ ເປັນຂ້າຣາຊາຣາຣເບັຮມີ ອັນຕົ້ນ ໄດ້ວັນລະ
 1 ກີບ (ເດືອນນຶ່ງ 25 - 26 ກີບ).

ໃນປີ 1931 ເມື່ອທ່ານມະຫາຮັກ ລາອອກໄປແລ້ວ ບໍ່ມີຄຣູສອນ
 ໂຮງຮຽນປາລີ ເຈົ້າເພັຊຣາຊ ຈຶ່ງໄດ້ແຕ່ງຕັ້ງໃຫ້ຜູ້ຂ້າເປັນຄຣູສອນປາລີ
 ແທນ. ໂຮງຮຽນປາລີທີ່ຕັ້ງຂຶ້ນແຕ່ສັມຍຍາພໍ່ມະຫາແກ້ວນັ້ນ ບໍ່ມີແບບຮຽນ
 ບໍ່ມີຫລັກສູດແນ່ນອນ ຍັງບໍ່ໄດ້ຈັດເປັນຊັ້ນ ແລະຍັງບໍ່ທັນມີການສອບເສັງ
 ເພາະຫາກໍຕັ້ງພຽງ 2 ປີ ດັ່ງນັ້ນ ຜູ້ຂ້າຈຶ່ງໄດ້ມາຈັດຕັ້ງເປັນຊັ້ນ ແລະ
 ວາງຫລັກສູດຂຶ້ນ ເຖິງເວລາຫມົດປີ ກໍຈັດໃຫ້ມີການສອບເສັງ ແລະ
 ອອກໃບປະກາສນິຍະປັດໃຫ້ ເປັນຣະບຽບຕໍ່ມາ. ໃນເວລາດຽວກັນນີ້ ເຈົ້າ

knowledge to conduct research or to teach Pali. When Nya Pho Maha Keo retired, Phra Khru Lak Kham, the Abbot of Vat Sisaket who was also the head monk of the province at the time, had Phra Maha Hak teach at the Pali School in his place, but after teaching for a short time there was a dispute and he also left and crossed to stay in Nong Khai in that same year. I had disrobed in the same year, because Nya Khru Lak Kham did not like Thammayut monks (I was a Thammayut monk) and I applied to work with Chao Phranya Luang Meun Louk Thao (Phuy Panya) who at that time had the title Phranya Srinakone Loke, and with Phranya Namsena. However, Chao Phetjrath, who had the power to appoint me, was away at a meeting in France, and so in the mornings Phranya Srinakhone Loke asked me to go to write in the Civil Servants' Club next to Vat Hai Sok temple, with a salary of 15 kip per month, until Chao Phetjrath returned. The books that I wrote were poems of the tales of *Thao Teminya Kumane Thao Maha Sanok* and *Thao Souvannasane*. In 1931 Chao Phetjrath returned from France and I was able to have an audience with him and be accepted as a civil servant, starting with a daily allowance of one kip (25-26 kip per month).

When Venerable Maha Hak had left in 1931, there was no teacher at the Pali School, and so Chao Phetjrath arranged for me to take his place. The Pali School, which had been established in the time of Nya Pho Maha Keo, still had no textbooks or firm curriculum and had not yet been arranged into levels or have any examinations, since it had only been established for two years. So I set to work to arrange levels and prepare a curriculum, and by the end of the year, I had organised examinations and the awarding of certificates. At

ເພັດຊຸດາຊ ກໍແຕ່ງໃຫ້ຜູ້ຂ້າເປັນຜູ້ຊ່ອຍວຽກຢູ່ຫໍສມຸດນໍາອີກ ຫໍສມຸດຊື່ວ່າ ຫໍສມຸດພຸທບັນດິຕຕ໌ສະພາ ໂດຍແມ່ນເຈົ້າເພັດຊຸດາຊ ເປັນປະທານ ປະກອບດ້ວຍຄນະກັມກາຣ ອີກຫລາຍຄົນ ເຊັ່ນ ມະຫາແກ້ວ, ທ່ານສຸພັນ, ທ່ານເລກິເຮືອງ, ຍາພໍ່ພິມມະສອນ, ຍາພໍ່ເມືອງໂຂງ, ພຣະຍາ ສຣິນະຄຣ (ຜູ້ຍ ປັນຍາ) ແລະຜູ້ຂ້າ ເປັນເລຂານຸກາຣ. ພ້ອມກັນນີ້ ກໍໄດ້ຈັດຕັ້ງ ໂຮງຮຽນຊ່າງແຕ້ມຂຶ້ນ ໂດຍໃຊ້ສິມວັດຈັນນັ້ນແຫລະເປັນໂຮງຮຽນ ແລະ ແມ່ນ ທິດຜູ ເປັນຄຣູສອນ ມີນັກຮຽນ 7-8 ຄົນ, ລູກສິດຊ່າງແຕ້ມຄົນທໍາອິດ ແລະຍັງມີສີມີຕໍ່ມາ ກໍແມ່ນທ້າວຈັນມີ ຫລື ຊໍານານ ຜູ້ເປັນນາຍຊ່າງ ເຮັດອະນຸສາວະຣີ ຫລື ປະຕູໄຊ (ຢູ່ຕໍ່ຫນ້າສະພາເກົ່າດຽວນີ້).

ຜູ້ຂ້າແຕ່ງດອງຄັ້ງແຮກປີ 1931 ກັບ ນາງແກ້ວຕາ ບ້ານອູບມຸງ ມີລູກນໍາກັນ 3 ຄົນ ຄືນາງອະມະຣາ ອາຍຸໄດ້ 4 ປີ ກໍຕາຍ, ທ້າວກິສນາ ອາຍຸໄດ້ 4 ປີ ກໍຕາຍ ຍັງເຫລືອຄົນດຽວຄື ນາງມັລລິກາ, ຕໍ່ມາເຖິງປີ 1939 ໄດ້ຢ່າຮ້າງກັບ ນາງແກ້ວຕາ ແລະໄດ້ເອົາກັບນາງມາລີ ໃນປີ ດຽວກັນ ແລະມີລູກນໍາກັນທັງຫມົດ 14 ຄົນ ບໍ່ມີໃຜເສັຽຊີວິດເລີຍ. ນັບວ່າ ນາງມາລີ ເປັນແມ່ຍິງທີ່ມີຄວາມສາມາດ ໃນກາຣດູແລລ້ຽງລູກຜູ້ນຶ່ງ ຫລາຍເທື່ອທີ່ຜູ້ຂ້າຕ້ອງປະລະຄອບຄົວໄປເປັນເວລາເທິງໆແຕ່ນາງມາລີ ກໍມີຄວາມຮັບຜິດຊອບເບິ່ງແຍງລູກ ທັງມີຄວາມຊື່ສັດສເມີມາ.

ໃນລະຍະຈັດຕັ້ງໂຮງຮຽນນີ້ ຜູ້ຂ້າໄດ້ແຕ່ງຫນັງສືແບບຮຽນ ຕ່າງໆຂຶ້ນ ຄື ໄວຍາກຣນ໌ປາລີທັງ 4 ພາຄ, ໄວຍາກຣນ໌ລາວ ພາຄ 1, ສາມເນຣສິກຂາ, ຫັມມະພາຄ 1 ແລະ ພາຄ 2, ວິນັຍພາຄ 2 ອັນເປັນ ຫລັກສູຕທາງສິງຄ໌ ແລະໄດ້ແປຫນັງສືສູຕມົນ ທີ່ພຣະສິງຄ໌ໃຊ້ສູຕຢູ່ໃນ ວຽງຈັນທນ໌ ແລ້ວໄດ້ພິມຂຶ້ນເປັນເຫລັ້ມດ້ວຍ.

ໂຮງຮຽນປາລີ ໃນສມັຍນັ້ນ ແບ່ງອອກເປັນສາມຊັ້ນ ມີນັກຮຽນ

the same time, Chao Phetjrath appointed me to also work with him in a library, called the *Phouthapanditsapha* or Buddhist Institute Library, presided over by him, and with many committee members such as Maha Keo, Tanh Suphanh, Tanh Le Ky Reuang, Nya Pho Phimmason, Nya Pho Meuang Khong, and Phranya Srinakhone Loke (Phuy Panya), and with myself as Secretary. In addition, we established an Art School in Vat Chanh temple, with Thit Phou as teacher for 7 or 8 students. The first of these art students, who is still very skilled, was Thao Chanmee or Xamnan, who decorated the [Victory] Monument or Patouxai¹⁹ (opposite the old National Assembly building).

I was married for the first time in 1931 to Nang Keo Ta of Bane Ou Moung, and we had three children: a daughter Amara, who died at the age of four; a son Kitsana, who also died at the age of four; leaving our only remaining daughter Manlika. After our divorce in 1939, I remarried with Mali in the same year and we have a total of 14 children, all of whom still survive, showing that Mali is a woman who is very capable of raising children. I had to abandon my family many times for long periods, but she was very responsible in looking after the children and has always been sincere.

While establishing the school, I wrote various textbooks: *Pali Grammar* in four parts, Part One of *Lao Grammar*, *The Novice's Training*, *Buddhist Teachings* Parts One and Two, and *Monks' Discipline* Part Two, which are the curriculum for monks and novices, and translated the chanting book, printed in one volume, for use in Vientiane.

At that time the Pali School was divided into three

ປະມານ 50 ຕົນ ແຕ່ມີຄຣູສອນຜູ້ດຽວ ເວລາກາງຄືນ ກໍແຕ່ງຫນັງສື ລາງຄືນກໍສອນພວກພຣະສິງຄ໌ ຜູ້ສັມກຣຽນຕື່ມກໍມີ ໂດຍບໍ່ໄດ້ຄິດເອົາ ຄ່າສອນເລີຍ. ຜູ້ຂ້າສອນຢູ່ຄົນດຽວ ຈົນເຖິງປີທີ 3 (ຄ.ສ. 1933) ຈຶ່ງມີ ມະຫານ້ອຍ ມາຈາກອຸບົລມາຊ່ອຍ ແລະຕໍ່ມາ ລະຫວ່າງປີ 1936-37 ຈຶ່ງມີພວກນັກຣຽນລາວ ທີ່ທາງການສົ່ງໄປຣຽນເມືອງຂເມຣ ແຕ່ເວລາ ແຮກຕັ້ງໂຮງຣຽນປາລີຂຶ້ນ ກ່ອນຜູ້ຂ້າມາສອນນັ້ນ ກັບມາ ແລະສອນ ຊ່ອຍ, ນັບແຕ່ນັ້ນມາ ໂຮງຣຽນປາລີ ກໍໄດ້ຂຍາຍຕົວອອກໄປອີກຫລາຍ ບ່ອນຫລາຍແຂວງ ຕາມຫົວເມືອງຕ່າງໆ ແລະຈະເຮີນກ້າວຫນ້າມາ ເຖິງທຸກວັນນີ້. ເມື່ອມີຜູ້ມາສອນຊ່ອຍແນວນັ້ນ ຜູ້ຂ້າກໍໄດ້ຮັບແຕ່ງຕັ້ງ ເປັນຫົວຫນ້າໂຮງຣຽນ ແລະສອນປາລີນໍາ. ໃນຂະນະທີ່ເປັນຫົວຫນ້າ ໂຮງຣຽນປາລີນີ້ ຜູ້ຂ້າບໍ່ແມ່ນແຕ່ສອນ ແລະແຕ່ງແບບຣຽນ ທາງປາລີ ທ່ານ ແບບສອນຫນັງສືລາວ ສໍາລັບສອນໂຮງຣຽນທາງໂລກ ກໍໄດ້ຊ່ອຍ ແຕ່ງຄືກັນ, ຊຶ່ງເວລານັ້ນ ແມ່ນທ່ານ ສຸພັນ ບລັງຊາ ເດີລາ ໂບຣສ ເປັນຜູ້ ຮັບຜິດຊອບ, ນອກນີ້ ຍັງໄດ້ຊ່ອຍຮຽບຮຽງປຶ້ມພຸທປັດ ທີ່ທ່ານຜູຍ ປັນຍາ ແປອອກຈາກປຶ້ມ ຂອງທ່ານຫລຸຍ ຟີໂນ (Louis Finot) ເປັນ ພາສາລາວ ເພື່ອໃຊ້ເປັນຫລັກສູດຣຽນ ໃນໂຮງຣຽນປາລີອີກ.

ເນື່ອງຈາກຕົວອັກສຣ໌ລາວ ມີຕົວຫນັງສືບໍ່ຄົບຖ້ວນ ຕາມຕົວປາລີ ຈຶ່ງເປັນການຍາກ ຄັນຈະເອົາຕົວທັມມາສອນ ກໍຂັດຂ້ອງຂຽນຍາກ ທັງຈະເຮັດໃຫ້ພິມຍາກອີກດ້ວຍ ກັມມະການທໍສມຸດພຸທບັນດິຕຕ໌ສະພາ ຈຶ່ງເຫັນດີໃຫ້ຕື່ມຕົວອັກສຣ໌ລາວເຂົ້າ ໃຫ້ຄົບຕາມຕົວປາລີ ໂດຍເລືອກ ເອົາຕົວທັມ ແລະສັນສະກຣິຕສ໌ ມາຕື່ມໃສ່ ດັ່ງນັ້ນ ເຈົ້າເພັດຊຣາຊ ຈຶ່ງໃຫ້ຜູ້ ຂ້າແຕ່ງໄວຍາກຣນ໌ລາວພາຄຕື້ນ ທີ່ໃຊ້ຕົວອັກສຣ໌ຄົບ ຕາມແບບປາລີ ຂຶ້ນ ໃນປີ 1933 ນັ້ນເອງ ແລະ ໄດ້ໃຊ້ຕົວອັກສຣ໌ນີ້ ຫລໍ່ແມ່ພິມ ຢູ່ປະເທສຂເມຣ ພິມແບບຣຽນ ທີ່ຜູ້ຂ້າແຕ່ງຂຶ້ນນັ້ນ.

ໃນປີ 1933 ຜູ້ຂ້າ ໄດ້ຂຶ້ນໄປຫລວງພຣະບາງກັບເຈົ້າເພັດຊຣາຊ

levels, with about 50 students, but only one teacher. I wrote books at night, and some evenings I taught monks and novices as extra pupils without thinking of expenses for teaching. I taught alone until the third year (1933) when Maha Noi came from Ubon to help, and later on in 1936-37 some Lao students who were officially sent to study in Cambodia at the time the Pali School was first established before I came to teach, returned and worked as teacher assistants. From that time on, the Pali School expanded to many provinces and various towns and has further prospered up to the present day. When the other teachers came, I was appointed Head of the School and also taught Pali. While I was Head of the Pali School I not only taught and wrote the Pali textbooks, but also contributed to Lao language textbooks for use in secular schools, which at the time were the responsibility of M. Souphanh Blanchard de la Brosse, and in addition I helped to edit a book on the *Life of the Buddha*, which Phuy Panya translated into Lao from M. Louis Finot's book, for use in the Pali School curriculum.

Because there was no Lao script available for writing Pali language and for printing, so the Committee of the Buddhist Institute Library approved an increase in the number of letters in the Lao alphabet to accord with the Pali, by selecting additional Pali and Sanskrit characters. As a result, in 1933 Chao Phetjath asked me to write the first part of a Lao Grammar using the full set of Lao characters according to the Pali alphabet, and used these characters to cast printset in Cambodia and print the textbook that I wrote.

In 1933 I went to Luang Prabang with Chao Phetjath during his annual break from government service and saw an old copy of the *Suriyayatra* text, which was in poor condition.

ໃນຮະດູ ພັກຮາຊາຣາຣປະຈຳປີ ຂອງເພິ່ນ ໄດ້ເຫັນປີ້ມ ຄັມພິສຸຣິຍະຍາຕຣ໌ ຫົວນຶ່ງທີ່ເກົ່າ ແລະຂາດຫລາຍແລ້ວ ປີ້ມນີ້ ແມ່ນສົມບັດຂອງ ເຈົ້າມະຫາອຸປະຣາຊບຸນຄົງ ພຣະບິດາ ຂອງເຈົ້າເພັຊຣາຊ ຄັນກັບມາເຖິງວຽງຈັນທນ໌ ເຈົ້າເພັຊຣາຊ ໄດ້ຖາມຜູ້ຂ້າວ່າ ເຄີຍຄຳນວນປະຕິທິນບໍ່ ? ຜູ້ຂ້າຕອບເພິ່ນວ່າ ບໍ່ເຄີຍຄຳນວນເອງ ແຕ່ກໍຫາກເຄີຍຮຽນວິທີຄຳນວນສົງກາຣແດ່ເລັກນ້ອຍ ເພິ່ນກໍເລີຍມອບປີ້ມ ຄັມພິສຸຣິຍະຍາຕຣ໌ນັ້ນ ໃຫ້ເຮັດປະຕິທິນນຳກັນກັບເພິ່ນ ແຕ່ນັ້ນມາ ປະເທສລາວຈຶ່ງໄດ້ເຮັດປະຕິທິນໃຊ້ເອງ ກ່ອນຫນ້ານີ້ ຕ້ອງກ້າໃຫ້ປະຕິທິນໄທຍ໌ ຫລື ຂເມຣອອກເສັຽກ່ອນຈຶ່ງມາກ່າຍອອກ. ກາຣເຮັດປະຕິທິນລາວເທື່ອທຳອິດນີ້ ໄດ້ຮັບຄວາມຮ່ວມມື ແລະຊ່ອຍເຫລືອໃນດ້ານກາຣຄຳນວນເລຂ ຈາກຍາພໍ່ ບຸນນາກສຸວັນນະວົງສ໌ ເຊິ່ງເວລານັ້ນ ເປັນສມຽນປະຈຳຢູ່ຫ້ອງກາຣ ອາອີ (AI: Administration Interministère) ນຳເຈົ້າເພັຊຣາຊ ເມື່ອໄດ້ຫລັກກາຣຄຳນວນປະຕິທິນ ຢ່າງແນ່ນອນແລ້ວ, ເຈົ້າເພັຊຣາຊ ກໍໃຫ້ຜູ້ຂ້ານຳເອົາຫລັກກາຣຄຳນວນສົງກາຣນັ້ນ ມາສອນໃນໂຮງຮຽນປາລີດ້ວຍ.

ນັບແຕ່ໄດ້ມາຮັບຮາຊາຣາຣ ຢູ່ນຳເຈົ້າເພັຊຣາຊ ນີ້ ພຣະອົງທ່ານໄຜດຜາຍ ແລະສນິທສນົມເປັນອັນມາກ ຜູ້ຂ້າໄດ້ເປັນຜູ້ຕິດຕາມພຣະອົງທ່ານໄປຫາປາ ໂຫ່ເນື້ອ ຍິງແຂ້ ຍິງເສືອ ໃນປ່າເລິກ ດົງຫນາຫລາຍບ່ອນ ຈົນຕົວເອງໄດ້ຊື້ປີນຍິງເນື້ອ 1 ກະບອກດ້ວຍ.

ໃນລະຫວ່າງປີ 1940ນີ້ໄດ້ເກີດກໍຣະນີພິພາທຂຶ້ນລະຫວ່າງຝຣັ່ງສ໌ ໃນອິນດູຈີນ ກັບຮາຊອະນາຈັກກັສຍາມ ສາເຫຕຫຍ້າງ ກໍຄືເມື່ອເກີດສົງຄາມໂລກຄັ້ງທີ 2 ຂຶ້ນນັ້ນ, ສຍາມ ເຫັນວ່າ ຝ່າຍ ອັກສະ (ອັນມີເຍີຣະມັນ, ອິຕາລີ ແລະ ຍີ່ປຸ່ນ ເປັນຫົວຫນ້າ) ຈະຜາບແພ້ ຝຣັ່ງສ໌, ຫລວງພິບູລສົງຄາມ ນາຍົກຮັກມຸນຕຣີສຍາມ ຈຶ່ງປະກາດເຂົ້າເປັນຝ່າຍອັກສະ ແລະ ເມື່ອສົງຄາມດຳເນີນ ມາໄດ້ຣະຍະນຶ່ງແລ້ວ (1940) ກໍປາກົດວ່າ ປະເທສຝຣັ່ງສ໌ (ຈັກກະພັດເກົ່າ) ເປັນຝ່າຍເສັຽອິສຣະພາບ ໃຫ້ແກ່ເຍີຣະມັນ

This book was the property of Chao Maha Uparath Bunkhong, the father of Chao Phetjrath, and when we returned to Vientiane Chao Phetjrath asked me whether I had ever calculated a calendar. I replied that I had never calculated one myself, but that I had learned a little about the method of calculating the [Lao] New Year, and so he entrusted me with the *Suriyayatra* text to make a calendar together with him. From that time on, Laos has made its own calendar*, whereas previously it was necessary to wait for the Thai or Khmer calendars, which would then be copied. This production of the first Lao calendar had a lot support and help in making calculations from Nya Pho Bunnak Souvannavongs, who at that time was the Permanent Secretary at the offices of the A.I. (Administration Interministère), and from Chao Phetjrath. When we were sure of the principles for calculating the calendar, Chao Phetjrath also asked me to teach them at the Pali School.

Since I entered the civil service with Chao Phetjrath, His Highness gave me his protection and treated me as a confidant, and I accompanied him to many places to fish and hunt and shoot crocodiles and tigers deep in the forest, to the point that I also bought a hunting gun.

During the year 1940, a dispute arose between the French in Indochina and the Kingdom of Siam, which in brief resulted from when during World War II the Siamese saw that the Axis countries (with Germany, Italy and Japan as leaders) would defeat the French, and Luang Phibun Songkhram, the Siamese Prime Minister, announced that they had joined the Axis. When the war had gone on for a little longer (in 1940) it appeared that France (the old empire) had lost its own freedom to Germany, and so the Siamese submitted a proposal to the

* *This first calendar which was produced in 1933 contained a correct prediction of the dates of the lunar and solar eclipses.*

ແລ້ວຝ່າຍສຍາມ ຈຶ່ງໄດ້ຍື່ນຂໍ້ສເນີຕໍ່ ຮັກບາລຝຣັ່ງສ໌ ເປັນໃຈຄວາມວ່າ:
 " ກຳຮັກບາລຝຣັ່ງສ໌ ບໍ່ສມາຣກຸຈະຮັກສາ ປະເທສອິນດູຈີນໄດ້ ໂດຍ
 ສະເພາະ ແຄວ້ນລາວ ກັບ ແຄວ້ນຂເມຣ ຂໍໃຫ້ສິ່ງຄືນໃຫ້ສຍາມ
 ເພາະດິນແດນເຫລົ່ານີ້ສຍາມເຄີຍປົກຄອງມາກ່ອນ, ຝຣັ່ງສ໌ມາຍາດແຍ່ງ
 ເອົາໄປຈາກສຍາມ " ດັ່ງນີ້ ແລະເມື່ອເປັນດັ່ງນີ້ ຝ່າຍສຍາມ ຈຶ່ງໃຫ້
 ຄືນມາຕິດຕໍ່ກັບເຈົ້າເຜັຊຣາຊ. ເຈົ້າເຜັຊຣາຊ ກໍໄດ້ສະແດງຕໍ່ໄທຍ໌ວ່າ:
 " ສຍາມ ຫາກເອົາດິນແດນລາວຄືນໄປ ກໍຂໍຢ່າໄດ້ຫຸບເອົາເປັນສຍາມ
 ຄືພາຄອສານ ແຕ່ຂໍໃຫ້ຄົງໄວ້ເປັນ ປະເທສອາຣັກຂາ " ແລະດ້ວຍ
 ເຫດນີ້ຜູ້ຂ້າກັບຫມູ່ຫລາຍຄົນ ຈຶ່ງໄດ້ຕິດຕໍ່ກັບສຍາມ ຕາມແຜນຂອງ
 ເຈົ້າເຜັຊຣາຊ ໃນກາຣຕິດຕໍ່ໄປມານີ້ ເຈົ້າເຜັຊຣາຊ ໄດ້ໃຫ້ຜູ້ຂ້າເປັນຜູ້ດຳ
 ເນີນກາຣ ໂດຍມີຜູ້ຮ່ວມມືນຳຫລາຍຄົນ ເຊັ່ນ ທ່ານຫມໍ ທອງດີ, ທ້າວຫັມ
 ໄຊຍະສິດເສນາ, ທ້າວບົວຈັນ ອິນທະວົງສ໌, ທ້າວຄຳໃບ ພິລາພັນເດດ,
 ທ້າວບົງ ສີລັຕນະກຸນ, ທ້າວຈັນທະລິ ບັນນະວົງ, ທ້າວອຸດອນ ຊະນະນິກອນ
 ເປັນຕົ້ນ ສ່ວນຝ່າຍສຍາມ, ຫລວງພິບູລ ສົງຄາມ ໄດ້ສົ່ງນາຍພິລ ສໄວ
 ແສນຍາກຣ ເວລານັ້ນເປັນນາຍພັນຕຣີ ມາເປັນປລັດຈັງ ຫວັດຫນອງຄາຍ
 (ຮອງເຈົ້າແຂວງ) ເພື່ອຕິດຕໍ່ກັບຝ່າຍລາວເພາະນາຍພິລສໄວເປັນຫລານ
 ຂອງ ເຈົ້າເຜັຊຣາຊ ແຕ່ກາຣກະທຳຂອງເຈົ້າເຜັຊຣາຊ ແລະພວກຜູ້ຂ້າ
 ບໍ່ພື້ນສາຍຕາ ຂອງຝຣັ່ງສ໌ໄປໄດ້ ແລະໃນທີ່ສຸດ ກໍກືກທາງກາຣຝຣັ່ງສ໌
 ຊອກຈັບ ເມື່ອສຍາມປະກາດສົງຄາມ ກັບຝຣັ່ງສ໌ ໃນວັນທີ 7 ມະກະຣາ
 1941 ໃນຂະນະທີ່ຝຣັ່ງສ໌ ກັບ ສຍາມ ເກີດຮົບກັນຂຶ້ນນັ້ນ ຫ້ອງກາຣ
 ຂອງເຈົ້າເຜັຊຣາຊ ໄດ້ຍ້າຍອອກໄປຢູ່ໂພນໂຮງ ສ່ວນຜູ້ຂ້າ ບໍ່ໄດ້ຕິດຕາມ
 ອອກໄປ ເປັນແຕ່ໄດ້ຍ້າຍອອກໄປຢູ່ທົ່ງນາແຄມບ້ານຫລັກຫິນ ຢູ່ທີ່ນັ້ນ
 ໃນຄືນນຶ່ງ ກໍມີທະຫາຣຂອງຝຣັ່ງສ໌ ໄປລ້ອມຈັບ, ຜູ້ຂ້າຮູ້ໂຕກ່ອນ ຈຶ່ງຫລົບ
 ຫນີຂ້າມຂອງໄປຝັ່ງໄທຍ໌, ວັນຕໍ່ໆມາ ພັກພວກຂອງຜູ້ຂ້າຫລາຍຄົນ ກໍໄດ້
 ຂ້າມໄປສົມທົບໂຮມທັງຫມົດ 43 ຄົນ, ໃນນັ້ນ ມີທ້າວອຸນ ຊະນະນິກອນ,

French government which in essence said, "if the French government is unable to take care of Indochina, especially the territories of Laos and Cambodia, then please return them to Siam, because these lands were governed by Siam in the past from whom the French seized them by force." The Siamese sent someone to contact Chao Phetjrath, who expressed to the Thais that, "if the Siamese will take back the Lao land, don't enclose it as part of Siam as with the Isahn, but please maintain it as a protectorate." As a result of this, myself and many of my friends contacted the Siamese according to Chao Phetjrath's plan, and he made me the main operative in these communications together with many assistants, such as Dr. Thorngdee, Thao Tham Xayasithsena, Thao Bouachanh Inthavongs, Thao Khambay Philaphandeth, Thao Bong Sisatanakun, Thao Chanthali Bannavong, and Thao Udone Xananikone. On the Siamese side, Luang Phibun Songkhram sent General Sawai Saenyakorn who at that time was a Major, to be the *Palat* of Nong Khai Province (the deputy provincial governor) in order to communicate with the Lao side, because General Sawai was a nephew of Chao Phetjrath. But the actions of Chao Phetjrath and my group could not escape the watchful eye of the French and finally they moved to arrest me after Siam declared war with the French on the 7th of January 1941. At the time that fighting broke out between the French and Siamese, the offices of Chao Phetjrath were moved to Phone Hong. I did not go with them, but moved out to stay in the fields on the edge of Bane Lak Hinh village²⁰. One night while staying there, troops under French control went to encircle the area and capture me, but I was aware of this beforehand and fled under cover across the Mekong to Thailand, and in the following days 43 of my companions also crossed over

ທ້າວ ອຸດອນ, ທ້າວ ທັມ ເປັນຕົ້ນ. ສ່ວນເມັຽຂອງຜູ້ຂ້າກັບ ລູກນ້ອຍ 2 ຄົນ ຄືທ້າວສິມຄິດ ແລະ ນາງ ດາຣາ ເວລານັ້ນອາຍຸ ໄດ້ພຽງ 6 ເດືອນ ກໍຖືກ ຝຣັ່ງສ໌ ຈັບໄປຂັງໄວ້ທີ່ໂຮງພະຍາບາລມະໂຫສິດ. ເມື່ອສົງຄາມສງົບແລ້ວ ຈິ່ງຖືກປ່ອຍ ແລະໄດ້ຂ້າມໄປຫາຜູ້ຂ້າຢູ່ປະເທສສຍາມ³.

ເມື່ອສົງຄາມລະຫວ່າງສຍາມ ກັບ ຝຣັ່ງສ໌ ສງົບລົງ ໂດຍກາຣ ຊ່ອຍເຫລືອ ເກັຽກ່ອມ ຂອງຍີ່ປຸ່ນແລ້ວ ຄນະຂອງພວກຜູ້ຂ້າ ຈິ່ງຖືກສົ່ງ ລົງໄປກຽງເທພ ຜູ້ຂ້າ ໄດ້ເຂົ້າເຮັດກາຣ ທີ່ຫໍສມຸດແຫ່ງຊາຕ ປະເທສໄທຍ໌ ຢູ່ຜແນກຄົ້ນຄວ້າຫນັງສືວັນນະຄະດີບູຮານ ໂດຍສະເພາະຂອງລາວ ທາງວຽງຈັນທົມ ແລະລາວຊຽງໃຫມ່ ສ່ວນທ້າວທັມ ແລະບົວຈັນ ເຮັດຢູ່ກົມໂຄສະນາກາຣ ພວກອື່ນໆໄດ້ເຂົ້າເຮັດຢູ່ກົມຣົກໄຟຫມິດ.

ເຖິງວັນທີ 8 ເດືອນທັນວາ (1941) ກອງທັບຍີ່ປຸ່ນ ໄດ້ບຸກເຂົ້າ ຜ່ານປະເທສໄທຍ໌ ເພື່ອຈະໄປຕີພະມ້າ ແລະອິນເດັຽ ອັນເປັນເມືອງ ຂຶ້ນຂອງອັງກລິດ. ໃນເຣື່ອງນີ້ ທາງຫໍສມຸດແຫ່ງ ປະເທສໄທຍ໌ ຢ້ານວ່າຫາກເກີດສົງຄາມໃຫຍ່ຂຶ້ນ ຫໍສມຸດອາດຖືກລະເບີດ (ຂອງຝ່າຍ ພັນທະມິຕ ທີ່ນໍາໂຈມຕີຍີ່ປຸ່ນ) ແລະຫນັງສືເກົ່າແກ່ ທີ່ຍັງບໍ່ທັນໄດ້ຄົ້ນຄວ້າ ຍັງມີຫລາຍຢູ່ ກ້າຖືກລະເບີດແລ້ວ ກໍຈະສູນຫາຍໄປ ດັ່ງນັ້ນ ຈິ່ງທ້ອນ ໂຮມຫນັງສືເກົ່າ ທີ່ເປັນສມຸດຂ່ອຍ ແລະໃບລານ ບັນຈຸເຂົ້າໃສ່ຫີບ ໄມ້ສໍາສາໄດ້ 300 ກວ່າຫີບ ຂົນໃສ່ເຮືອໃຫຍ່ ໃຫ້ຜູ້ຂ້ານໍາເອົາໄປຮັກສາ ໄວ້ທີ່ ວັດອັປສຣສວຣຣຄ໌ ໃນເຂດຈັງຫວັດທົນບຸຣີ, ຢູ່ທີ່ນີ້ ຜູ້ຂ້າໄດ້ຄົ້ນພົບ ຫນັງສືຄໍາກອນເຣື່ອງ ທ້າວຮຸ່ງທ້າວເຈືອງ, ອິນທິຍານສອນລູກ ແລະ ເຣື່ອງອື່ນໆ ອີກຫລາຍເຣື່ອງ, ຜູ້ຂ້າຫັນກ່າຍເອົາແຕ່ເຣື່ອງ ທ້າວຮຸ່ງ ກັບ ອິນທິຍານສອນລູກ ທໍ່ນັ້ນ. ເຣື່ອງ ທ້າວຮຸ່ງ ນັ້ນ ເມື່ອອ່ານເບິ່ງແລ້ວ ເຫັນວ່າ ເປັນວັນນະຄະດີລາວ ສໍາຄັນທີ່ສຸດເຣື່ອງນຶ່ງ, ໃບລານຕອນຕົ້ນໆ ຂອງຫນັງສື ຂາດໄປສອງສາມໃບ ຕາມໃບບອກ ຫລື ຈົດຫມາຍເຫຕ ບອກໄວ້ວ່າ ໄດ້ໄປຈາກແຂວງຊຽງຂວາງ ແຕ່ຄາວໄປເລວເສິກຫໍ້

to join me, including Thao Oune Xananikone, Thao Udone and Thao Tham for example. My wife and two small children, our son Somkhith and daughter Dara, who at that time was only six months old, were arrested and detained in Mahosot Hospital. When the war had calmed down, they were released and crossed over to look for me in Siam²¹.

When the war between the Siamese and French had calmed with the help of Japanese persuasion, my group was sent down to Bangkok and I went to work at the Thai National Library, in the section for research of traditional literature, especially of the Lao of Vientiane and of Chiang Mai. Thao Tham and Thao Boua Chanh worked in the Propaganda Department, while all the others worked for the Railways Department.

By the 8th of December 1941, the Japanese forces had pressed through Thailand in order to fight Burma and India, which were British colonies, and the Thai National Library was afraid that if a big war broke out, then the library might be blown up (by the Allies that were attacking the Japanese) and the old books of which many had not yet been researched would be lost. As a result, all the old books made from mulberry paper and palmleaf were collected for safekeeping in over 300 wooden cases and transported on a large boat to be placed under my care at Wat Apasornsawan temple in Thonburi Province. While staying there I discovered copies of the poems *Thao Hung Thao Cheuang*, *Inthinyan Sone Louk* and many other stories. I had time to copy only *Thao Hung Thao Cheuang* and *Inthinyan Sone Louk*. When I had read the story of *Thao Hung Thao Cheuang*, I saw that it was one of the most important works of Lao literature. The first few pages of palmleaf manuscript were missing, but according to

(ລະຫວ່າງ ຄ.ສ. 1887) ຜູ້ຂ້າ ຈຶ່ງຕີພິມອອກເປັນອັກສອນໄທຍ໌ (ເພາະອັກສອນລາວບໍ່ມີ) ແລະຈັດພິມອອກເຜີຍແຜ່ເປັນອັກສອນໄທຍ໌ ເມື່ອ ຄ.ສ. 1943 ເປັນຄັ້ງແຮກ ໂດຍຄວາມອຸດຫນູນ ຂອງສົມເດັດ ພຣະມະຫາວິຣະວົງສ໌ ເພື່ອແຈກໃນງານປົງສົບ ຂອງເຈົ້າຄຸນ ສາສນະດິລົກ ຜູ້ເປັນອາຈານ ແຕ່ຄາວຮຽນຢູ່ອຸບົລ. ໃນລະຍະດຽວກັນນີ້ ຜູ້ຂ້າໄດ້ກວດແກ້ຫນັງສືເຮືອງ ເວສສັຣຕຣະຊາດົກ ທີ່ເປັນກອນຮ່າຍ ຫລືກອນເທສນ໌ ແລະຫນັງສື ອຸຣັງຄະນິທານ (ນິທານ ທາຕພຣະນິມ) ແຕ່ງອອກເປັນກອນລຳໃຫ້ໂຮງພິມ ສ.ທັມມະພັກດີ ພິມຈຳຫນ່າຍ. ເນື່ອງຈາກໄດ້ອ່ານຄົ້ນຄວ້າ ວັນນະຄະດີເຮືອງ ທ້າວຮຸ່ງ ທ້າວເຈືອງ ຈຶ່ງໄດ້ເຫັນວ່າ ຄຳກອນລາວ ທັງຫມົດເປັນກອນ 7 (ເຈັດ) ບໍ່ແມ່ນກອນ 8 (ແປດ) ຄືວັກນຶ່ງໆ ມີພຽງ 7 ຄຳ ທໍ່ນັ້ນ ນອກຈາກວັກນຶ່ງມີ 7 ຄຳແລ້ວ ກໍມີຄຳບຸພບິທ ແລະຄຳທ້າຍຕື່ມອີກ 2 ຫລື 4 ຄຳ ດັ່ງນັ້ນ ກອນລາວຈຶ່ງເປັນກອນ 7 ຫລື 9 ຫລື 11 ກອນແບບນີ້ ໃນຄັ້ງພິ ກາພຍະສາຣະວິສາລິນີ ຂອງປາລີ ຮຽກວ່າກາພວິຊຊຸມາລີ. ເມື່ອເຫັນດັ່ງນີ້ ຜູ້ຂ້າຈຶ່ງໄດ້ແຕ່ງແບບແຕ່ງກອນລາວຂຶ້ນ ໃສ່ຊື່ວ່າແບບແຕ່ງກອນໄທວຽງຈັນທນ໌ເພື່ອບໍ່ໃຫ້ຂັດຫຼຸໄທຍ໌ແລະໃສ່ຊື່ກອນແບບທ້າວຮຸ່ງ ຫລື ສິລປ໌ໄຊ ວ່າ ກອນວິຊຊຸມາລີ ແລ້ວພິມອອກຈຳຫນ່າຍ ຈຳນວນ 1.000 ສະບັບ ເປັນຄັ້ງແຮກ ແລະເປັນຄົນແຮກ. ແບບແຕ່ງກອນນັ້ນ ຈຶ່ງໄດ້ເປັນແບບແຕ່ງກອນລາວມາຈົນເທົ່າທຸກວັນນີ້.

ເມື່ອຍີ່ປຸ່ນຜ່ານປະເທສໄທຍ໌ໄປແລ້ວ ຜູ້ຂ້າໄດ້ຂໍຍ້າຍຈາກຫໍສມຸດມາຢູ່ກົມ ໂຄສນາກາຣ ໃນປີ ຄ.ສ. 1942 ແລະ ຕໍ່ມາ ຂໍຍ້າຍຂຶ້ນມາຢູ່ຫນ່ວຍ ໂຄສນາກາຣເຂຕ ນຶ່ງ ຈັງຫວັດຫນອງຄາຍ.

ຕັ້ງແຮກແຕ່ໄດ້ລົງໄປຢູ່ກຽງເທພຄາວນັ້ນ ກໍໄດ້ພົບພໍ້ຄົນຄຸ້ນເຄີຍ ແລະ ເປັນມິຕສະຫາຍ ກັບພວກນັກກາຣເມືອງພາຄອິສານຫລາຍຄົນ ເປັນຕົ້ນ ທ້າວທອງ ອິນ ພູນິທັດ, ທ້າວຕຽງ ສິນິຂັນ, ທ້າວຟອງ ສິທທິທັມ ແລະທ້າວ ຈຳລອງ ດາວເຮືອງ ເຊິ່ງເປັນຄົນມີຊື່ສຽງ ຢູ່ໃນສະພາ

the accompanying notes or colophon, it had been taken from Xiang Khouang Province [in Laos] at the time of fighting the Haw (around 1887). I printed it in Thai script (because there was no Lao script) and it was first published for dissemination in 1943, with support from Chao Khun Somdet Phra Maha Viravongs for free distribution at the funeral of Chao Khun Sasanadilok who had been my teacher when I studied in Ubon. During the same period I re-wrote the *Vessantara Jataka* for recitation or reading in sermons, and the *Urangka Nidana* (the story of the That Phanom stupa) to be published in song form by the S. Thammaphakdi Printing House. From reading and researching the literature of the story *Thao Hung Thao Cheuang*, I realised that all Lao poetry is in seven syllables rather than eight, that is that each line has only seven words. Besides each section having seven words, there can be an additional two or four prefixes and suffixes, making Lao poetry seven or nine or eleven syllables. In the Pali text *Kaphya Saravilasini*, this type of poetry is called *kap vissumali*. When I saw this, I wrote a textbook for the composition of Lao poetry, which was called “*How to write Tai ‘ Vientiane Poetry*” so as not to offend Thai ears²², for the first time naming the style of poetry in *Thao Hung Thao Cheuang* or *Sinxay* as *vissumali* poetry. One thousand copies were printed in the first edition, which was the first book of its kind, and this book has remained the textbook for writing Lao poetry up to the present day.

In 1942, when the Japanese had passed through Thailand, I requested to be transferred from the Library to the Propaganda Department and later on asked to move up to stay with the Region One Propaganda Unit in Nong Khai Province.

ປະເທສໄທຍ໌ ເວລານັ້ນ ກາຣພົບພໍ້ກັນສ່ວນຫລາຍ ແມ່ນເພື່ອເປີກສາຫາ ລິວຽກບ້ານກາຣເມືອງ.

ເມື່ອມາຢູ່ຫນອງຄາຍ (ທ້າຍປີ 1943) ເນື່ອງຈາກເງິນເດືອນ ບໍ່ພໍໃຊ້ (ເງິນເດືອນໆລະ 250 ບາທ) ແລະສະມາຊິກໃນຄອບຄົວກໍຕື່ມຂຶ້ນ ໄດ້ລູກຊາຍຄື ປາກຽນ ນອກນີ້ ຍັງມີລູກສາວກົກ ຄື ນາງ ມັລລິກາ ແລະ ຫລານຄົນອື່ນໆມາອາໄສຢູ່ນໍາຫລາຍຄົນ ປະກອບກັບແມ່ນພາວະສົງຄາມ ເຂົ້າຂອງເສື້ອຜ້າແຜ່ນແພທຸກຢ່າງ ທັງຫາຍາກທັງແພງ ພະນີຍາຂອງ ຜູ້ຂ້າ ຕ້ອງໄດ້ຊື້ຝ້າຍດອກ ມາເຂັນຝ້າຍ ຕໍ່າແຜ່ນແພ ຕັດເຄື່ອງນຸ່ງເອງ ເມື່ອໃດຜູ້ຂ້າຫາປາໄດ້ຫລາຍ ກໍເຮັດສີ່ມ ແລະປາແດກໄປຂາຍນໍາ ນອກນີ້ ຜູ້ຂ້າຍັງມີລາຍໄດ້ຈາກກາຣແຕ່ງກອນລໍາ ຂາຍໃຫ້ພວກຫມໍລໍານໍາ⁴ ເວລານັ້ນ ໄດ້ກອນລະ 10 ຫາ 20 ບາທ ແລະມີຄົນມາສມັກຮຽນລໍາ ນໍາກໍຫລາຍ ເຮັດໃຫ້ຜູ້ຂ້າພໍມີເງິນຕື່ມຄ່າອາຫານລ້ຽງຄອບຄົວ.

ໃນຂະນະດຽວກັນນີ້ ສະພາບກາຣຢູ່ໃນປະເທສໄທຍ໌ເອງ ກໍມີກາຣ ຂັດແຍ່ງ ກັນ ຄືຕັ້ງແຕ່ ປີ ຄ.ສ. 1942 ມາ ເມື່ອຮັກບາລໄທຍ໌ ເຊິ່ງ ມີຈອມພິລແປກ ພິບູລສົງຄຣາມ ເປັນນາຍົກ ປະກາດຮ່ວມມືກັບຍີ່ປຸ່ນ ເຮັດສົງຄາມກັບຝ່າຍສັມພັນທະມິຕ (ອັງກລິສ, ອາເມຣິກາ, ຝຣັ່ງສ໌, ຣັດເຊັຽ, ຈີນ) ນັ້ນ ກໍເກີດມີບຸຄຄົລຄນະນຶ່ງ ອັນມີ ທ່ານ ປຣິດີ ພນິມຍົງ ຜູ້ສໍາເຣັດຣາຊກາຣແຜ່ນດິນແທນເຈົ້າຊີວິດ ຈັດຕັ້ງຂະບວນກາຣເສຣີ ໄທຍ໌ຂຶ້ນ ເພື່ອຕໍ່ຕ້ານຍີ່ປຸ່ນ ເພາະເຫັນວ່າຍີ່ປຸ່ນອອນແຮງແລ້ວ. ເຫັນສະ ພາບກາຣດັ່ງນີ້ ໃນປີ 1944 ຜູ້ຂ້າໄດ້ຂ້າມມາວຽງຈັນທນ໌ ກັບນາຍຟອງ ສິທທິທັມ ເພື່ອປົກສາຫາລືເຮືອງກາຣບ້ານກາຣເມືອງ ກັບເຈົ້າເພັຊຣາຊ ແຕ່ພຣະອົງບໍ່ຢູ່ ໄປຫລວງພຣະບາງ ໄດ້ພໍ້ແຕ່ເຈົ້າສວ່າງວັທນາ ເວລານັ້ນ ດໍາຣົງຕໍາແຫນ່ງເປັນຣັຊທາຍາຕມະກຸຕຣາຊກຸມາຣ, ພວກເຮົາ ໄດ້ຕັ້ງຄໍາ ກາມ ເກິ່ງກາຣຈະກູ້ເອກຣາຊ ແຕ່ເຈົ້າສວ່າງວັທນາ ບໍ່ສົນໃຈ ຕອບວ່າ

From the beginning of the time that I went down to stay in Bangkok, I met and became acquainted with many politicians from Northeast Thailand, such as Thao Thorng-in Phourithat, Thao Teang Sirikhan, Thao Fornng Sitthitham, and Thao Chamlorng Dao Reuang who were well known throughout Thailand at that time. Most of these meetings were for discussions and consultations on political matters.

When I went to live in Nong Khai (at the end of 1943), owing to my salary being too little for my use (250 baht per month) and an increase in family members – our son Pakian, besides which there was my eldest daughter Manlika [from a previous marriage] and many other relatives who came to live with us – together with the state of war, all food and household goods were hard to come by and expensive. My wife had to buy cotton to spin and weave cloth and make our clothes, and whenever I was able to catch many fish, we made *pa som* pickles and *pa daek* [fermented fish] to sell. Besides this, I still had revenue from writing *kone lam* verses which I sold to *mor lam* singers²³. At that time, I received 10 to 20 baht for each composition and many people came to learn to sing, which provided enough extra income for food and raising the family.

At the same time, Thailand had an internal conflict since 1942 when the government with Field Marshal Plaek Phibun Songkhram as Prime Minister declared itself an ally of Japan and made war with the Allies (Britain, U.S.A., France, Russia and China). A group of people with Pridi Phanomyong, the [disposed] Regent of the country, had established the underground Free Thai Movement to resist the Japanese who they saw were already weakening. Seeing this situation, in 1944 I crossed over to Vientiane with Nai Fornng Sitthitham to

ສຸດແລ້ວແຕ່ຊາຕມະຫາອຳນາດຈະຈັດແຈງເອງ. ຜູ້ຂ້າ ກັບນາຍຟອງ ມີຄວາມເສັຽໃຈ ແລະຫມົດສັດທາ ຈຶ່ງກັບຄືນມາຫນອງຄາຍຊື່ໆ.

ມາຮອດເດືອນມີນາ ປີ ຄ.ສ. 1945 ກອງທັບຍີ່ປຸ່ນ ໄດ້ເຂົ້າຍຶດ ເອົາຮາຊອານາຈັກກຳລາວ ແລະປະກາສໃຫ້ລາວເປັນປະເທສເອກຮາຊ ໃນວົງໄພບູນຂອງ ຍີ່ປຸ່ນ ພວກນັກກາຣເມືອງອິສານ ຈຸທີ່ກ່າວມາແລ້ວນີ້ ຈຶ່ງໄດ້ມາຊັກຊວນພວກຜູ້ຂ້າ ລາວພັດຖິ່ນນີ້ ໃຫ້ຮ່ວມມືກັນກຳຈັດຍີ່ປຸ່ນ ຕາມທາງກາຣເມືອງ ໂດຍໃຫ້ຕັ້ງເປັນຂະບວນກາຣເສຣີຂຶ້ນ ໃນປະເທສ ລາວ ຮ່ວມມືກັບເສຣີເທຍ໌ ທາງພາຄອິສານ ຕໍ່ຕ້ານຍີ່ປຸ່ນນຳກັນ. ໃນກາຣ ທີ່ເຮັດນີ້ ກໍຫວັງຜົນໃນຄວາມຊ່ອຍເຫລືອຂອງ ປະເທສມະຫາອຳນາດ ທີ່ໄດ້ສັນຍາກັນ ໃນວັນທີ 11/02/45 ໃນຂໍ້ທີ່ວ່າ " ເມື່ອເສັດສົງຄາມແລ້ວ ຈະໃຫ້ປະເທສທັງຫລາຍ ທີ່ເປັນຫົວເມືອງຂຶ້ນໃນທົ່ວໂລກ ເປັນເອກຮາຊ " ພວກຜູ້ຂ້າ ໄດ້ປະຊຸມກັນຄັ້ງແຮກ ຢູ່ເຮືອນຂອງທ້າວບົວຈັນ ອິນທະວົງ ທີ່ເມືອງຫນອງຄາຍ ແລະໄດ້ຕົກລົງຕັ້ງຊື່ຄະນະວ່າ " ຄະນະລາວອິສຣະ " ເພື່ອບໍ່ໃຫ້ຊ້າກັບຂະບວນກາຣ ເສຣີເທຍ໌ ຂອງເທຍ໌ ໂດຍຄວາມຫວັງນີ້ ພວກເຮົາຈຶ່ງໄດ້ຮ່ວມມືກັບຝ່າຍມະຫາອຳນາດ ສັມພັນທະມິຕ ຕໍ່ຕ້ານຍີ່ປຸ່ນ ຜູ້ຂ້າເອງໄດ້ເດີນທາງກັບ ທ້າວອຸ່ນ ຊະນະນິກອນ ຜ່ານກອງທະຫາຣຍີ່ປຸ່ນ ຕັ້ງຫມື່ນໆ ຢູ່ອຸດອນ ໄປຈັງຫວັດສາກິລນະຄອນ ແລະນະຄອນພະນົມ ເພື່ອຕິດຕໍ່ເອົາທ້າວສິງກະໂປ (ນາຍພົລ ສິງກະໂປ ສີໂຄຕຈຸລາມະນີ) ມາຮ່ວມມືນຳ ເປັນຄັ້ງແຮກ.

ຕໍ່ມາຮອດວັນທີ 15 ສິງຫາ 1945, ຍີ່ປຸ່ນໄດ້ຍອມຕໍ່ຝ່າຍ ສັມພັນທະມິຕ ພວກເຮົາຈຶ່ງໄດ້ປະຊຸມກັນຫາແນວທາງໃຫ້ລາວ ໄດ້ເອກະຮາຊໂດຍສັນຕິ ຄນະເຫັນວ່າ ຄວນປຶກສານຳເຈົ້າເພັຊຮາຊ ເພາະຜູ້ອື່ນບໍ່ໄດ້ເຮືອງ ດັ່ງເຈົ້າສວ່າງວັທນາ ເປັນຕົ້ນ ດັ່ງນັ້ນ ທາງຄນະຈຶ່ງແຕ່ງໃຫ້ຜູ້ຂ້າ, ພັນຕຳຣວຈຕຣີ ບຸນມີ ປັນຍາທິພ ແລະພັນເອກບົງ ກໍ່ເຮືອຈາກຫນອງຄາຍ

consult with Chao Phetjath about the political situation, but His Highness was away in Luang Phabang, and I was only able to meet with Chao Savangvathana, who at that time held the position of Crown Prince. We presented questions about restoring national independence, but Chao Savangvathana was not interested and replied that in the end it depended on what the Superpower countries arranged. Nai Forng and myself were disappointed and lost faith [in him], and so we went back to Nong Khai empty handed.

By March of 1945 the Japanese forces had taken the Kingdom of Laos and declared it an independent country within the wider Japanese sphere. So the Isahn politicians mentioned above came to persuade my group of Lao expatriates to work together to get rid of the Japanese through political means by establishing a freedom movement in Laos, and to cooperate with the Free Thai [movement] in the Isahn to resist the Japanese. In doing this, we were counting on assistance from the Superpowers as promised on the 11th of February 1945 in the provision that “when the war is over, all colonised countries throughout the world will be independent.” We met to discuss this for the first time in the house of Thao Bouachanh Inthavong in Nong Khai and agreed on the name “Lao Issara” Group in order not to repeat the name of the Free Thai²⁴ Movement in Thailand. With this hope, we worked together with the Superpower alliance to resist the Japanese. I traveled with Thao Oune Xananikone to Sakol Nakhorn and Nakhorn Phanom to make initial contact with Thao Singkapo (General Singkapo Sikhote Chulamani) to have him join us, passing many thousands of Japanese soldiers along the way.

Later, on the 15th of August 1945 Japan surrendered to the Allies and we held a meeting to find a peaceful way to

ມາບ້ານສີຊຽງໃໝ່ ຂ້າມຂອງມາຄອຍພົບເຈົ້າເພັດຊຽງ ຢູ່ທາງໄປ
 ຫລວງພຣະບາງ ຕອນບ້ານຫນອງແຕ່ງ ຕາມທີ່ພຣະ ອົງນັດຫມາຍໄວ້
 ແຕ່ເພິ່ນບໍ່ໄດ້ອອກໄປພົບ ມີແຕ່ໃຫ້ເຈົ້າສຸວັນນະພູມມາ ອອກໄປ ເພາະ
 ເວລານັ້ນ ຍິ່ງບໍ່ໄດ້ຖອນຕົວອອກຈາກວຽງຈັນທົນ ເມື່ອໄດ້ພົບ
 ເຈົ້າສຸວັນນະພູມມາ ແລ້ວຈຶ່ງມອບຫມາຍໃຫ້ ເຈົ້າສຸວັນນະພູມມາ
 ໄປເພັດທູນ ເຈົ້າເພັດຊຽງ ໃຫ້ພຣະອົງເຮັດຫນັງສືຮ້ອງຂໍ ເອົາເອກະຮາຊ
 ຕໍ່ຝ່າຍສັມພັນທະມິຕ ໃນນາມທີ່ພຣະອົງເປັນມະຫາອຸປຣາຊແຫ່ງ ຫລວງ
 ພຣະບາງ ແລະເປັນນາຍົກຮັກມຸນຕຣີ ແຫ່ງອານາຈັກກັ ຫລວງພຣະບາງ
 ໃນເວລານັ້ນ⁵.

ເຈົ້າເພັດຊຽງ ໄດ້ເຮັດຫນັງສື ໃນນາມເປັນມະຫາອຸປຣາຊ
 ແຫ່ງປະເທສລາວ ຂໍໃຫ້ລາວໄດ້ເປັນເອກະຮາຊ ຍື່ນຕໍ່ຝ່າຍສັມພັນທະມິຕ
 ຜ່ານຕົວແທນອາເມຣິກາ ຄື ພ.ອ.ໂຮລິເດ ທີ່ເປັນຫົວຫນ້າ ເສຣີເທຍ໌
 ຢູ່ຄ້າຍຫນອງຄັນຄູ ເມືອງສາກົລນະຄອນ ແລະກັບຕົນ ວິນ ຄົນອັງກລິສ
 ທີ່ເປັນຫົວຫນ້າເສຣີເທຍ໌ ຢູ່ຈັງຫວັດຫນອງຄາຍ ແລະອີກສະບັບນຶ່ງ
 ຍື່ນຕໍ່ເທຍ໌ ຜ່ານຂ້າຫລວງຫນອງຄາຍ ໂດຍແມ່ນ ພ.ອ. ບົງ ກັບຜູ້ຂ້າ
 ເປັນຄົນຍື່ນເອງ. ສໍາເລັດແລ້ວ ພວກເຮົາກໍພາກັນຂ້າມກັບມາ
 ວຽງຈັນທົນ ຈັດຕັ້ງສໍານັກງານ "ລາວສັມພັນທະມິຕ" ຂຶ້ນ ເພື່ອຕິດຕໍ່
 ກັບຝ່າຍສັມພັນທະມິຕ ແລະຄິດກາຣເມືອງຕໍ່ໄປ. ເນື່ອງຈາກພວກເຮົາ
 ໃຜໆກໍບໍ່ເຄີຍເຮັດກາຣເມືອງມາກ່ອນ ເພາະເປັນແຕ່ຜູ້ນ້ອຍ ສ່ວນພວກ
 ຜູ້ໃຫຍ່ບໍ່ເຫັນມີໃຜເຫນັງຕິງ ຄນະຈຶ່ງໃຫ້ຜູ້ຂ້າໄປນໍາເອົາ ນັກກາຣເມືອງ
 ພາຄອສານ ຄື ພວກນາຍທອງອິນ ນາຍຟອງ ນາຍຈໍາລອງ ໃຫ້ມາຊ່ອຍ
 ຄິດຊ່ອຍເຮັດຜູ້ຂ້າໄປເຖິງອຸບົລພົບ ນາຍຟອງ ແຕ່ເພິ່ນມາບໍ່ໄດ້ ເພາະເປັນ
 ຜູ້ແທນຮາສດອນເທຍ໌ຢູ່ ນາຍຟອງ ຈຶ່ງໃຫ້ນາຍອໍາພອນ ມາແທນ ເພາະ
 ເພິ່ນຜູ້ນີ້ ບໍ່ໄດ້ເປັນຜູ້ແທນ. ຜູ້ຂ້າກັບ ນາຍອໍາພອນ ເດີນທາງຈາກອຸບົລ

realise Lao independence. The Group decided that we should consult Chao Phetjrath, because the others were not up to the task, such as Chao Savangvathana for example. So the Group arranged for myself, Police Major Bunmee Panyatip and Colonel Bong to take a boat up the Mekong from Nong Khai to Bane Si Chiang Mai, and then cross the river and wait to meet Chao Phetjrath in Bane Nong Taeng along the road to Luang Phabang, as arranged by His Highness. However, he did not come out to meet us, but sent Chao Souvannaphoumma, because at that time the Japanese had not yet withdrawn from Vientiane. After meeting with Chao Souvannaphoumma, we entrusted him with a message to convey to Chao Phetjrath for His Highness to make a document requesting independence from the Allies in his position as Regent of Luang Phabang and as Prime Minister of the Kingdom of Luang Phabang at that time²⁵.

Chao Phetjrath made a document in the name of the Regent of Laos asking for independence which was submitted to the Allies through the American representative Col. Holiday who was the leader of the Free Thai movement in Nong Khan Khu Military Camp, Sakol Nakhorn, and Captain Win, an Englishman who was the leader of the Free Thai movement in Nong Khai Province. An additional copy was submitted to the Thais through the Governor of Nong Khai by Colonel Bong and myself. When this was done, we crossed back over to Vientiane and set up the "Lao Allies" office, to communicate with the Allies and to engage in politics. Since no one in our group had ever been involved in politics before because they were all of lower rank, and no important people were making any movements, the group asked me to bring together the Isahn politicians such as Thao Thorng-in, Thao Forng, and

ມາມຸກດາຫາຣ ເວລານັ້ນ ທະຫາຣຍີ່ປຸ່ນ ພວມຂ້າມນ້ຳຂອງກັບຄືນປະເທສໄທຍ໌. ຈາກມຸກດາຫາຣ ຍ່າງມາເຖິງນະຄອນພະນົມ ເພາະບໍ່ມີຮົກຣະຍະທາງ 48 ຫລັກກິໂລແມັດ, ໃນເວລາຍ່າງຕາມທາງນີ້ແຫລະພວກຜູ້ຂ້າໄດ້ພາກັນຄິດອອກແບບທຸງລາວ ທີ່ໃຊ້ກັນຢູ່ຈົນເຖິງທຸກວັນນີ້ມາຕລອດທາງ ຈົນເຖິງວຽງຈັນທົນ (ຂຶ້ນຮົກແຕ່ທາດພະນົມມາ) ຈາກນັ້ນ ກໍໄດ້ເຂົ້າຮ່ວມຈັດຕັ້ງຮັກບາລລາວອິສຣະ ຂຶ້ນ ແລະປະກາສຄວາມເປັນເອກະຣາຊ ໃນວັນທີ 12 ຕຸລາ 1945 ນັ້ນເອງ. ໃນຄນະຮັກບາລລາວອິສຣະນີ້ ຜູ້ຂ້າ ໄດ້ຖືກແຕ່ງຕັ້ງເປັນທີ່ປຶກສາຂອງກະຊວງສຶກສາ (ໄດ້ປະຕິເສດຕຳແໜ່ງ ຣ.ມ.ຕ.), ໄດ້ເປັນສະມາຊິກສະພາຜູ້ແທນຣາສດອນ, ເປັນກັມມະກາຣກໍ່ຕັ້ງ ສະມາຄົມລາວເປັນລາວ (ລປລ) ແລະເປັນຜູ້ຈັດຕັ້ງຮັກທັມມະນູນ ສະບັບແຮກຂອງລາວ ດ້ວຍກາຣຮ່ວມມື ກັບນາຍອຳພອນ ໂດຍອີງຕາມຮັກທັມມະນູນໄທຍ໌.

ຮັກບາລລາວອິສຣະ ດຳເນີນມາໄດ້ເຖິງວັນທີ 23 ເມສາ 1946 ກໍແຕກ ເມື່ອຝຣັ່ງສຶກັບຄືນມາຍຶດວຽງຈັນທົນ ແລະແຂວງອື່ນໆໄດ້ອີກ ທະຫາຣລາວສ່ວນນຶ່ງ ແຕກກຸອຍເຂົ້າໄປປະເທສຈີນ ໂດຍກາຣນຳຂອງທ້າວສຸມາ ເມືອງໂຄດ, ຜູ້ຂ້າ ກໍໄດ້ແຕກຫນີໄປຢູ່ຫນອງຄາຍ ຕາມເດີມ, ຂນະແຕກເສີກວຽງຈັນທົນນີ້ ຄົນທັງຫລາຍພາກັນຂົນເອົາສິ່ງຂອງ ທີ່ເປັນຂອງຝຣັ່ງສຶ ຂອງຮັກບາລ ໂດຍທີ່ສຸດ ຜັກຕູຫນ້າຕ່າງເຮືອນກໍງັດເອົາໄປຂາຍ ແຕ່ຜູ້ຂ້າບໍ່ໄດ້ເອົາສິ່ງໃດຈັກທໍ່ເມັດງາເລີຍ.

ໃນປີ 1946 ນັ້ນ ປະເທສໄທຍ໌ ໄດ້ມີກາຣເລືອກຕັ້ງຜູ້ແທນຣາສດອນຂຶ້ນ ໃນທົ່ວປະເທສ ຜູ້ຂ້າກໍໄດ້ສມັກຮັບເລືອກຕັ້ງ ທີ່ຈັງຫວັດຂອນແກ່ນ ຕາມຄວາມເຫັນດີ ແລະຊັກຊວນຂອງຫມູ່ເພື່ອນ, ໄດ້ຮັບຄະແນນນິຍົມດີຢູ່

Thao Chamlorng to help with our ideas and activities. I went to meet Nai Forng in Ubon, but he could not come because he was a Member of the Thai National Assembly, so he had Thao Amphorn, who was not a Member to come in his place. Thao Amphorn and myself traveled from Ubon to Mukdaharn at the same time that the Japanese soldiers were crossing the Mekong back into Thailand, and from Mukdaharn we walked a distance of 48 kilometers to Nakhorn Phanom because there were no vehicles. While we were walking, along the way to Vientiane (we took a vehicle from That Phanom), we thought up the design of the Lao flag which is in use up to today. From then on I was involved in establishing the Lao Issara government and the declaration of national independence on the 12th of October 1945. In this Lao Issara government, I was appointed as Advisor to the Ministry of Education (I refused the position of Cabinet Minister), a Member of the National Assembly, a founding Committee Member of the *Lao Pen Lao* (*Laos is Lao Society*, LPL), and compiled the first Lao Constitution in collaboration with Thao Amphorn, based on the Thai Constitution.

The Lao Issara government operated until the 23rd of April 1946, and broke up when the French recaptured Vientiane and other provinces. One faction of Lao soldiers retreated to China under the leadership of Thao Souma Meuang Khote, and I fled back to Nong Khai as before. When fighting broke out in Vientiane, everybody looted anything that belonged to the French or the government, to the extent of detaching the doors and windows from houses to sell. But I did not take even as much as a sesame seed.

Thailand held an election for National Assembly Members in that same year, 1946, and with the support and

ແຕ່ບໍ່ໄດ້ ເພາະໂຄສນາບໍ່ທົ່ວເຖິງ ແລະບໍ່ມີເງິນຈະໂຄສນາ. ໃນກາຣສັກ ຮັບເລືອກຕັ້ງຜູ້ແທນຄາວນັ້ນ ເສັຽຄ່າປະກັນພຽງ 400 ບາທ ແລະຄ່າ ກ່າຍຮູບ ເງິນຈໍານວນ 400 ບາທ ນີ້ ມີຜູ້ເສັຽໃຫ້ ແລະຄ່າປະກັນກໍໄດ້ຄືນ ຜູ້ຂ້າເອງມີເງິນພຽງ 15 ບາທທໍ່ນັ້ນ.

ປີ 1948 ຮັກບາລໄທຍ໌ ປະກາສຈັບນັກກາຣເມືອງພາຄອິສານ ຄື ນາຍ ຕຽງ ນາຍທອງອິນ ນາຍຈໍາລອງ ນາຍຟອງ ເປັນຕົ້ນ ແລະກໍສັ່ງຈັບ ຜູ້ຂ້າໄປສືບສວນດ້ວຍ ເນື່ອງຈາກຜູ້ຂ້າຄຸ້ນເຄີຍ ແລະໄປ ມາຫາສູ່ທ່ານທີ່ກ່າວນາມ ມານັ້ນ ເປັນກາຣສ່ວນຕົວສເມີ, ຜູ້ຂ້າຮູ້ເຮື່ອງ ກ່ອນທີ່ຕໍາຣວຈຈະມາເຊີນຕົວ ຈິ່ງຈໍາເປັນຂ້າມມາວຽງຈັນທນ໌ ໃນທັນທີ (ໃນ ເດືອນ 12 ປີ 1948). ໃນເວລານັ້ນ ລາວໄດ້ຮັບເອກະຣາຊ ພາຍໃຕ້ ກາຣນໍາຂອງຝຣັ່ງສ໌ ແລະໄດ້ຈັດຕັ້ງສະພາຜູ້ແທນຣາສດອນຂຶ້ນແລ້ວ ແຕ່ປີ 1947. ຜູ້ຂ້າໄດ້ເຂົ້າເຮັດວຽກຢູ່ສະພາຜູ້ແທນຣາສດອນ ໂດຍເປັນ ເລຂານຸກາຣ, ມາຣອດປີ1951 ໄດ້ຍ້າຍໄປຢູ່ກະຊວງ ມະຫາດໄທຊົ່ວຄາວ ແລ້ວຍ້າຍມາຢູ່ກົມ ທັມມະກາຣ ແລະນັບແຕ່ປີ 1952 ກໍມາ ປະຈໍາກາຣ ຢູ່ກະຊວງສຶກສາ ໄດ້ຮັບແຕ່ງຕັ້ງເປັນກັມມະກາຣວັນນະຄະດີ ຊຸດກໍ່ຕັ້ງ ທີ່ມີນໍາກັນ 5 ຄົນ ແລະເປັນເລຂານຸກາຣວັນນະຄະດີຕລອດມາ ທັງເປັນ ອາຈາຣຍ໌ສອນ ວັນນະຄະດີລາວ ແລະພາສາປາລີ ຢູ່ວິທະຍາໄລ ປາວີ ຫລາຍປີ. ຕັ້ງແຕ່ມາຢູ່ກະຊວງສຶກສານີ້ ຜູ້ຂ້າມີ ເວລາໄດ້ສຶກສາຄົ້ນຄວ້ ເອກະສານໃບລານ ທີ່ສະສົມທ້ອນໂຮມໄວ້ຕັ້ງແຕ່ຄາວຕັ້ງ ເປັນ ພຸທບັນດິຕ ຕ໌ສະພາຈັນທະບູຣີແລ້ວ.

ໃນປີ 1954 ໄດ້ສັກເລືອກຕັ້ງເປັນຜູ້ແທນແຂວງວຽງຈັນທນ໌ ໃນພັກ ຊາຕກ້າວຫນ້າ ແຕ່ບໍ່ໄດ້ ຕໍ່ມາເມື່ອກອງວັນນະຄະດີ ປ່ຽນເປັນກົມ ກໍໄດ້ເປັນຫົວຫນ້າກອງຕລອດມາ ຮອດປີກະສຽນ ອອກກິນບໍານານໃນປີ 1963 ແລະໄດ້ເປັນທີ່ເປີກສາ ສະພາຣາຊບັນດິຕຕ໌ ໃນປີ 1973 ໄດ້ເຂົ້າເປັນ

encouragement of my friends, I stood for election in Khon Kaen Province where I won the popular vote, but not the election, since I did not campaign widely enough and did not have funds to do so. For this election, the deposit was 400 baht, and additional costs for photographs. I had only 15 baht, but this 400 baht was paid by supporters and then the deposit was returned to me.

In 1948, the Thai government announced the arrest of Isahn politicians such as Thao Teang, Thao Thorng-in, Thao Chamlorng, and Thao Forng, and also ordered my arrest for interrogation because I was acquainted with them and was always coming and going for private meetings with them. Since I knew beforehand that the police were coming for me, I crossed straight away back to Vientiane (in December 1948). At that time, Laos had received independence under French leadership and had established a National Assembly since 1947. I went to work in the National Assembly as a secretary until 1951 when I moved temporarily to the Ministry of Interior and then to the Department of Religious Affairs. From 1952 I was stationed in the Ministry of Education and was made a founding member of the Literature Committee, comprising five people, and the secretary for literature from then on, as well as being a teacher of Lao literature at the Lycée Pavie for many years. Since coming to the Ministry of Education I have had time to study and research palmleaf documents, which had accumulated here since the time that the Chanthaburi Buddhist Institute Library was established.

In the year 1954, I stood for election as National Assembly member for Vientiane Province in the National Progressive Party, but without success, and later on when the Literature Unit became a Department I was still the Head

ຂ້າຮາຊາການສັນຍາຈ້າງ ຢູ່ກະຊວງທັມມະກາຣ ແລະຕໍ່ມາ ແຕ່ປີ 1972 ກໍໄດ້ເຂົ້າເປັນຂ້າຮາຊາການພິເສສ ຂອງກະຊວງສຶກສາທິການ ເພື່ອແຕ່ງຕຳລາຄູ່ມືຄຣູ ໃຫ້ໂຮງຮຽນມັດທະຍົມ ສືບຕໍ່ມາ ເຖິງປີ 1975.

ຫລັງຈາກປະເທສຊາຕໄດ້ຮັບການປົດປ່ອຍ ໃນວັນທີ 2 ທັນວາ ປີ 1975 ແລ້ວ ຜູ້ຂ້າກໍໄດ້ຮັບຄວາມໄວ້ເນື້ອເຊື່ອໃຈ ຈາກຮັກບາລໃຫມ່ ໂດຍເຂົ້າເປັນທີ່ເປີກສາ ວິຊາການ ຄນະກັມມະກາຣ ຄົ້ນຄວ້າວິທະຍາສາດ ແລະການສຶກສາ ກະຊວງສຶກສາ.

ຄໍາອະທິບາຍທ້າຍບົດ

- 1 ໃນຂະນະທີ່ບວດເປັນພິຊຸ ເພິ່ນໄດ້ຮັບສົມຍານາມວ່າ ພຣະມະຫາວິໄຮ ໂດຍແມ່ນ ສົມເດັດພຣະມະຫາວິຣະວົງສ໌ ອົງອຸປັຊຊາ ເປັນຜູ້ຕັ້ງໃຫ້ ແລະອະນຸຍາດໃຫ້ ມະຫາສິລາ ໃຊ້ນາມສະກຸນ ວິຣະວົງສ໌ ນັບແຕ່ນັ້ນມາ. ສ່ວນນາມສະກຸນເດີມ ຈັນນາມ ຫລື ຈັນທະນາມ ນັ້ນ ຍາດພີ່ນ້ອງທາງ ບ້ານເກີດ ຍັງໃຊ້ຢູ່ຈົນຮອດປັດຈຸບັນ
- 2 ປະຕິທິນອັນທຳອິດອອກໃນປີ 1933 ນີ້ ມີຄຳຫວາຍບອກມື້ກົບກິນເດືອນ ແລະ ກົບກິນຕາເວັນ ທີ່ກືກຕ້ອງນຳ.
- 3 ລາຍລະອຽດ ເຊີນອ່ານຢູ່ໃນບົດ "ເມື່ອແມ່ເຂົ້າຄຸກ" ແລະ ປວັດ 12 ຕຸລາ 1945
- 4 ຄາດຄະເນວ່າ ເພິ່ນໄດ້ແຕ່ງກອນລຳໃຫ້ຫມໍລຳພາຄອສານຮອດ 200 ກວ່າກອນ (ຜູ້ສເນີ)
- 5 ລາຍລະອຽດເບິ່ງຢູ່ໃນປວັດ 12 ຕຸລາ 1945
- 6 ພຣະຣາຊໂອງກາຣເລກທີ 10 ແມ່ນກົດຫມາຍບັງຄັບໃຫ້ຂຽນພາສາລາວ ແບບກະເທີນ ຄື ໃຊ້ ຕົວສະກົດພິເສສ ຢູ່ກາງຄຳ ແຕ່ຕົວສະກົດແມ່ທັງ 8 ຢູ່ທ້າຍຄຳ (1949 ຮອດ 1975)

of one [internal] unit until I retired to live off my pension in 1963 and later be an Advisor to the Royal Academy. In 1973 I worked under special contracts at the Ministry of Religious Affairs and from 1974 at the Ministry of Education to write the teachers' handbooks for high schools until 1975.

After the country was liberated on the 2nd of December 1975, the new government placed its confidence in me as Honorary Advisor to the National Research Institute for Education Sciences, at the Ministry of education.

Endnotes to the English Translation

¹ Lao conventions for transliteration have been used throughout the text, including for Thai words, with the exception of well-known Thai terms for which the more common Thai conventions are used. Words added to the translation are placed in square brackets [...], while the use of parentheses (...) is the author's. Likewise, footnotes appearing in the text are the author's own, whereas endnotes are the translator's and editors' of the Lao text.

² The country of Siam was renamed Thailand in 1939, during the period covered by this text.

³ Isahn is the name of the Northeast of Thailand, which is largely populated by Lao peoples. The figure of 15 million was at the time of writing, probably in the early 1960's, when Maha Sila returned from Thailand for the second time. The population is considerably larger now.

⁴ Tham is the script used for religious and other traditional texts in Lao-speaking areas.

⁵ Khom is the script previously used for religious texts in Khmer-speaking areas and which is still used for sacred writing, charms and amulets etc. in Cambodia and Thailand.

⁶ The Lao words for merit and festival are the same.

⁷ The Lao version of the Ramayana.

⁸ Use of B.E. (Buddhist Era) denotes the Buddhist calendar.

⁹ Buddhist ecclesiastical studies and examinations include Dhamma (Buddhist teachings) and Pali (the scriptural language of Theravada Buddhism). *Nak tham tree* is the first level of Dhamma studies.

¹⁰ *Maha* is the title given to someone who has passed the third level of Pali studies.

¹¹ Roi Et was still part of a larger administrative unit (called a *monthon*) and had not yet become a province in its own right.

¹² The Thammayut sect was established in the 1830's by Prince Mongkut (later to become King Rama IV of Thailand) while he was still a monk, as a reform sect of Thai Buddhism.

¹³ Maha Sila first knew Phra Maha Viravongs in Roi Et and Ubon. From the time that Maha Sila took first place in the ecclesiastical examinations in Bangkok, Phra Maha Viravongs took a special interest in supporting him, both as a monk (in sponsoring publications, etc.) and later as a layman in exile in Bangkok. He gave the name Phra Maha Viro to Maha Sila when novice Sila became monk in 2469, and allowed him to use Viravongs as a family name as a special privilege. This is the reason why Maha Sila stopped using his former family name of Chan-nam or Chanthanam, which is still used by relatives in Thailand.

¹⁴ Meuang Khong is the large island Done Khong in the South of Laos.

¹⁵ *Ai* and *Ee* are both very derogatory Thai terms for men and women respectively, especially for the former Lao King and Queen.

¹⁶ Phra Maha Hak became a very well respected senior monk in the Isahn, and stayed in Nong Khai until his recent death.

¹⁷ Pha That Luang in Vientiane is a large stupa built by King Xaya Xethathirath as the symbolic centre of his kingdom when Vientiane was first established as his capital in the 16th Century, on the site of a more ancient stupa. It is now one of the national symbols of Laos.

¹⁸ Vat Phou Champassak is an important Angkorean temple complex in the South of Laos.

¹⁹ The Patouxai or Victory Arch in Vientiane was commissioned in 1957. It resembles the French Arc de Triomphe.

²⁰ High ranking officials moved to Phone Hong, while other people living along the banks of the Mekong were evacuated closer to Vientiane where they had relatives and rice fields.

²¹ For further details, see *When Mother was in Prison* by Douangdeuane Bounyavong and Inkiane Dejvongsa, and *History of 12th October 1945* by Maha Sila.

²² At the time of writing, Maha Sila was a political exile living as a guest of the Thais. When this book was later reprinted in Laos, the title was changed to *How to Write Poetry in the Original Lao Style*.

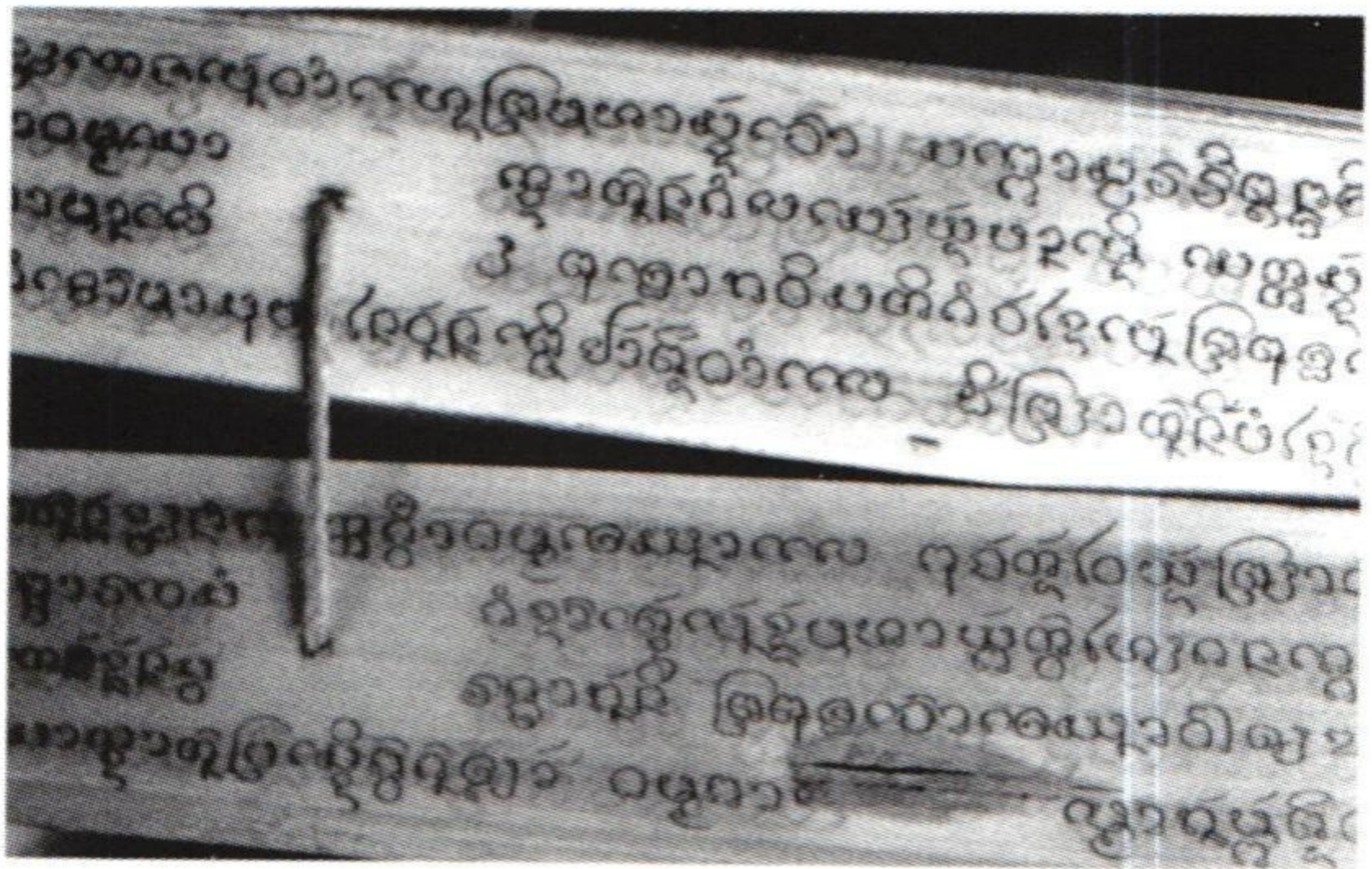
²³ It is believed that he wrote up to 200 of these compositions for the *mor lam* singers of the Northeast of Thailand.

²⁴ The Thai term for Free Thai is *Seri Thai*. The Lao and Thai terms *Seri* and *Issara* both mean “free” or “independent.”

²⁵ For details see *History of 12th October 1945*.

ພາກທີ II

ຜົນງານ

ກິນເຂົ້າ ກັບ ພາສາລາວ ທຸກຄຳ

ໂດຍ ດາຣາ ວິຣະວົງສ໌ ກັນລະຍາ

ເວົ້າເຖິງຄວາມພາກພຽນ ທີ່ຈະພິທັກຮັກສາພາສາລາວ ໃຫ້ຄົງຕົວ ແລະເປັນພາຫະນະອັນເລິກເຊິ່ງສຳຄັນຂອງຊາຕລາວ ພໍເປັນ ຜູ້ນຶ່ງ ທີ່ຕໍ່ສູ້ດ້ວຍຄວາມມານະ ແລະອິດທິນ. ໃນສັມຍສ້າງຕັ້ງ ພຸທບັນ ດິຕຕ໌ສະພາ ພາຍຫລັງຕໍ່ສູ້ບໍ່ໃຫ້ຝຣັ່ງສ໌ ລືບລ້າງຕົວຫນັງສືລາວແລ້ວ ພໍກໍຮີບຮ້ອນຮຽບຮຽງ ແບບໄວຍາກຣນ໌ ອອກມາຮັບໃຊ້ໃຫ້ທັນກາຣ. ພໍ ເປັນຜູ້ສເນີຕົວຫນັງສືເພີ່ມ ໃຫ້ຄົບຖ້ວນ ເພື່ອພັດທະນາພາສາລາວ ໃຫ້ຮັບ ໃຊ້ສັງຄົມ ໄດ້ດີຂຶ້ນ. ຕລອດຊີວິດ ພໍຍິດຫມັ້ນໃນອຸດົມຄະຕິຢ່າງຫນັກແຫນ້ນ ແລະມີເຫຕຜົລແຕ່ໃນກາຣຕໍ່ສູ້ນັ້ນຈະມີທັງບຸກ ລໍ່ກ້າແລະກຸອຍ ກ້າຫາກວ່າ ຄຳເຫັນເປັນທີ່ຮັບຮອງ ໃນກອງປະຊຸມຂອງຄນະກັມມະກາຣແລ້ວ ພໍກໍ ຍອມປະຕິບັດຕາມ ແຕ່ໃນໃຈຍັງຍິດຫມັ້ນ ແລະບໍ່ຍອມທ້ຽວ ຍັງຊອກ ຫາເຫຕຜົລຫລັກກຸານ ຍັງເຮັດວຽກຕໍ່ໄປອີກ ບໍ່ວິທີໃດກໍວິທີນຶ່ງ ເພື່ອຍັງຍືນ ເຫຕຜົລຂອງຕົນ. ພໍບໍ່ຕໍ່ສູ້ດ້ວຍຄວາມຮຸນແຮງ ຕລອດຊີວິດ ບໍ່ຍອມແລກ ອຸດົມຄະຕິ ກັບຍົດກຸບັນດາສັກ ຫລື ເງິນຄຳ.

ຕົກມາເຖິງສມັຍທີ່ກອງວັນນະຄະດີ ໄດ້ຮັບການະເປັນກົມ ແລ້ວ
 ທາງການກໍແຕ່ງຕັ້ງບຸກຄົນ ທີ່ພະຍາຍາມຈະເຮັດໃຫ້ພາສາລາວ
 ສາບສູນໄປນັ້ນ ມາເປັນຫົວຫນ້າ (ອະທິບໍດີ) ແຕ່ພໍ່ກໍຍັງຍອມເຮັດວຽກ
 ເປັນເລຂານຸກາຣຢູ່ທີ່ເດີມ ຍັງຕັ້ງຫນ້າ ຄົ້ນຄວ້າຂີດຂຽນ ແລະນໍາສເນີ
 ຢ່າງບໍ່ຢຸດຢັ້ງ ຢ່າງນ້ອຍ ກໍໄດ້ມີຜົນງານອອກມາສູ່ສາຍຕາມະຫາຊົນ
 ມີປຶ້ມພິມອອກເພີ່ມຂຶ້ນ ພໍ່ຫມາຍເຖິງວ່າ ອໍານາດປົກຄອງທີ່ຢູ່ກ້ອງ
 ອິດທິພົນ ພວກໂຫ່ເມືອງຂຶ້ນນັ້ນ ບໍ່ສາມາດລິບລ້າງຄວາມເຫັນ ແລະ
 ຄວາມເຂົ້າໃຈຂອງປະຊາຊົນສ່ວນໃຫຍ່ໄດ້. ດັ່ງນັ້ນ ຄວາມກົດດັນໃຫ້ກຸອຍ
 ອອກຈາກສັງວຽນພາສາລາວ ເວລານັ້ນ ບໍ່ມີຄວາມຫມາຍ, ຈົນເທົ່າວ່າ
 ກົກລະດົມໃຫ້ລາອອກກິນເບ້ຽບໍານານ ກ່ອນທີ່ອາຍຸກາຣຈະເຖິງ. ເມື່ອ
 ອອກມາແລ້ວ ພໍ່ກໍຍັງຕໍ່ສູ້ດ້ວຍຄົມປາກກາ ຄືຂຽນບົດຄວາມອອກທາງ
 ຫນ້າຫນັງສືພິມເພື່ອສເນີຄວາມເຫັນ ກ່ຽວກັບການປັບປຸງຫລັກການ
 ຂຽນພາສາລາວ (ໃນເວລານັ້ນ ທາງສຽງຂອງມະຫາຊົນ ແມ່ນເຫັນ
 ພ້ອມ ນໍາຫລັກການຂຽນຕາມເຄົ້າ) ຈົນຄນະກັມມະການວັນນະຄະດີ
 ທ່ານນຶ່ງ ປະກາສວ່າ ຈະຟ້ອງມະຫາສິລາ ທີ່ຂຽນຜິດຈາກພຣະຣາຊ
 ໂອງການເລກທີ 10⁶. ແຕ່ທາງຮັກບາລ ກໍເອົາຜິດພໍ່ບໍ່ໄດ້ ໃນເມື່ອ
 ສະຖານທີ່ຮາຊາຣາ ແລະຮ້ານຄ້າ ຈໍານວນຫລາຍສິບແຫ່ງໃນນະຄອ
 ຫລວງວຽງຈັນຫນ້າ ກໍຂຽນປ້າຍສະກົດຕາມເຄົ້າ ເຊັ່ນ: ໂຮງຫມໍສຣີ
 ສວ່າງວົງສ໌, ບໍຣິສັທ ພຣະອາທິຕ ເປັນຕົ້ນ. ຍ້ອນມີຄວາມເຫັນຂັດ
 ແຍ່ງກັບ ກັມມະການຫລາຍທ່ານຕລອດມາ ເມື່ອທາງຮັກບາລ
 (ວຽງຈັນຫນ້າ) ຈັດຕັ້ງຮາຊະບັນດິຕຕ໌ສະພາລາວຂຶ້ນ ຈຶ່ງບໍ່ມີຊື່ ມະຫາ
 ສິລາເປັນກັມມະການ. ເຫຕການຜ່ານໄປຫລາຍປີ ຄົງຈະແມ່ນເພື່ອສ້າງ
 ຄວາມເຊື່ອຫມັ້ນ ໃຫ້ແກ່ສະຖາບັນດັ່ງກ່າວ ຈຶ່ງມີການເຊີນໃຫ້ມະຫາ ສິລາ
 ເຂົ້າເປັນສະມາຊິກຮາຊະບັນດິຕຕ໌ສະພາລາວ ຊຶ່ງພໍ່ກໍຮູ້ດີວ່າ ກົກເຊີນ
 ຕາມວາດ ພໍ່ບໍ່ໄດ້ມີຄວາມຍິນດີ ແຕ່ປະກາຣໃດ. ເມື່ອມີໂອກາດ ກໍຍັງສະ

ແດງຄວາມເຫັນແບບກົງໄປກົງມາ ຈຶ່ງມີຫາງສຽງຢູ່ທາງນອກສະພາວ່າ
ມະຫາ ສິລາ ເຂົ້າໄປເປັນຝ່າຍຄ້ານ.

ກາຣຄັດຄ້ານຂອງພໍ່ຕລອດມາ ແມ່ນຄັດຄ້ານທຸກກາຣກະທຳ
ທີ່ພະຍາຍາມຈະລົບລ້າງ ຄວາມເປັນຣະບຽບຈົບງາມ ຂອງຫລັກ
ພາສາລາວ ແລະສັບສຳນວນ ວິທີແຕ່ງທີ່ມີມາຕະຖານສົມບູນແບບມາແຕ່
ບູຮານແລ້ວ. ພໍ່ຢາກໃຫ້ທຸກຄົນເຫັນໄດ້ວ່າພາສາແມ່ນສິ່ງຍອດຍິ່ງຂອງວັດ
ທະນະທັມ. ກ່ອນທີ່ຊາຕໃດຈະເອກອ້າງໄດ້ວ່າ ຊາຕຕົນມີວັດທະນະທັມນັ້ນ
ຕ້ອງເບິ່ງທີ່ພາສາປາກເວົ້າ ແລະຂຽນ. ສະນັ້ນ ພໍ່ຈຶ່ງຢາກໃຫ້ພາສາ
ລາວໄດ້ຮັບກາຣທະນຸບຳລຸງ ໃຫ້ຄົງຄວາມເປັນເອກໄດ້ ໂດຍກາຣພັດທະ
ນາຫລັກໄວຍາກຣນ໌ ແລະກາຣຕໍ່ເຕີມເສີມຕື່ມຕົວຫນັງສືຄົນໃຫ້ຄົບເພື່ອ
ໃຫ້ພາສາຂອງເຮົາ ບໍ່ຫລ້າຫລັງຫມູ່ ແຕ່ຫາກສາມາດຮັບໃຊ້ ໃຫ້ມີ
ຄວາມສະດວກສະບາຍ ເຂົ້າໃຈງ່າຍ ທັງຫນັກແຫນ້ນ. ພາສາທີ່ຢູ່ໃນ
ຫລັກກາຣມີມາຕະຖານດີ ຈຶ່ງຈະຂຽນປຽບທຽບ ກັບພາສາອື່ນໄດ້
ບໍ່ຫລຸດໂຕນເກີນໄປ. ພໍ່ເວົ້າສເມີວ່າ " ໃນເມື່ອຂອງເຮົາມີມາແຕ່ເຕີມແລ້ວ
ເພິ່ນໃຊ້ມາ 6-700 ປີ ມີຄຸນປໂຍດ ເຮົາບໍ່ເກັ່ງທໍ່ເພິ່ນ ສັງຊິມາລົບລ້າງໄປ
ໃຫ້ມັນສູນເສັຽເອກລັກຂອງຊາຕ. ຕ້ອງເຮັດໃຫ້ຄົນລາວທີ່ຢູ່ໃນທົ່ວໂລກ
ບໍ່ວ່າຈະໄປເປັນສັນຊາຕໃດກໍຕາມ ຫັນມານັບກື ເຊື່ອກື ສັດທາ ແລະນຳໃຊ້
ພາສາລາວ ທີ່ຫນ້າເອກອ້າງທະນົງໃຈຂອງເຮົານີ້ "

ດັ່ງນີ້ແລ ຫລາຍຄົນຈຶ່ງໃຫ້ຄຳປຽບທຽບວ່າ ພໍ່ " ກິນເຂົ້າກັບ
ພາສາລາວ ທຸກຄຳ "

ຕາມຝາດ້ານຫນ້າ ແລະໃນສິມຫລັງນີ້ ຍັງມີຮູບແຕ້ມເລື່ອງ ທີ່ສຸຂາຕ ສັງສິລປໂຊ ແລະພຸທະປວັຕ ບັນຍາຍເປັນຕົວຫນັງສືລາວ ບູຮານ - ຈົນ ເທົ່າທຸກວັນນີ້. ຢູ່ໃນສິມ ຍັງມີລະນາດ ແລະຄ້ອງວົງ ທີ່ເກົ່າແກ່ ຊຸດໂຊມ, ຊາວບ້ານບອກວ່າ ເດັກນ້ອຍບ້ານນີ້ ຕ້ອງມາເຝິກແອບດົນຕີພື້ນ ບ້ານຕາມປະເພນີ ສືບມາ.

ຫນອງຫມິ່ນກ່ານ ຕັ້ງຢູ່ທິດຕາເວັນອອກຂອງບ້ານ ຢູ່ຕິດກັບວັດທີ່ມີອາຍຸ ເກົ່າແກ່ ສ້າງເມື່ອ ພ.ສ 2330

ສິລປະຄວັດໄມ້ ອາຍຸກວ່າ 200 ປີ ບ້ານຫນອງ ຫມື່ນກ່ານ
 ຂຶ້ນບັນຊີ ເປັນມໍລະດົກຊາຕ ໂດຍກົມສິລະປະກອນ ປະເທສໄທຍ໌ ແມ່ນສີມີ
 ຂອງຊາວບ້ານຫນອງຫມື່ນກ່ານ ທີ່ມີປວັດວ່າ ເປັນຊາວວຽງຈັນ ຍ້າຍໄປ
 ຕັ້ງກິ່ນກຸ່ນຢູ່ ຫນອງບົວລໍາພູ ແລ້ວມາຕັ້ງບ້ານຫນອງຫມື່ນກ່ານ
 ແຫ່ງນີ້. ປັດຈຸບັນ ວັດຈັກກະວານພູມພິນິດ,

ທົ່ງນາທົ່ມ ມໍລະດົກຕອນສຸດທ້າຍ ຂອງຄອບຄົວ ຈັນນາມ ຢູ່ບ້ານ
ຫນອງຫມິ່ນກ່ານ,
ຫນອງທີ່ພໍ່ເຄີຍເອົາງົວຄວາຍໄປລົງກິນນໍ້າ ກໍຍັງຄືເກົ່າ.

ພາບຊີວິດແບບເກົ່າໆຍັງມີໃຫ້ເຫັນຮອດມື້ນີ້ ແມ່ຍິງບ້ານຫນອງຫມິ່ນກ່ານ
ທົ່ງຫມິ່ນ ຍັງນິຍົມປູກມອນ ລ້ຽງມ້ອນ, ສາວໄຫມ ຄືແຕກ່ອນ, ໃນຮູບນີ້
ຫລານສາວຂອງພໍ່ ນາງພັດ ບຸດຕາຫວັງ (ລູກ ອາທຸມມາ) ຍັງນັ່ງ
ປັ້ນໄຫມຢ່າງຊໍານິຊໍານານ ຢູ່ທຸກວັນ.

ນາງມິນ ລູກສາວ
ລູງຈານຈັນ ຈັນນາມ
(ອ້າຍພໍ່)
ຍັງລ້ຽງມ້ອນສາວໄຫມ
ເປັນອາຊີບຫລັກ.

ນາງ ສຸປານີ ຜິວງາມ (ລູກສາວ ອາມາລາ) ພວມຊົມສີມືມັດຫມີ່

ພຣະມະຫາ ອຸທິຍ ຄົນທ້ອງຖິ່ນແຂວງຈຳປາສັກ ປັດຈຸບັນເປັນພຣະຜູ້ໃຫຍ່ ອົງນຶ່ງ ຢູ່ວັດປະທຸມວະນາຣາມ ສາມາດບອກເລົ່າປະຫວັດ ຄວາມເປັນມາຂອງວັດນີ້ ຢ່າງລະ ອຽດ. ພຣະພຸທຮູບໃນສິມແຫ່ງນີ້ ແມ່ນ ພຣະພຸທຮູບອົງສຳຄັນ ຈາກວຽງຈັນ.

ກຸຕິ ເກົ່າແກ່ ປຸກສ້າງ ແຕ່ ພ.ສ 2464 ອາດແມ່ນບ່ອນທີ່ເນນ ສິລາ ເຄີຍໄດ້ຢູ່ອາໄສ. (ຢູ່ວັດ ສະປະທຸມ ແຕ່ ພ.ສ 2462 - 2472) ເວລານີ້ ກໍຍັງແມ່ນບ່ອນພຳນັກ ຂອງພຣະ ສົງຈາກພາຄອິສານ ທີ່ໄປຢູ່ກຸງເທບ ເພື່ອການສຶກສາ.

ປະທຸມວະນາຣາມ - ກຸງເທບ ບ່ອນທີ່ເຈົ້າຄຸນ
ສະນາຕິລິກ ຜູ້ເປັນອາຈານ ເຮັດຫນັງສືຝາກ
ແນບສິລາ ຈັນນາມ ໄປຢູ່ ເພື່ອຮຽນຫນັງສືຕໍ່
(ດສະປະທຸມ ກໍວ່າ)

ຮູບຄວັດປະຕູສີມອັນວິຈິດພິສະດານ
ແມ່ນພາບການຕໍາລົງຊີວິດ ຂອງ
ຊາວນາທໍາມະດາ ເພື່ອລະລຶກເຖິງວ່າ
ເຂດແດນອ້ອມວັດນີ້ ແມ່ນທົ່ງນາ
ທີ່ຊາວລາວອົບພະຍົບມາຢູ່ ແລະ
ເຮັດນາເພື່ອ ອຸປະຖາກວັດ.

ເປັນທີ່ສັງເກດວ່າ ລິງລາຍຄວັດໃນວັດແຫ່ງນີ້ ເຕັມໄປດ້ວຍດອກບົວ ແລະນາຄ
 (ແລະແນ່ນອນ ບໍ່ມີຮູບຄຸຫເລີຍ) ພຣະເຈົ້າມະຫາຊີວິດສຍາມ ຣາຊກາຣທີ່ 4
 ຊົງຫ້າມບໍ່ໃຫ້ມີ ຮູບຄຸຫ (ຊຶ່ງ ເປັນສັນຍະລັກຂອງສະຫຍາມ) ຢູ່ໃນວັດນີ້
 ເພື່ອບໍ່ໃຫ້ເປັນທີ່ເຄື່ອງໃຈຊາວລາວ ຜູ້ອຸປະຖາກ ວັດນີ້.

ປວັດຫຍໍ້ຂອງ ສົມເດັດ ພຣະມະຫາ ວິຣະວົງສ໌ (ຕິສສເກຣະ ອ້ວນ)

ສົມເດັດ ພຣະມະຫາວິຣະວົງສ໌ (ຕິສສເກຣະ ອ້ວນ) ເປັນຜູ້ມີອຸປະກາຣະຄຸນຕໍ່ພໍ່ (ມະຫາສິລາ) ເປັນຢ່າງຍິ່ງ ນັບແຕ່ບາດກ້າວແຮກເຂົ້າສູ່ການສຶກສາທາງພຸທສາສນາລະດັບສູງ ແລະວຽກງານການຄົ້ນຄວ້າອິຈນາ ຫນັງສືວັນນະຄະດີລາວຊຸດທຳອິດ ຈົນເຖິງຄາວຫຍຸ້ງຍາກ ເປັນອົບພະຍົບຢູ່ໄທ. ພວກເຮົາ ຜູ້ເປັນລູກຫລານຈິ່ງຂໍອະນຸຍາດ ນຳເອົາຊີວະປວັດໂດຍຫຍໍ້ ຂອງທ່ານ ມາລົງໄວ້ໃນໂອກາດນີ້.

ສົມເດັດພຣະມະຫາວິຣະວົງສ໌ (ຕິສສເກຣະ ອ້ວນ) ເກີດເມື່ອວັນທີ 23 ມີນາ ພ.ສ. 2410 ທີ່ ອຸບົນຣາຊທານີ, ບິດາ ຂອງທ່ານ ເປັນກັມມະການເມືອງ ມີຕຳແໜ່ງເປັນເຜັຽເມືອງກາງ ອອກບວດເປັນສາມມະເນນ ເມື່ອອາຍຸໄດ້ 19 ປີ ແລະໄປສຶກສາຕໍ່ ໃນສຳນັກ ພຣະສາສນະໂສພິນ ເມື່ອອາຍຸໄດ້ 24 ປີ (ພ.ສ. 2434) ແລ້ວຮຽນຕໍ່ ປະຣິຍັຕຕິທັມ ແລະໄດ້ເລື່ອນສະມະນະສັກ ຈົນໄດ້ເປັນ ສົມເດັດພຣະມະຫາວິຣະວົງສ໌ ຜູ້ຊ່ອຍຄະນະທັມມະຍຸຕນິກາຍ ຄອງວັດບຣົມນິວາສ ໄດ້ດຳຣົງຕຳແໜ່ງສັງຄະນາຍົກ ເມື່ອວັນທີ 29 ພຶສພາ ພ.ສ. 2484.

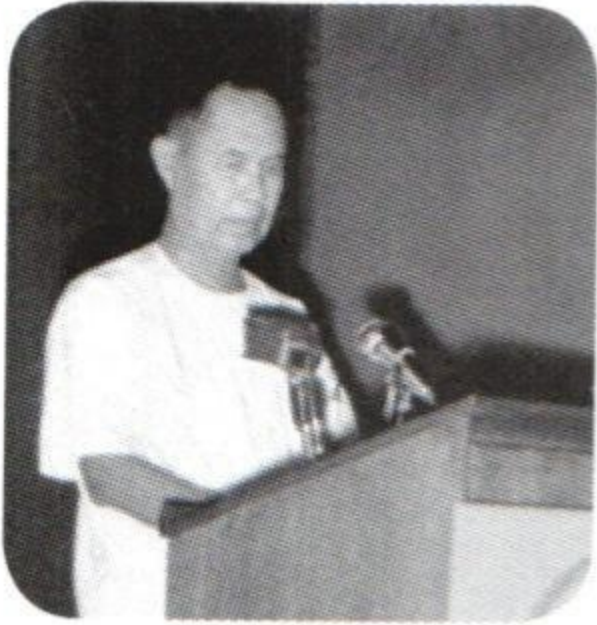
ສົມເດັດພຣະມະຫາວິຣະວົງສ໌ ເປັນພຣະເກຣະນັກປຣາຊ໌ ອິສານ ມີຄວາມຮູ້ກວ້າງຂວາງ ທັງທາງໂລກ ແລະທາງທັມ, ເປັນຜູ້ພື້ນຟູພຣະພຸທສາສນາ ຢູ່ພາຄອິສານ ໂດຍສ້າງຕັ້ງໂຮງຮຽນປຣິຍັຕຕິທັມ ຂຶ້ນໄວ້ທົ່ວທຸກເຂດ. ພໍ່ເອງ (ມະຫາສິລາ) ຄົງໄດ້ຮັບບົດຮຽນເຫລົ່ານີ້ ຈາກທ່ານ ແລະໄດ້ພະຍາຍາມດຳເນີນການ ຕາມແບບທີ່ສົມເດັດທ່ານກະທຳມາ. ສົມເດັດ ພຣະມະຫາວິຣະວົງສ໌ ມໍຣະນະພາບ ເມື່ອວັນທີ 26 ມະກະຣາ ຮວມອາຍຸ ໄດ້ 89 ປີ.

(ຂໍ້ມູນ ຈາກ ວາຣະສານ ສິລປະວັທນະທັມ, ສະບັບ ປະຈຳເດືອນ ກໍຣະກິດ ພ.ສ. 2545, ISBN 0125-3654, ບໍລິສັດ ມະຕິຊົນ ຈຳກັດ, ປະເທດໄທ)

ພໍ່ ມ່ວນຊື່ນກັບລູກຫລານ ຊາວນາ ໃນມື້ບຸນສະຫລອງກອງເຂົ້າ
ຢູ່ບ້ານສີສະຫວາດ ມ. ຈັນທະບຸລີ ປີ 1980 ເມື່ອຄັ້ງ ລູກສາວ
(ນ. ຣັສມີ ເຮັດນາ ສະຫະກອນ)

ພໍ່ກ່າວຄຳປາໄສ ໃນມື້ມອບຮາງວັນ ຫລຽນຄຳ ໄຜ່ຫນາມ ໃຫ້ແກ່ ນັກຂຽນ
ເລື່ອງສັ້ນ ປີ 1972

ພໍ່ ໃນນາມຜູ້ອຳນວຍການ ວາລະສານໄຜ່ຫນາມ ກັບຄະນະກັມມະການ
ແລະຜູ້ຮັບຮາງວັນ ເລື່ອງສັ້ນຫລຽນຄຳໄຜ່ຫນາມ ປີ 1972

ແກວຫລັງ ແຕ່ຊ້າຍຫາຂວາ: ມີ້ລາງ ທ.ອຸທິນ ບຸນຍາວົງ, ນ.ດວງເຕືອນ ວິຣະວົງສ໌,
ທ. ຊົມພູ ອຸດົມວິໄລ, ນ. ວາສນາ ສຸວັນນະວົງ, ທ. ຄຳພັນ ພະສິດທິເດດ,
ທ.ປາກຽນ ວິຣະວົງສ໌

ແກວຫນ້າ ແຕ່ຊ້າຍຫາຂວາ: ນ. ອິນຂຽນ ວິຣະວົງສ໌ , ນ.ດາຣາ ກັລຍາ ,
ມີ້ລາງມະຫາ ແກ່ນຈັນ ທິຣະກູນ ພໍ່ (ມະຫາສິລາ), ທ. ກົດສະດາຣີ ພິມມະສອນ.
ແກວນັ່ງ: ທ. ເບີຍສີ ຣາຊພົນ(ຮາງວັນທີ 2), ທ. ລຳໄມ ພິພັກຂະວົງ(ຮາງວັນທີ1,
ຫລຽນຄຳ, ປະຈຸບັນ ເປັນຄະນະບໍດີ ມະຫາວິທະຍາໄລແຫ່ງຊາດ),
ທ. ສິມສຸກ ສຸກສະຫວັດ (ຮາງວັນ ທີສອງ, ປະຈຸບັນ ປະຈຳການ ຢູ່ສູນກາງ
ຊາວຫນຸ່ມ)

ເຮືອນໄມ້ ຫລັງທຳອິດ ທີ່ພໍ່ ດຳລົງຊີວິດ ຢູ່ກັບຄອບຄົວ, ປູກສ້າງ ເມື່ອ ຄ.ສ. 1956 ແລະຂາຍໄປ ເມື່ອປີ 1966 ແຄມກະຫນົນຫລວງພະບາງ, ບ້ານ ອູບມຸງ, ມ. ສີໂຄຕະບອງ(ປະຈຸບັນ ເປັນ ໂບດຄຣິສຕຽນ) ພາຍຫລັງການຂະຫຍາຍກະຫນົນຫລວງພະບາງ ມີລົດແລ່ນສັບສົນ ພໍ່ ຈຶ່ງພາຄອບຄົວຍ້າຍລົງໄປປູກເຮືອນໃໝ່ ຢູ່ກ່າງຫ່າງນາ ຄຸ້ມນາຄຳທົ່ງ (ຮູບລຸ່ມ)

ເຮືອນຫລັງທີ່ ສອງ(ສຸດທ້າຍ) ຢູ່ບ້ານນາຄຳທົ່ງ ປຸກໃນປີ 1967, ກືກນ້ຳກ້ວມ ໃນປີ 1972 . ພໍ່ໃຊ້ຊີວິດ ຢູ່ເຮືອນນີ້ ເກິ່ງວາລະສຸດທ້າຍ 1987 ປະຈຸບັນ ເປັນທີ່ຕັ້ງເຮືອນ ຂອງ ລູກຊາຍ ທ. ວິຣະພິນ ວິຣະວົງສ໌

ການອົບພະຍົບຫນີນ້ຳກ້ວມ ປີ 1964 ແມ່ນ ເຫດການນຶ່ງ ທີ່ບໍ່ມີໃຜລືມ

ຄະນະ ລາວເປັນລາວ

ພໍ່ (ຄົນທີ 4 ແກງໜ້າ ແຕ່ ຊ້າຍຫາຂວາ) ແລະພະນັກງານ ຄູບາ ທີ່ເຮັດວຽກ ຢູ່ ກອງແບບຮຽນ ກະຊວງສຶກສາ ລະຫວ່າງ ປີ 1963.
(ປະຈຸບັນ ໂຮງພິມ ກະຊວງສຶກສາ)

ຄູບາ ຈັນ (ອ້າຍ ຜູ້ກິດກັບພໍ່) ແລະລູກຫລານ ມາແຕ່ບ້ານ
ຫນອງຫມິ່ນກ່ານ ມາຢາມຢູ່ເຮືອນ ບ້ານນາຄຳທົ່ງ 1972

ປີໃຫມ່ລາວ ແມ່ນໂອກາດໃຫ້ພວກລູກຫລານ ຍາດພີ່ນ້ອງ
ມາເຕົ້າໂຮມກັນ ເພື່ອທຳລາບາສີ ໃຫ້ພໍ່ແມ່ ຕາມປະເພນີ

ຈາກກອນລຳ ສູ່ພົງສາວະດານລາວ

ຕາມປັດທີ່ເລົ່າໄວ້ໃນປຶ້ມຫົວນີ້ ພໍ່ບອກວ່າ ໄດ້ຮັບອິດທິພົນ ກາຣພັງ ອ່ານ ແລະແຕ່ງກາບກອນມາແຕ່ຍັງເປັນເດັກນ້ອຍ ອາຍຸ 12 ປີ ພໍ່ແຕ່ງສາລຕອບອ້າຍບ່າວໃຫ້ເອື້ອຍຮັກ ແລະຍັງຮັບຂຽນສາລໃຫ້ອີກ ຫລາຍໆຄົນໃນຕອນຕໍ່ມາ. ພອນສວັນດ້ານນີ້ໄດ້ຮັບກາຣຝຶກຝົນມາເລື້ອຍໆ ຈົນມື້ນຶ່ງ ກໍເຫັນຜົນປະຈັກຕາວ່າ ເປັນວິຊານາກິນອັນນຶ່ງຂອງພໍ່.

ສມັຍທີ່ຕົກທຸກໄດ້ຍາກ ຢູ່ແຂວງຫນອງຄາຍ ຄົນລະຟາກນ້ຳ ຂອງກັບ ວຽງຈັນທົນ ນີ້ເອງ ພໍ່ຕ້ອງຕໍ່ສູ້ດິນຮົນເພື່ອຄອບຄົວ ຊຶ່ງນັບມື້ ນັບຂຍາຍໃຫຍ່ຂຶ້ນ. ແມ່ເລົ່າວ່າ ໄດ້ອົບພະຍົບຄອບຄົວ ອອກໄປຢູ່ບ້ານ ຫນອງກ່ອມເກາະ - ຫນອງເດີນ ເພື່ອໄປຕັ້ງຕູບຫາປາກິນ ແລະເຮັດສັ້ມ ເຮັດປາແດກຂາຍ. ເວລານັ້ນ ມີລູກຫລານນ້ອງນຸ່ງຕິດຕາມໄປຢູ່ນຳ ເພື່ອ ຊ່ອຍຫາປາແລະປຸກແປງເຮືອນຊານ, ແລ້ວກໍເລີ່ມມີຄົນມາຂໍກອນລຳ. ໃນເບື້ອງຕົ້ນແມ່ນຫມໍລຳທີ່ມີຊື່ສຽງແດ່ແລ້ວ ມາຂໍໃຫ້ພໍ່ແຕ່ງກອນໃຫ້. ວິທີຂອງພໍ່ ກໍຄືໃຫ້ເຂົາລຳໃຫ້ເບິ່ງ ທ່າທາງລຳ ແລະສຽງເປັນແນວໃດ ແລ້ວພໍ່ກໍແຕ່ງກອນ ໃຫ້ກຶກກັບແວວ-ວາດລຳຂອງຜູ້ນັ້ນ. ບໍ່ດົນກໍມີສຽງ ຊ່າລີໄປວ່າ ມະຫາ ສິລາ ເປັນອາຈາຣຍ໌ ຫມໍລຳ ມີຫມໍລຳຮຸ່ນໃຫມ່ໆ ມາຂໍຮຽນນຳ ຊຶ່ງຄວາມແມ່ນແທ້ ພໍ່ບໍ່ໄດ້ສອນທຳນອງລຳແຕ່ຢ່າງໃດ.

ພໍ່ສຽງບໍ່ດີ ຮູ້ວິທີລໍາ ຮູ້ທຳນອງ ແຕ່ສຽງບໍ່ໄດ້ ພໍ່ພຽງແຕ່ແຕ່ງກອນທີ່
 ເຫມາະກັບຜູ້ລໍາ. ຫມໍ່ລໍາແຕ່ລະຄົນ ລໍາບໍ່ຄືກັນ ບາງຄົນເກັ່ງທາງກ້ຽວ
 ເດີນດົງ ກຸ່ມກະທູ້ຕອບບັນຫາ ວັນນະຄະດີ ຊາດົກ ປັດສາດ ດຳສຽດສີ
 ຫລື ອື່ນໆ ແຕກຕ່າງກັນໄປ. ພໍ່ໃຊ້ເວລາຢູ່ກັບວຽກນີ້ ພຽງແຕ່ 2 ປີປາຍ
 ກໍປະກົດມີກອນຫລາກຫລາຍ ຈຳນວນກວ່າສອງຮ້ອຍກອນ ຫລົງເຫລືອ
 ເປັນຕົ້ນສະບັບລາຍມື ມາຮອດທຸກວັນນີ້. ສ່ວນກອນອີກຈຳນວນຫລາຍ
 ບໍ່ມີຕົ້ນສະບັບ ຍ້ອນວ່າ ບາງຄັ້ງ ຫມໍ່ລໍາມາຈໍ້ເອົາກອນ ພໍ່ກໍໃຫ້ເຂົາ
 ຂຽນເອງ ສ່ວນພໍ່ກໍນັ່ງເວົ້າເປັນກອນໄປ ຈົນບໍ່ຈື່ຄືນວ່າເນື້ອໃນມີແນວ
 ໃດແດ່. ເວລານັ້ນ ຂ້າພະເຈົ້າ ເປັນເດັກນ້ອຍ ຄວາມທີ່ໄດ້ຟັງພໍ່ເວົ້າກາບ
 ກອນສຽງແຮງໆ (ເວລາແຕ່ງ ພໍ່ຈະເວົ້າສຽງດັງໄປນຳ ເພື່ອຊອກສຽງ
 ສັມຜັດ) ຈົນໂຕເອງກໍຕິດນິດໄສມັກອ່ານກາບກອນ ແລະມັກຟັງລໍາ
 ມາແຕ່ ອາຍຸ 6 - 7 ປີ ເວລາຫມໍ່ລໍາມາເຮືອນ ຂ້າພະເຈົ້າຈະບໍ່ຍອມໄປ
 ຫລິ້ນທາງອື່ນ ຢູ່ກຸ້າຟັງຈະມ່ວນກວ່າ ເພາະພວກຫມໍ່ລໍາມາເທື່ອລະ
 ຫລາຍໆຄົນ ມີທັງຫມໍ່ແຄນກຸ້າເປັນຫມໍ່ລໍາຍິ່ງສາວງາມໆ ຈະມີຜີ້ລ້ຽງຫລື
 ຜູ້ເປັນແມ່ມານຳອີກ. ເວລາຂະເຈົ້າ ຊ້ອມກອນ ມີກາຣມ່ວນຊື່ນ ໂຮແຊວ
 ໄປພ້ອມ ເປັນບັນຍາກາດ ທີ່ຂ້າພະເຈົ້າຝັງໃຈຕລອດມາ. ພໍ່ນັ່ງ
 ຢູ່ກາງຫມູ່ຍິ່ງຊາຍ ລໍາໄປເວົ້າໄປ ສ່ວນພວກຂະເຈົ້າ ກໍທັງຈິດທັງລໍາ
 ປ່ຽນຜຽນກັນຂຶ້ນ. ພວກຫມໍ່ລໍາມາ ກໍມັກມີຂອງຕ້ອນຂອງຝາກ ຍາມເຂົ້າ
 ໃຫມ່ກໍເອົາມາຕ້ອນ. ພໍ່ຂາຍກອນລໍາ ບໍ່ມີລາຄາຕາຍຕົວ ເອົາແຕ່ໃຜຈະ
 ໃຫ້ນັບແຕ່ ສິບບາຫຊາວບາຫ ຂຶ້ນໄປ (ສມັຍນັ້ນ ພໍ່ເງິນເດືອນ 250 ບາຫ).
 ຜູ້ໃດບໍ່ມີ ກໍບໍ່ໃຫ້ ບາງຄົນເອົາກອນໄປລ້າໆ ສັນຍາວ່າໄປລໍາໄດ້ເງິນແລ້ວ
 ຈະມາຈ່າຍ ບາງຄົນເປັນຫມໍ່ລໍາໃຫຍ່ ກໍໃຫ້ຫລາຍ ມີຂອງມາຝາກຫລາຍ
 ເປັນຈຳພວກຂອງກິນ ຄື ເປັດ ໄກ່ ປາ ພໍ່ກໍໃຫ້ແມ່ແຕ່ງມາສູ່ກັນກິນ ຊຸມ
 ແຊວກັນ ເປັນແນວນັ້ນມາ ຈົນເປັນທີ່ຊາລີໄປທົ່ວພາຄອສານ ຂອງປະ
 ເທສໄທຍ໌ວ່າ ກຸ້າໃຜໄດ້ກອນມະຫາສິລາໄປລໍາແລ້ວ ມີແຕ່ທາງຊນະ.

ເລື່ອງກໍມີຢູ່ວ່າ ພໍ່ນັ້ນ ອ່ານຫນັງສືຜູກມາຫລາຍ ແລະກໍສົນໃຈ
ນໍາຂໍ້ມູນທາງປວັຕສາຕ ບໍ່ວ່າແຕ່ຂອງລາວ ປວັຕຂອງປະເທສອື່ນໆ
ພໍ່ກໍອ່ານຫລາຍ ທັງສມັຍນັ້ນ ພໍ່ເຮັດວຽກເປັນພະນັກງານຈົດຂ່າວ
ວິທະຍຸ (ຢູ່ຫນອງຄາຍ) ຮູ້ຂ່າວສາສ ຂອງທົ່ວໂລກ. ເວລາແຕ່ງ ພໍ່ຈະ
ເລັງໃສ່ກະທູ້ທາງປວັຕສາຕ ຂ່າວສາສ ແລະວັນະຄະດີ/ສາສນາ.
ເອົາເນື້ອຫາສາສະແທ້ໆ ທີ່ເພິ່ນຮູ້ ແລະ ຢາກໃຫ້ຄົນຮູ້ນັ້ນ ສອດໃສ່ເຂົ້າໄປ.
ເວລາຫມໍລໍາເຂົາສູ້ກັນກຸາມກັນ ຝ່າຍທີ່ເປັນລູກສິດ ມະຫາສິລາ ຈະຊນະ
ຍ້ອນມີກອນຈໍາພວກດັ່ງກ່າວນີ້ເອງ. ພໍ່ເຄີຍສ້າງຫມໍລໍາ ທີ່ຫນຸ່ມນ້ອຍ
ໃຫ້ໂດ່ງດັງ ກາຍເປັນອັສະວິນຫມໍລໍາມາແລ້ວ ພາຍໃນຄືນດຽວ ຄື
ຫມໍລໍາວັນ ຢູ່ບ້ານເບີດ ເມືອງບາງ ຈັງຫວັດຫນອງຄາຍ ລໍາສູ້ກັບຫມໍລໍາ
ໃຫຍ່ສາວທອງບາງ ຈາກ ຂອນແກ່ນ ຈົນຊອດແຈ້ງ ຢູ່ວັດອຸບມຸງ ປີ
1952. ສາວທອງບາງອາຈານຍື່ນແມ່ໂຕນຮ້ານຈໍານົນຕໍ່ກອນປວັຕສາຕ
ອັນຫລວງຫລາຍ ທີ່ຫມໍລໍາວັນ (ຫມໍລໍາບ່າວນ້ອຍ ຮຽນລໍາໃຫມ່ຊື່ໆ)
ຕັ້ງກະທູ້ກຸາມ ມີນັບແຕ່ປວັຕເຈົ້າອະນຸ ມາຮອດສົງຄາມໂລກຄັ້ງທີສອງ.
ລັກສະນະກາສແຕ່ງບົດປວັຕສາຕ ແລະ ຂ່າວສາສຂອງພໍ່ ຈະບັນຍາຍ
ແບບຕົວເອງເປັນຕົວລະຄອນ ວ່າຕົນໄດ້ໄປສັມຜັສເຫຕກາສມາເອງ. ຜູ້ຟັງ
ຈິ່ງຕິດໃຈ ເຊື່ອ ແລະອອນຊອນໄປນໍາ.

ຊີວິດນັກຄົ້ນຄວ້າ

ວັນເວລາທີ່ອຸທິສໃຫ້ວຽກງານຄົ້ນຄວ້າ ທີ່ຫລວງຫລາຍທີ່ສຸດ ຂອງພໍ່ອີກ ສມັຍນຶ່ງ ແມ່ນຕອນມາເຮັດວຽກຢູ່ກອງວັນນະຄະດີ ຂອງກະຊວງສຶກສາ. ເລີ່ມຕົ້ນ ພໍ່ນຶ່ງເຮັດວຽກຢູ່ຫໍພຣະແກ້ວ ຊຶ່ງເປັນຫໍພຣະສມຸດ (ສືບທອດຈາກ ຫໍພຣະສມຸດວັນ ຈັນທ໌ - ຂອງ ພຸທບັນດິຕຕ໌ສະພາ) ພໍ່ນຶ່ງ ຣິຈະນາຫນັງສືທີ່ສຳຄັນໆ ເຊັ່ນ ສຽວສວາດ, ນາງຕັນໄຕ ກວດທານຄືນປື້ມ ທີ່ເຄີຍຣິຈະນາຢູ່ບາງກອກ ເອົາມາພິມເປັນຕົວອັກສອນລາວ ມີຜູ້ຕິພິມຕິດ ໃຫ້ແຕ່ພຽງຄົນດຽວ. ເວລາແປຫນັງສື ພໍ່ກໍຄິດພໍ້ ວິເຄາະໄປນຳ ຈຶ່ງຂຽນ ບົດວິເຄາະເອົາໄວ້ ຈາກນັ້ນ ກ່ອນຈະໄດ້ໂຮມພິມເປັນເຫລັ້ມ ພໍ່ຈຶ່ງຄິດອອກ ສເນີໃຫ້ກະຊວງສຶກສາທິການ ອະນຸມັດອອກເປັນວາຣະສານລາຍເດືອນ ພໍ່ຕັ້ງຊື່ວ່າ "ວັນນະຄະດີສານ" ໃນນີ້ຈະລົງພິມບົດທີ່ພໍ່ຣິຈະນາ ແລະຄົ້ນ ຄວ້າໃຫມ່ໆ ເພື່ອຢັ້ງສຽງຜູ້ອ່ານ ພັງຄວາມຄິດເຫັນວ່າ ໃຜຈະວ່າແນວ ໃດ. ຈາກນັ້ນກໍມີການໂຮມເປັນເຫລັ້ມ. ວັນນະຄະດີສານອອກເປັນປຶກກະຕິຢູ່ ເກືອບສາມປີ ຈົນກອງວັນນະຄະດີ ໄດ້ຍົກຖານະຂຶ້ນເປັນກົມ ແລະມີການ ແຕ່ງຕັ້ງຄນະກັມມະການວັນນະຄະດີ (ໃນລະດັບຊາຕ) ຂຶ້ນ.

ຜົນງານໃຫມ່ໆຂອງພໍ່ ໄດ້ສເນີຜ່ານ ຄນະກັມມະການວັນນະ ຄະດີ ກໍມີຄື ພົງສາວະດານລາວ, ວັດຈະນານຸກົມລາວ ໄວຍາກຣນ໌ລາວ ແລະອື່ນໆ.

ແຕ່ປີ 1951-56 ນອກຈາກເຮັດວຽກປະຈຳຢູ່ກອງວັນນະຄະດີແລ້ວ

ພໍ່ຍັງທຽວໄປສອນໂຮງຮຽນປາລີ ແລະ ສອນວິຊາວັນນະຄະດີລາວ ແລະພາສາປາລີ ຢູ່ວິທະຍາໄລປາວີ (ລີເຊ) ອີກ. ຂ້າພະເຈົ້າເອງກໍໄດ້ຮຽນ ພາສາປາລີຢູ່ຫ້ອງ ມ.1 ແລະ ມ.2 ນຳເພິ່ນ. ການສອນຂອງພໍ່ນັ້ນ ບໍ່ພຽງແຕ່ສອນພາສາປາລີ (ເລີ່ມຈາກໄວຍາກຣນ໌...) ແຕ່ຍັງສອດແຊກ ດ້ານວັນນະຄະດີ ປັດສາດ ພຸທສາສນາ ແລະເລົ່ານິທານທຸກປະເພດ ໃຫ້ນັກຮຽນຟັງ ຈົນວ່ານັກຮຽນຫ້ອງອື່ນ ທີ່ບໍ່ໄດ້ຮຽນພາສາປາລີ ກໍ່ສວຍ ໂອກາດມາແຫຍ້ຟັງນຳຈົນລື້ນຫ້ອງ. ຫລາຍຄົນຍອມຮັບມາຈົນເຖິງ ທຸກວັນນີ້ວ່າ ໄດ້ຟັງປັດສາດກາຣຕໍ່ສູ້ ຂອງພຣະເຈົ້າອະນຸ ກາຣເຕົ້າໂຮມ ແຜ່ນດິນເປັນອານາຈັກລ້ານຊ້າງ ຂອງພຣະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ແລະເຮືອງ ກາຣຕໍ່ສູ້ກັບສຍາມ ຫລາຍຍຸກຫລາຍສັມຍ ຈາກປາກຂອງພໍ່ຢູ່ລີເຊ ໂດຍ ທີ່ເພິ່ນບໍ່ຮູ້ຊື່ຮູ້ຫນ້າ ວ່າເປັນລູກສິດແຕ່ຢ່າງໃດ.

ຮວມຄວາມແລ້ວ ກາຣເຮັດວຽກຄົ້ນຄວ້າຂອງພໍ່ ທຸກຢ່າງ ກ່ອນທີ່ຈະມາໂຮມພິມເປັນຜົນງານສຳຄັນ ລ້ວນແຕ່ໄດ້ຜ່ານກາຣທົດສອບ ຍັງສຽງຈາກມະຫາຊົນເປັນຢ່າງດີ. ໃນທຸກຜົນງານຄົ້ນຄວ້າ ພໍ່ຈະພະຍາ ຍາມປຽບທຽບຂໍ້ມູນ ກັບຜົນງານຜູ້ອື່ນໆ ທີ່ເຮັດມາກ່ອນ ນຳສເນີຂໍ້ມູນ ຂອງຝ່າຍອື່ນໆ ເຖິງຈະຢູ່ຝ່າຍກົງກັນຂ້າມ ກໍ່ຍັງຍືນປຽບທຽບໄດ້ ແລ້ວ ສຽບວ່ານີ້ແມ່ນຂໍ້ມູນທີ່ເພິ່ນເອງຫາມາໄດ້ນີ້ແມ່ນຄຳສັນນິຖານຂອງເພິ່ນ ອາດບໍ່ຖືກຕ້ອງຫມົດ ທ່ານຜູ້ໃດຄົ້ນຄວ້າພົບຂໍ້ມູນໃໝ່ ມີຄວາມເຫັນທີ່ ແຕກຕ່າງ ເຫັນມີອັນໃດ ກໍ່ເພິ່ນເຕີມອີກແຮງຈະເປັນກາຣດີ. ເພິ່ນຈະ ວ່າແນວນີ້ສເນີ.

ກາຣຄົ້ນຄວ້າ ຣິຈະນາ ແລະຈັດພິມຂອງພໍ່ ທັງຫມົດທີ່ຜ່ານມາ ລ້ວນແຕ່ເກີດຈາກຄວາມປາກຸນາອັນແຮງກ້າ ຢາກໃຫ້ຄົນທັງຫລາຍ ໄດ້ຮູ້ໄດ້ອ່ານ ແລະເຫັນໄດ້ວ່າ ຄົນຊາຕລາວເຮົານີ້ ມີປັດຄວາມເປັນ ມາທີ່ສຳຄັນຫນ້າຮູ້ ມີຄວາມຫມາຍຕໍ່ສັງຄົມມະນຸດ ເພາະຊາຕລາວ ມີວັດທະນະທັມ ອັນອຸດົມສົມບູນ ມີຄຳສູງ ທາງດ້ານແນວຄິດຈິດໃຈ

ຄວາມຄິດຂອງພໍ່ ຍາມໃດກໍເປັນຄຣູ ຄືສິ່ງຄວາມຮູ້ຕໍ່ໆໄປ. ຫລັກຫມັ້ນ
ໃນກາຣເຮັດວຽກ ແມ່ນເພື່ອສ່ວນຮວມເພື່ອຊາຕ. ຜົນງານ ແມ່ນເພື່ອເປັນ
ວິທະຍາທານ ໄວ້ໃຫ້ລູກຫລານຜູ້ເກີດໃໝ່ໃຫຍ່ລຸນ. ກາຣຄິດຫງໍານໍາວຽກ
ຄົ້ນຄວ້າຂອງພໍ່ນັ້ນ ແມ່ນແຕ່ໃນຊົ່ວໂມງສຸດທ້າຍຂອງຊີວິດ ກ່ອນຈະເຂົ້າ
ສູ່ສະພາບຫລັບເລິກ (ໂຄມາ) ຢູ່ໂຮງຫມໍມະໂຫສິກ (ວັນທີ 13 ກຸມພາ
1987) ພໍ່ຍັງສັ່ງຂ້າ ພະເຈົ້າວ່າ :

- ໃຫ້ຈັດພິມທ້າວຮຸ່ງທ້າວເຈືອງໄວ້ - ຕ້ອງໃຫ້ຄົນຮູ້ວ່າ ຫນັງສືເຮືອງນີ້
ສໍາຄັນຫລາຍ - ບໍ່ແມ່ນລະດັບຊາຕ ແຕ່ແມ່ນລະດັບໂລກພຸ້ນ !

ນັ້ນແມ່ນຄໍາເວົ້າ ທີ່ເປັນພິໄນກັມຂອງພໍ່ ພວກເຮົາຜູ້ເປັນລູກ
ພ້ອມກັບເພື່ອນຮ່ວມງານທັງພາຍໃນ ແລະຕ່າງປະເທສຫລາຍຄົນ ພວມ
ປະຕິບັດພາຣະກິຈ ອັນສໍາຄັນນີ້ ເປັນແຕ່ລະບາດກ້າວໆໄປ.

ກອນລໍາທາງສິ້ນ ເຮືອງ :

ພຣະພຸທເຈົ້າ ແກ້ຄວາມຝັນ

ຂອງພະຍາປັທເສນ 16 ວັ

ແຕ່ງລະຫວ່າງ ພ.ສ. 2490 ຫລື ຄ.ສ. 1947 ຂນະທີ່ລີ້ໄພ ກາຣເມືອງຢູ່ປະເທສໄທຍ໌, ທ້າວຄໍາດີ ສາຣະຜົນ ຢູ່ເມືອງຂອນແກ່ນ ໄດ້ຈັດພິມເຜີຍແພ່ ຫລາຍເທື່ອ ໄດ້ຮັບຄວາມນິຍົມຫລາຍ ໂດຍສະເພາະ ໃນພວກຫມໍລໍາ ແລະພຣະນັກເທສນ໌ ແຕ່ຕົ້ນສະບັບເດີມສູນຫາຍໄປ ສະບັບນີ້ ໄດ້ຈາກຊຸມນຸມວັນນະກັມອິສານ ທີ່ຈັດພິມຄືນ ໃນປີ 2525 ຫລື 1984 ທີ່ບອກວ່າໄດ້ປັບປຸງຕື່ມ ຄືໄດ້ດັດແປງວິທີຂຽນແບບເກົ່າ ມາເປັນ ແບບນິຍົມໃນປັດຈຸບັນ, ຕັດບ່ອນຍືດຍາວ ແລະກະທົບກາຣເມືອງຮຸນແຮງ ອອກ ແລະປັບປຸງໃຫ້ເປັນກອນລໍາທາງສິ້ນ (ຄໍານໍາຂອງຊົມຣົມ)

ເຮືອງພຸທທະຫັມນາຍ ມີປາກົດຢູ່ໃນພຣະໄຕປິດົກ ພາສາບາລີ ແລະອະທິບາຍໄວ້ໃນ ອັດຖະກະຖາເອກະນິບາຕພາຄສອງ (ສະບັບທໍສມຸດ ວິຊະຣະຍານ ຂອງ ປະເທສໄທຍ໌)

ຟັງເຕີ້ເຈົ້າ

ຂ້ອຍຊິບັນລະຍາຍ

ພຣະເຈົ້າປັທເສນທີ່ໂກສິລຣາຊ

ຜີ້ນ້ອງທັງຫລາຍ

ເຮືອງຝັນປລາດ

ເມືອງສາວັດກີ

(1)

ບັນທຶມກັບເທວີ
 ເກີດສຸບິນປລາດ
 ຝັນເອົາຕອນເວລາ
 ຂໍ້ທີ່ນຶ່ງ ຝັນວ່າງົວບັກດ່າງ
 ແລ່ນເຂົ້າມາຫມິດແຮງ
 ຈົນວ່າດິນເປັນຝຸ່ນ
 ຄືຈັ່ງວ່າຊິຊົນ
 ແລ່ນມາແລ້ວເລີຍແຍກ
 ເປັນຫນ້າອັສຈັນ
 ພໍເມື່ອຕອນສວ່າງ
 ເມື່ອນັ້ນພຣະມຸນີ
 ພຣະກໍເລີຍຕັດເທສນ໌
 ບອກວ່າສາສນາ
 ຈວນເຖິງສອງພັນຫ້າ
 ຄົນຊິໄດ້ມາອໍ
 ຢູ່ຕາມທາງສີ່ແຜ່ງ
 ຄົນຊິເກີດແຄ້ນເຄືອງ
 ພາກັນເກີດອິດຢາກ
 ຮອດຍາມນາກໍບໍ່ໄດ້ເຮັດນາ
 ເຖິງເດືອນເກົ້າເຫັນແຕ່ເມກໄຫລຍ່ວຍ
 ເປັນຫນ້າອັສຈັນ
 ຝົນບໍ່ມີຍ້ອຍຢາດ
 ພໍແຕ່ຕັ້ງຂຶ້ນມາ
 ຄົນຊິອິດຮອດແກບ
 ຜິດກັບຄາວແຕ່ຫລັງ

ຢູ່ເທິງຜາສາດ
 ປາກົດຂຶ້ນມາ
 ຈວນຊິສະຫວ່າງ
 ທັງສີ່ສີແດງ
 ກຸ່ນກຸ່ນກຸ່ນກຸ່ນ
 ມືດກ້ວມົວຝົນ
 ກັນສາໃຫ້ແຫລກ
 ໄປໃຜໄປມັນ
 ຄວາມຝັນເກີນຕ່າງ
 ແຈ້ງຮຸ່ງຮາຕີ
 ໂຄດົມຮູ້ເຫຕ
 ສອນສັ່ງຮາຊາ
 ລວງໄປພາຍຫນ້າ
 ເດືອນສີ່ປີຈໍ
 ຊິງກັນຍາດແຍ່ງ
 ຫົວທ້າຍປາຍເມືອງ
 ກາຣກິນສິນສາກ
 ເຂົ້ານ້ຳຊ້າມປາ
 ເຕັມເມັດເຕັມຫນ່ວຍ
 ເປັນໂງ່ນຊົນກັນ
 ເວຫາອາກາດ
 ຮໍາໄຮຮໍານາ
 ຫາຍໄປວັບແວບ
 ເກືອໄກ່ໃນຮັງ
 ໂລກາຟ້າຢ່ອນ

(2) ຂໍ້ສອງນັ້ນ ຜົນວ່າຕົ້ນໄມ້ອ່ອນ
 ນີ້ກໍປຽບສະຕຣີ
 ໃຫຍ່ຂຶ້ນມາຈໍລໍ່
 ຫລຽວເບິ່ງຫົວນົມພອງ
 ຈັກແມ່ນໃຫ້ໃຜຄັ້ນ
 ຫນ່ອຍກໍໃຫ້ເຂົາດຶງ
 ຄັ້ນແມ່ນຄວາຍກໍບໍ່ທັນຮູ້ຮອງ
 ຕໍ່ໄປເຖິງສັມຍ
 ພວກຫມູ່ສາວສໍ່ານ້ອຍ
 ອາຍຸໄດ້ສິບປີ
 ແລ້ວເລົ່າມີລູກອ່ອນ
 ພຣະພຸທໂຄດົມ
 ຊອມເບິ່ງມັນຊິເກີດ

ເປັນດອກຈູມຈີ
 ນາຣີນ້ອຍຫນໍ່
 ອາຍຸສິບສອງ
 ພໍ່ກໍກໍາປັ້ນ
 ກໍເລີຍໃຫຍ່ເລີຍຕິ່ງ
 ມີລູກອ່ອງລ່ອງ
 ຮູ້ຄາດຮູ້ໄກ
 ສອງຜັນຫ້າຮ້ອຍ
 ນ້ອຍຫນຸ່ມນາຣີ
 ຊິເອົາຜົວຊ້ອນບ່ອນ
 ໃຫ້ແອວກິນນົມ
 ເຫັນແລ້ວເກີນເປີດ
 ແມ່ນບໍ່ຫລີໃດ

(3) ຂໍ້ສາມນັ້ນ ອົງພຣະຍາຈອມໄຕ
 ຊົງຜົນເປັນປລາດ
 ກັບໄປຂໍນົມກິນ
 ນີ້ກະຜິດແຕ່ກ່ອນ
 ຕໍ່ໄປນີ້ສະຕຣີ
 ຊິບໍ່ຟັງຄວາມເຖົ້າ
 ເກີດເປັນຄົນຈອງຫອງ
 ເຂົາບໍ່ເອົາໃຈໃສ່
 ໃຫຍ່ມາແລ່ນນໍາຜົວ
 ປະໃຫ້ເຖົ້າຫົວຫງອກ
 ຮອດບໍ່ມີຍາມຢືນ

ປັທເສນທິຣາຊ
 ເຫັນແມ່ໂຄວິນ
 ດູດນໍາລູກອ່ອນ
 ຂອງບໍ່ເຄີຍມີ
 ນາຣີຫນຸ່ມເຫນົ້າ
 ພໍ່ແມ່ທັງສອງ
 ຫາກິນປີ້ນໄປ
 ໃນຄອບໃນຄົວ
 ຫາກິນປີ້ນປອກ
 ຫນຶ່ງເຂົ້າເອົາພືນ
 ຍາມນອນຍາມນັ່ງ

ຄືຕົ້ນໄມ້ໃກ້ຝັ່ງ
ທາງພໍ່ແມ່ນີ້ຫມາຍ
ເຂົາຜັດມາດູກູກ
ຫົວອົກຂອງມານດາ
ເຫລືອແຮງລ້ຽງຈົນໃຫຍ່
ບາດຊີແລ່ນນໍາເຂົາ
ເປັນຕາອຸກຕາອັ່ງ
ບໍ່ຮູ້ຈັກບາບບຸນ

- (4) ຂໍສິນນັ້ນ ພຣະປັທເສນຣາຊເຈົ້າ
ໄດ້ຟັງດົນຕີຂັບ
ພຣະກໍນອນຄືນນັ້ນ
ຜົນເຫັນງົວດ່າງນ້ອຍ
ແນວງົວບໍ່ທັນໃຊ້
ມັນເລີຍພາໂຮງເຂັນ
ໂຮງກະຫັກທັງງ້ອນ
ລົງໄປນັ່ງຈັກ
ຄວາມຜົນນີ້ ຕໍ່ໄປຂ້າງຫນ້າ
ມະນຸດໃນແດນດິນ
ຝູງຄືນເກົ່າ
ມີແຕ່ຝູງຫນຸ່ມນ້ອຍ
ຫນ້ອຍກໍເລີຍເກີດເລື້ອງ
ແນວຊູຄືນຊູດັນ
ດູກູກເກົ່າຫົວດ່າງ
ຍຸກນີ້ເອີ້ນວ່າຍຸກເດັກນ້ອຍຫົວໃສ

ຄອງແຕ່ຄວາມຕາຍ
ກິນແຮງນໍາລູກ
ບໍ່ອາວຸກາມຫາ
ພໍປານສຸມໄຮ່
ຊື່ນຈີ່ປາເຜົາ
ຄວາມດຽວບໍ່ສັ່ງ
ລູກເນຣະຄຸນ
ພໍປານຄືນປ່າ

ເນົາແທ່ນບັນລັງ
ກ່ອມລະບໍາລໍາຟ້ອນ
ຜົນເປັນປລາດຕ່າງ
ເຂົາຜົນໃສ່ໂຮງ
ໂຮງກໍບໍ່ທັນເປັນ
ແລ່ນຕໍາຕໍ່ໄມ້
ສະດອນເລີຍກັນຂີ້ທັ່ງ
ຕໍ່ໄມ້ທັ່ງຂາ
ເຄິ່ງສາສນາພຸທ
ບໍ່ຮື່ນຕອງຄອງເຈົ້າ
ລາກາຣປະປ່ອຍ
ຊິຄອຍຂຶ້ນນັ່ງເມືອງ
ເປັນເຮືອງກຽງກັນ
ໄປຄືນລະຢ່າງ
ວ່າບໍ່ທັນສມັຍ
ສອນຄືນຫົວຫງອກ

(5) ຂໍ້ຫ້າມັນ ອົງພຣະເຈົ້າ
 ຊົງຜັນເປັນນິມິດ
 ຄືຜັນວ່າ ອາຊະໄນມ້າ
 ທາງຝ່າຍດາກກັ້ນຂີ້
 ປາກນຶ່ງນັ້ນ
 ປາກນຶ່ງກິນທາງລັບ
 ທົງຜະດຽງສອນໄວ້
 ໃນສມັຍຂ້າງຫນ້າ
 ມີແຕ່ມື້ຊິລ້າ
 ສິລບໍ່ມີໃນໃຈ
 ໄດ້ເປັນນາຍສານກ້າ
 ຄອຍແຕ່ໄຫມໄພ່ນ້ອຍ
 ເບິ່ງເຂົາເວົ້າຍົວະເຍີ້ຍ
 ປອງກິນທາງສິນໄຫມ
 ເຮົາພຣະອົງເຫັນແລ້ວ
 ແສນປະຊາໄພ່ນ້ອຍ

ພຣະຍາປັທເສນ
 ເມື່ອນອນຄືນນັ້ນ
 ໂຕດຽວສອງປາກ
 ມີແທ້ປ່ອງດຽວ
 ຄ້ຽວຫຍ້າອ່ອນຊອນສັບ
 ບໍ່ອີ່ມເຕັມເລັມກ້ຽງ
 ເທິງເດັກ ແລະຜູ້ໃຫຍ່
 ຄືມ້າບໍ່ທ່ຽງທັມ
 ຂຍໍາໄພ່ໄຫມກິນ
 ຊົ່ວຊາມນາມຮ້າຍ
 ຕຸລາກາຣກຸ້ານໃຫຍ່
 ສອງຂ້າງຫວ່າງຈໍາ
 ຈໍາເລີຍໂຈດທັງສອງ
 ບໍ່ໄຕ່ຕາມທັມເຈົ້າ
 ພາຍລຸນພຸ້ນເກີນແມ່ນ
 ເຂົາປ້ອຍທົ່ວເມືອງ

(6) ຂໍ້ຫົກມັນ ຜັນເຫັນໂຖກາດກ້ຽງ
 ອອກເປັນແສງວາວວັບ
 ຜັນເຫັນແນວຫມາເຮື້ອນ
 ພຣະອົງຟັງພາກແລ້ວ
 ຝູງຄົນຊົ່ວບາບໄບ້
 ຝູງຄະນາແນວຂຸນ
 ຄອຍເບິ່ງເດີພາຍຫນ້າ
 ພໍ່ໄກ້ຍອດເຄິ່ງຫວ່າງນັ້ນ

ເປັນແຜ່ນທອງແດງ
 ແທ່ນທອງກອງແກ້ວ
 ວຽນກັນຂຶ້ນໄປນຶ່ງ
 ກໍເລີຍແຍ້ມໂອກຫົວ
 ຊິເປັນໃຫຍ່ໃນກຸງ
 ຊິຕໍ່າລົງເປັນພື້ນ
 ສາສນາມັນຊິຂອດ
 ເກິ່ງຫັນແມ່ນຊິເຫັນ

ແມ່ນຈັ່ງໃດມັນກໍຄົງບໍ່ເວັ້ນ
 ພຸທທະກາຣສອງພັນ
 ຝູງຂຸນນ້ອຍ
 ມີແຕ່ຄົນບາບໄບ້
 ຣາສດອນເຕືອດຮ້ອນ
 ທຸຂບໍ່ມີຍາມເບົາ

- (7) ຂໍ້ເຈັດນັ້ນ ອົງພຣະຍາຝັນພໍ້
 ພໍ່ເມື່ອຕາເວັນແດງ
 ມັນກໍ່ງອຍຊານຝັນ
 ພໍ່ໄດ້ຍາວແລ້ວໂຄ້ງ
 ສິ້ນນຶ່ງຫມາຂໍ້ເຮື້ອນ
 ຫມໍ່ກໍ່ຫົນຫວງຄັດ
 ພໍ່ວ່າຫັນໄປໄດ້
 ເລີຍບໍ່ຍາວຍືດໄດ້
 ຄວາມຝັນນີ້
 ກາຣຈັກມາພາຍຫລັງ
 ຄັນຜົວທຽວຫາໄດ້
 ເມັຽເລີຍເປັນຜູ້ຮ້າຍ
 ເຂົ້າໄປຫາເກືອກກ້ວ
 ໂຈມເອົາມູນຂອງຜົວ
 ກູພຣະອົງເຫັນແລ້ວ
 ກາລະພາຍພາກຫນ້າ
 ນອກຈາກນັ້ນມັນກໍ່ໂກງປອກປີ້ນ
 ມີແຕ່ຍິງສໍ່ພໍ່

ເຂັນໃຫຍ່ຊິມາພານ
 ລ່ວງໄປພາຍຊ້ອຍ
 ຊິກິນເມືອງລ້ຽງໄພ່
 ເປັນເຈົ້າຜ່ານນະຄອນ
 ຄືດັ່ງນອນຫນາມ
 ຕື່ມເຕັງລົງເລື້ອຍ

ຊາຍນຶ່ງແຂງແຮງ
 ຄໍ່າລົງຄລາຄ້ອຍ
 ຫນັງລິວເຮັດເຊືອກຄ່າວ
 ລົງໄວ້ໃຕ້ລ່າງເຮືອນ
 ຜັດເລົ່າມາກັດ
 ໂລດບໍ່ເຊົາຍັງຝັນ
 ຫມາກິນເຊືອກຄ່າວ
 ໄປຫນ້າຄ່າໃດ
 ເພິ່ນປຽບໃສ່ພັນຣະຍາ
 ບໍ່ຊື່ກົງຄົງລ້ຽວ
 ເງິນທອງມາຈ່າຍ
 ເອົາຊ້ອນເຊື້ອງຜົວ
 ຊູ່ໃຫມ່ມາຊົມ
 ຄອຍກຸນອມທາງຊູ່
 ແນວຍິງເກີນວ່າຫນ່າຍ
 ຊິເຫັນແທ້ບໍ່ສົງ
 ສິ້ນບໍ່ຢູ່ຄາຄົງ
 ບໍ່ລ່າງນໍາຫມເຈົ້າ

ມີແຕ່ເມົາມົວຫລິ້ນ
ທາງຜົວເປັນຜູ້ຫາ ທາງເມັຮເປັນຜູ້ໃຊ້

ຫວຍໄປໄພ້ກົ່ວ
ຫາໄດ້ກໍບໍ່ຍັງ

(8) ຂໍ້ແປດນັ້ນ ຜົນວ່າເມກຕັ້ງເຄົ້າ
ຄົນກໍເອົາໄຫຫິນ
ຕາມກະບວນໄຫນ້ອຍ
ຄາວນີ້ບາດວ່າໄຫໃຫຍ່ລັ້ນ
ພໍປານກວຽນຫລາຍເຫລັ້ມ
ບາດວ່າໄຫໃຫຍ່ລັ້ນ
ເພິ່ນວ່າໄປພາຍຫນ້າຜູ້ງຫມູ່ເສນາຊັ້ນ
ຊິໄດ້ກິນມາກລັ້ນ
ສ່ວນວ່າຊັ້ນຜູ້ນ້ອຍ
ອຸປະມາປານໄຫ
ບາດຫາຍາມກາຣໃຊ້
ມັນຕັ້ງແສນຍາກເຍື້ອນ
ຕໍ່ໄປນີ້ຈັກເກີດມີຜູ້ຮ້າຍ
ທາງກະຊວງຊາວຂຸນ
ຄົນຊິອິນລະຫິນຮ້ອນ
ກາຣເກັບສ່ວຍນັບແຕ່ມີຊິຮວ້າຍ
ບໍ່ໃຫ້ເຫລືອຢູ່ຄ້າງ
ເກັບອາກອນທາງສວນ
ພາສີເກືອພາສີໄມ້
ຮອດຂີ້ດິນບ່ອນຂີ້
ຈັ່ງວ່າໄຫປາກກວ້າງ
ນາຍຈັ່ງໄຮມັນຫລາຍ

ເປັນໂງ່ນຝົນລິນ
ຕົ່ງລິນຍັງນ້ຳ
ຄວນເຕັມກ່ອນໄຫໃຫຍ່
ໄຫນ້ອຍເລົ່າບໍ່ເຕັມ
ບໍ່ມີຂອງມາໃສ່
ເຫລືອນ້ຳມາກມາຍ
ອາມາດຜູ້ໃຫຍ່
ສິນຈ້າງຈອບອອຍ
ຕ້ອຍຕໍ່າກະທໍາກາຣ
ຫນ່ວຍບໍ່ເຕັມຂັງນ້ຳ
ເກີນໄວວັງແລ່ນ
ພຽນສ້າງຊ່ອຍນາຍ
ຊິງຍາດຂອງຫລວງ
ວຸ່ນວິຕິປຸ້ນ
ນອນຕາບໍ່ເຕັມຫນ່ວຍ
ໂຮມເຂົ້າໃສ່ສາງ
ທິບກິ່ນດິນດອນ
ນ່ວນລົງບໍ່ມີໄວ້
ໄຮນາທຸກກິ່ນ
ກໍນໍາຈີ້ໃຫ້ສິ່ງຫລວງ
ລວງຫລອກກິນໄຕ
ຫລອກກິນນໍນັ້ນ

ອັດສະຈັນນີ້
ຝູງຫມູ່ຊາວຜີ້ນ້ອງ

- (9) ອໍ້ເກົ້ານັ້ນ ພຣະບາດທ້າວ
ອັດສະຈັນໃນພຣະໄທ
ຂໍພຣະທົງທັມເຈົ້າ
ຜົນວ່າຫນອງໃຫຍ່ກວ້າງ
ມີດອກໄມ້
ຊອມເບິ່ງວັງເວີນຫລວງ
ຄວາມຜົນນີ້ໄດ້ແກ່ຂຸນເຂົາຂ້າ
ໃຈບໍ່ໃສໂລບລ້ຽວ
ຟັງຄໍາປາກນັ້ນກ້ຽງ
ຫາແຕ່ຄວາມາຕົວະ
ນັບມື້ເປັນໄປແຫລ້ວ
ຮັກບາລບໍ່ມີຕັ້ງທ່ຽງຫມັ້ນ
ປຽບເຫມືອນຕັ້ງນ້ຳຊຸ່ນ
ຂຸນບໍ່ຟັງຄວາມຂຸນ
ຂາງເມືອງຮ້ອນ
ຍ້ານແຕ່ເມືອງມຸ່ນມ້າງ
ຕໍ່ໄປນີ້ຄົນຊິໄດ້ເກີດວຸ່ນ
ປວງປະຊາຊາວຊົນ
ຈັກແມ່ນກັມສັງໂອ້
ໃຜຊິທົນຢູ່ໄດ້
ຈັ່ງແມ່ນກາຣມາກດ້ວຍ
ຣາສດອນນອນບໍ່ເຕັມຕາຫລັບ

ກັມມີພວກບ່າວ
ຟັງແລ້ວໃຫ້ຮໍາຮອນ

ທົງປລາດຄວາມຜົນ
ຢ່າງໃດບໍ່ເຄີຍພໍ້
ສໍຣະຍານຕັດສອງ
ກາງຊຸ່ນຂອກໃສ
ເດັຽຣະດາດດວງຫອມ
ຊຸ່ນກາງຈົນຊຸ່ນ
ເສນາຜູ່ເປັນໃຫຍ່
ທ່ຽວສີ່ແຕ່ໄພ່ເມືອງ
ສຽງມ່ວນວາຈາ
ຍົວະກິນພໍແລ້ວ
ຄືແກວໄກມ່ານ
ຜົນປື້ນປ່ຽນປຸນ
ຕົມຊຸ່ນກາງວັງ
ມຸ່ນມີຕີມ້າງ
ນະຄອນຄົນບົນລ່າງ
ພາຍຫນ້າຫາສູນ
ອໍ້ຽວຊຸ່ນໂກລາຫົນ
ຊິຈົມໂອຄາງໂອ້
ໂອນໍພວກໄພ່
ກິນຫຍ້າຕັ້ງຄວາຍ
ບໍ່ອາດໄຄວ່ຄະນານັບ
ຈໍຈົນຣົນໄຮ້

(10) ຣາຄາໂກງກົດໄວ້
 ພິລເມືອງເຕືອດຮ້ອນ
 ຂໍ້ສິບນັ້ນ
 ຝັນເຫັນຝູງຄົນຊາຍ
 ພໍ່ເມື່ອເຕົາໄຟຮ້ອນ
 ຫມ້ເຂົ້າຫຸງເຕືອດກຸ້ມ
 ບາດວ່າຫລຽວເບິ່ງເຂົ້າ
 ລາງບ່ອນແປວໄຟລຸກ
 ອົງພຣະມຸນີເຈົ້າ
 ບອກວ່າຄອງຮີດບ້ານ
 ໂລກຄົນຊິເກີດວຸ້ນ
 ຄົນເປັນຂຸນກະທຳບໍ່ຕາມຄອງ
 ເອົາແຕ່ບຸນໃຜໄດ້
 ບອກວ່າທາງເສັ້ນເຄົ້າ
 ພໍ່ເມື່ອສັກຣາດລ້າ
 ມະນຸດໃນເມືອງຄົນ
 ຍິງບໍ່ຢາແຢງຍ້ານ
 ຟັງຄາຣົມວາດເວົ້າ
 ທັງຫມູ່ອາກາດກ້ວ
 ວັນເຕືອນປີ
 ເປັນນຳສັງຂານຂ້ອນ
 ອົງພຣະພຸທເຈົ້າ
 (11) ຂໍ້ສິບເອັດ ພຣະຝັນເຫັນທ່ອນໄມ້
 ຂອງມັນລາຄາແພງ
 ເຂົາເລີຍເອົາໄປຊື້

ອາຫານກິນຊື້ນຕ່ອນ
 ນອນສ້ຽນເກິ່ງຫນາມ
 ຝັນປລາດເຫລືອຫລາຍ
 ກໍ່ໄຟຫຸງເຂົ້າ
 ພືນທອນເຮືອງຮຸ່ງ
 ສຸມເອົາທົ່ວເຕົາ
 ລາງບ່ອນບໍ່ທັນສຸກ
 ຈິລິນດຳປີ້
 ທົງທັມຕັດສ່ອງ
 ເມື່ອຫນ້າຊິເສື່ອມສູນ
 ຂ້ຽວຂຸ່ນມົວຫມອງ
 ຍ່ອງຍິຕິປຸ້ນ
 ກະທຳໄປຮ້ອຍຢ່າງ
 ຄົນເຖົ້າບໍ່ໄຕ່ນຳ
 ຕົກຕ່ຳລົງໄປ
 ບໍ່ທ່ຽງຊັນຫັນກັ້ງ
 ຜົວໂຕປ້ອຍຈິ່ມ
 ເກີນເຖົ້າຜ່ານຫົວ
 ປື້ນປ່ຽນວຽນຫັນ
 ເຄື່ອນຄາວຫນາວຮ້ອນ
 ປີເຕືອນບໍ່ຄືເກົ່າ
 ເຮົາເວົ້າເລົ່າມາ
 ແກ້ວແກ່ນຈັນແດງ
 ຄ່າສູງແສນຕີ້
 ຂາຍກິນແລກໄກ່

ເອົາຈັນແດງໃສ່ກະຊ້ານ້ອຍ
 ອັນນີ້ແລ້ວເພິ່ນວ່າພາຍຫນ້າພຸ້ນ
 ມະນຸດໃນໂລກາ
 ຊຸມຫມູ່ກືສິລສ້າງ
 ເຫັນຜູ່ສາວແລ້ວເອີ້ນ
 ນອກຈາກນັ້ນກໍຊິເປັນຜູ່ຮ້າຍ
 ເອົາພຣະທັມລົງມຸດ
 ຕັ້ງເປັນຕຶກເປັນຫ້າງ
 ທັງພຣະສູຕພຣະວິນັຍເອົາລົງໃສ່ກະຊ້າ
 ນີ້ຈັງແມ່ນຕ່ອນຮ້າຍ
 ສົງບໍ່ກືວິນັຍ
 ມີແຕ່ຄົນພາລກ້າ
 ສາສນາເກີດວຸ້ນ
 ສົງຊິເປັນຜູ່ຮ້າຍ
 ສັບພັນຍູເລັງເຫັນ
 ຄັນແມ່ນກາຍໄປຫນ້າ ສາສນາຂອງເຮົາ
 ໃນປີກຸນລ່ວງແລ້ວ
 ຄັ້ງນັ້ນແລ້ວ
 ຈັງຊິຫາຍຄວາມທຸກ
 ໃຜຜູ່ຍັງເຫລືອຄ້າງ
 ຄົນຊິພື້ນຈາກຫ່ວງຝູງຫມູ່ມານບາບຮ້າຍ
 ເລີ່ມແຕ່ເຄົ້າ
 ໃຜມີບຸນຈັງຊິເຫັນ
 ພາກັນກືສິລທ້າ
 ຫຍັງກະເຫັນທ່ຽງແທ້

ແຂວນຫ້ອຍທ່ຽວຂາຍ
 ເຄິ່ງສາສນາພຸທ
 ມິດມົວເມົາກຸ້ມ
 ເປັນຈົວເຈົ້າຫົວບ່ອນ
 ເສີນເວົ້າດັ່ງສະຫາຍ
 ຂາຍສາສນາພຸທ
 ຈ່າຍຂາຍກິນຈ້າງ
 ຂາຍກິນປີ້ນໄປ່
 ໂຊນຜ້າທຽວຂາຍ
 ຂາຍຮູບພຸທອົງ
 ໄພ່ເມືອງບໍ່ຢ່າຢ້ານ
 ໂກທາຂ້ຽວຂຸ່ນ
 ສູນເສົ້າມຸ່ນທະລາຍ
 ຂາຍສາສນາກູ
 ຫນ່າຍສະອາງຜາງຮ້າຍ
 ຈັງຊິພື້ນຄົນໃຫມ່
 ຊິແວວຂຶ້ນລິ້ນຫລັງ
 ຄົນຊິຢູ່ເປັນສຸກ
 ຫມູ່ພັຍໄກເນື້ອ
 ຊິເຫັນທາງຟ້າລ່ວງ
 ເມືອຟ້າຢູ່ກະເສີມ
 ເດືອນສີ່ປີກຸນ
 ຫນ່າພຣະທັມເນີປ້າ
 ພາວະນາເນີແມ່
 ບໍ່ມີເວັ້ນຫວ່າງໃດ

- (12) ຂໍ້ສິບສອງນັ້ນໄທ້
ທົງຜົນເຫັນນ້ຳເຕົ້າ
ເລີຍບໍ່ໄຫລລ່ອງຂຶ້ນ
ອົງພຣະບາດປັດເສນ
ຈົມລົງສມຸດໃຫຍ່
ຈົມພື້ນໂລດບໍ່ພູ
- (13) ອີກຂໍ້ນຶ່ງ
ຜົນວ່າຫິນຢູ່ແກ້ງ
ເບິ່ງມັນພູໃນນະທີ
ອຸປະໄມສອງຂໍ້
ຫມາກນ້ຳເຕົ້າຂອງພູເລີຍເລົ່າກັບຕ່າວຫລັ້ມ ຈົມປັ້ງດິ່ງລົງ
ບາດວ່າຫິນໃຫຍ່ຟ້າງ
ອົງພູທໂທເຮົາແປ
ກາຣຈັກມາພາຍຫນ້າ
ຝູງຄົນພາລບາບໄບ້
ຄົນຜູ້ຮູ້ຊາບເລື້ອງ
ກັມຈັກມີມາເຖິງ
ສາສນາເຮົາຄ້ອຍ
ເຂົ້າໄປເຖິງຫວ່າງຫັນ
ຂຸນຜູ້ນ້ອຍ
ປາກົດໃນແຜ່ນດິນ
ໃຫ້ຄອຍຟ້າງເອົາທ້ອນ
ຄືຂໍ້ສິບສາມ
ກ້ອນໃຫຍ່ໃນພູ
ລ່ອງລົງໄປໃຕ້
ພໍດີກະມີຢູ່
ລອຍລ່ອງຕາມກະແສ
ສັ່ງມາຈາຕ້ານ
ພວກຄົນພາລຊິໄດ້ຂຶ້ນເປັນໃຫຍ່
ຊິເປັນເຈົ້ານັ່ງເມືອງ
ໃນສູຕຄອງທັມ
ຕ່າລົງເປັນນ້ອຍ
ກຸອຍໄປໃກ້ຊິເຄິ່ງ
ຫັນປີ້ນປ່ຽນປຸນ
ຊິກັບເກີດມີຍົດ
ກິ່ນທໍຣະນິຕັ້ງ
ຄືກອນຂ້ອຍວ່າ
- (14) ຂໍ້ສິບສີ່ນັ້ນ ຜົນວ່າອ່ຽນຢູ່ນ້ຳ
ຫນີໄປຊົມພູຜາ
ສຽງຊະນິມັນໄທ້
ອີກຢ່າງນຶ່ງຜົນວ່າຄອງບວກນ້ຳ
ແຫນງຫນ່າຍວັງຕົມ
ປ່າດອນນອນລີ້
ຍອຍໄຮແຂວນຈອງ
ແຫນງຫນ່າຍຕົມ

ຜົນວ່າງເຫົ່າກັມ
ຈົງອາງຍໍຄໍນົບ
ຝູງຫມູ່ທໍາທານຮ້າຍ
ພຣະໂຄດົມເທສນໄວ້
ດຽວນີ້ຮອມເຂົ້າໃກ້
ມະນຸດໃນແດນດິນ
ມີແຕ່ຄອຍຂັບຂ້ຽວ
ຄົນຜູ່ເຄີຍເປັນໃຫຍ່ຊິໄດ້ກັບຕ່າງຫນ້າ
ໃຜກໍໄປບໍ່ພົ້ນ
ຊອມເບິ່ງເດີ້ປີກຸນ
ອັນວ່າຝູງເດີ້ກນ້ອຍ
ຊິໄດ້ເປັນຜູ່ໃຫຍ່ສໍາເລັດກາຣຜ່ານຟ້າ
(15) ຂໍ້ສິບຫ້າ ຜົນວ່າງຫົງເຂົ້າກັ້ວ
ສາສນາໂຄດົມ
ຝູງສາວນ້ອຍ
ຊິໄດ້ກັມຫນ້າຫມ້ອມ
ໃນຄາວນັ້ນຈັກມີໂຈນຜູ່ຮ້າຍ
ສາວສນົມໃນປາງ
ເປັນຕັ້ງງູຂຽວໄຫ້
ຊອມໄປຫລາຍມັນຫາກນັບມື້ພີ້
(16) ຂໍ້ສິບຫົກ ຜົນວ່າເສືອໂຄ່ງຂຸ້ນ
ກືກຫມູ່ກວາງຟານລັດ
ກາຣຈັກມາພາຍຫນ້າ ພວກມະຫາຣາຊາ
ຊິໄດ້ຍອມອ່ອນນ້ອມ
ແອກຊິໄດ້ພາກພື້ນ

ລົງຂາບຄະນາກົບ
ຂຽດຈະນານໍາໄຫວ້
ຂໍເປັນສະຫາຍຂຽດ
ໄປຫນ້າໃຫ້ຄ່ອຍຊອມ
ເຄິ່ງສາສນາພຸທ
ບໍ່ທ່ຽງຊັນຫັນລ້ຽວ
ຊິງກັນຍາດໄພ່
ມານ້ອມໄພ່ພິລ
ໂລກປ່ຽນວຽນຫມຸນ
ຫມູ່ຂຸນພາຍຊ້ອຍ
ທາຣະກາຂື້ນໃຫມ່
ເປັນຫນ້າຢາກຫົວ
ນອນຮວມຍັງກາ
ລວງມາພາຍຊ້ອຍ
ສະກຸນນາງແນວຫມ້ອມ
ງອນງໍ່ຕໍ່ຜູ່ຊາຍ
ລວງຍາດຊິງນາງ
ຊິແລ່ນນໍາຊາຍຊູ່
ຢາກນອນນໍາລູກໄກ່
ຈໍຫັນຕໍ່ກຸນ
ເຂົ້າຄວ່າຄະນາສັດ
ໄລ່ຊົນໂຕນຄ້າຍ
ທາງປະເທສໃຫຍ່ໆ
ນໍາກັນໄພ່ພິລ
ຫນີຈາກຄໍຄວາຍ

ຄືຈັ່ງໄກວຕາແຫລວ
 ກົງນະຄອນໃຜໄວ້
 ພຣະເຈົ້າທວາຍບອກໄວ້
 ຕໍ່ລົງໄປຂ້າງຫນ້າ
 ມະນຸດອໍກັນຕາຍ
 ແຕງຫນີຄ້າງ
 ນັບແຕ່ມື້ຊີພີ່
 ນອກຈາກນັ້ນ
 ລູກບໍ່ລອນຢາແຢງ
 ຕໍ່ລົງໄປພາຍຫນ້າ ຄອງພຣະກະສັດຕາ
 ຄົນບໍ່ຢາຢ່ອນຢ້ານ
 ນັບມື້ໃກ້ຊິສຽງ
 ເປັນພຣະສົງກໍບໍ່ຕາມຄອງວັດ
 ນັບວັນເປັນໄປແລ້ວ ນັບແຕ່ຫົວມັນແກວ
 ຝູງຫມູ່ໄທຍ໌ພີ່ນ້ອງ
 ນັບມື້ນັບມື້ແຊງຫມາກພ້າວ
 ຄືດັ່ງລໍາດວນຫອມ
 ນັບມື້ສາລະວົນຫຍຸ້ງ
 ພໍປານຊ້າງລາກໄມ້
 ບໍ່ຢາກເວົ້າຜິ້ນຮ້າຍ
 ໃຜກໍຄຸງຊິເຫັນນໍາກັນ
 ກາຣັກມາພາຍຫນ້າ
 ຂໍໃຫ້ຊຸມພີ່ນ້ອງຟັງແລ້ວ

ຊິຫ່າງມອນລືມມ້ອນ
 ບໍ່ມີໃຈໂລບລ່າຍ
 ໃນພື້ນສາສນາ
 ໃກ້ຊິເຄິ່ງ ພ.ສ.
 ດັ່ງຫິນໃນແກ້ງ
 ຂຸນນາງບໍ່ເວົ້າຊື່
 ແຖມຫຍໍ້ຊູ່ອັນ
 ສິດຊິລື່ນຄໍາສອນ
 ພໍ່ແມ່ຕົນວົນທໍາ
 ກະຊິສ້ວຍລົງຕໍ່າ
 ຫາຣັກດໍາກຽງ
 ຫມິດຫນໍ່ແນວກະສັດ
 ແຫ່ງພຣະອົງສອນໄວ້
 ຊິໄດ້ເອີ້ນສັ່ງໄຮ່
 ຊິຫລົງຮ້ອງສັ່ງລາວ
 ຊິໄດ້ຫ່າງຮາມສວນ
 ຊິຫ່າງກໍໄກຕື້ນ
 ເມືອງກຽງລ້ານຢ່າງ
 ດຶງຫຍຸ້ງແກ່ປາຍ
 ຫລາຍຢ່າງລາງເຂັນ
 ຊູ່ຄົນຊາວບ້ານ
 ເທວະດາອົງໃຫມ່
 ຈົ່ງຮໍາຮອນ ໂອ້ລະນໍ !

ກອນລໍາ ແຕ່ງໃນຊຸມປີ 2487

ກອນກ້ຽວ ຂັນເປັນທຸກຢ່າງ

ຟັງເດີນ້ອງ
 ຄໍາພີ່ມຸ່ງມາດແມ້ງ
 ໃຈປະສົງຕໍ່ນ້າ
 ໃຈປະສົງຕໍ່ປາ
 ໃຈປະສົງທາງຊ້ອນ
 ແຕ່ພີ່ແຍງຢາກພີ່
 ແຕ່ພີ່ຄຸບຄວ່າຄັນ
 ແຕ່ພີ່ປອງນໍາເອົາ
 ຈິ່ງໄດ້ມາເຫັນເຈົ້າ
 ມາເຫັນເນື້ອກໍາກ້ຽງ
 ຄັນບໍ່ໄດ້ກ່ອມກັງ
 ຄັນບໍ່ຈົມໃຈຈັກ
 ພີ່ຂໍທຽວທາງດ້ວຍ
 ຄັນແມ່ນໂຊກບໍ່ໃຫ້
 ແມ່ນວ່າຊາດນີ້ເວັ້ນ
 ບຸນບໍ່ເຖິງນາງຄານ
 ເອົາແຕ່ກຸສົນສ້າງ
 ຫ່າມັນຫລວມຫລອດຫລັງ
 ຊາດນີ້ບໍ່ໄດ້ຝັນ

ທອງແດງຟ້າແລ່ງ
 ຫມາຍຫມັ້ນຫມັ້ນຕາມ
 ຈິ່ງໄດ້ອວ່າຍຄັນນາ
 ຈິ່ງແຕ່ງດາງລົງສ້ອນ
 ຈິ່ງນໍາວອນກ້ຽວແຍ່ງ
 ມາແລ້ວ ແຕ່ດົນ
 ຫມັ້ນເຫລົ່າກໍເລົາ
 ໄດ້ສີ່ປີປາຍເຂົ້າ
 ແພກະເຈົ້າບຶງບ່ຽງ
 ຢາກຂໍເວົ້າບ່ອນຈິງ
 ຊິຂໍຝາກຄວາມຮັກ
 ຮັກກັນພັນກ້ຽວ
 ດອມນາງພໍທາຍໂສກ
 ພີ່ຂໍໄດ້ຕັ້ງແຕ່ເຫັນ
 ຊິຂໍຮ່ວມພາຍລຸນ
 ຊິຄ່ອຍແນມນໍາກັນ
 ປາງຫລັງເຄີຍຮ່ວມ
 ຫລົງລີ້ໄລ່ທັນ
 ຊາດໃຫມ່ຊິນໍາປອງ

ແມ່ນນາງຕາຍເປັນຄອງ
 ເອົາປານພາມມະໂນເກົ້າ
 ຫນີໄປທົງເພດສ້າງ
 ຍັງນໍາຂໍລູກນ້ອຍ
 ນາງມະຫິບໍ່ທັນມາ
 ເອົາຈົນນາງສີສ້ອຍ
 ພະເວສບໍ່ກ່າວຕ້ານ
 ເອົາຈົນໂລກສະທ້ານ
 ຫາກຊິມີຍາມລວຍ
 ວ່າຊິຕິດຕາມຫ້ອຍ
 ນາງເປັນຫຍັງກະຊ່າງ ຊິບໍ່ໄລລະນ້ອງ
 ແມ່ນເຈົ້າຕາຍເປັນຫອມ ຜີ່ຊິຕາຍເປັນຂົ້ວ
 ຄັນເຈົ້າເປັນເຂົ້າຊ້ອມ ຜີ່ຊິເປັນໄກ່ໂຈ້ນ
 ຄັນນ້ອງຕາຍເປັນຫນອງ
 ຄັນນາງຕາຍເປັນນາມ
 ເອົາຈົນມັນໄດ້ຕັ້ງ
 ຄັນເຈົ້າຕາຍເປັນເສົາ
 ຄັນນາງເປັນສະຍົວ
 ຄັນເຈົ້າຕາຍເປັນມີ ຂ້ອຍຊິເປັນນິ້ວກ້ອຍ
 ຄັນເຈົ້າຕາຍເປັນຊໍາ
 ຄັນເຈົ້າເປັນດົງເລົາ
 ເຈົ້າຕາຍເປັນກົງ ຂ້ອຍຊິເປັນແອບນ້ອຍ
 ເຈົ້າຕາຍເປັນໄຊ ຂ້ອຍຊິຕາຍເປັນຂ້ອງ
 ເຈົ້າຕາຍເປັນຄໍາ ຂ້ອຍຊິເປັນຮູບເບົ້າ
 ຄັນເຈົ້າຕາຍເປັນກົງ

ຊິຄ່ອຍໄຫລເປັນນໍ້າ
 ນໍາຫາອົງພະເວສ
 ສິລຊ້ອຍຢູ່ດອຍ
 ສອງອ່ອນກັນຫາ
 ພະເວສທານສອງນ້ອຍ
 ສລົບຕາຍເວລາຕ່າວ
 ຄະດີນໍ້າວກ່າວສານ
 ຟ້າປິ່ນດິນກວຍ
 ລາບລາຍຫລາຍຫນ້ອຍ
 ນໍາຮອຍຄູ່ບາດຍ່າງ
 ຊິນໍາປ້ອງເກີດດອມ
 ນົວກັນແລ້ວຈິ່ງອ່ອມ
 ນໍາກັນຢູ່ຄົກມອງ
 ຊາຍຊິຕາຍເປັນນໍ້າ
 ອ້າຍຊິເປັນປ່າປຶງ
 ຕໍາແລ້ວຈິ່ງຊິເຊົາ
 ຂ້ອຍຊິຕາຍເປັນດົ້ວ
 ຂ້ອຍຊິຕາຍເປັນຂີ້
 ຄອຍກ້າໃສ່ແຫວນ
 ຂ້ອຍຊິເປັນຄວາຍເກົ້າ
 ຂ້ອຍຊິເປັນເສືອໂຄ່ງ
 ຄອຍກ້າຢູ່ໃນ
 ຄອງຢາມທຸກເຊົ້າຄໍ່າ
 ເອົາເຈົ້າຫລໍ່ໂຮງ
 ຂ້ອຍຊິຕາຍເປັນຝ້າຍ

ເຈົ້າຕາຍເປັນນາຍ

ເຈົ້າເປັນຜູ້ໃຫຍ່ ຂ້ອຍຊິເປັນຜູ້ນ້ອຍ

ຄັນເຈົ້າຕາຍເປັນຄົນຫາຣ

ເຈົ້າເປັນກຸລາ

ຄັນເຈົ້າຕາຍເປັນຟານ ຂ້ອຍຊິເປັນຫມູ່ເນື້ອ

ເຈົ້າຕາຍເປັນຫມີ ຂ້ອຍຊິຕາຍເປັນເຜີ້ງ

ເຈົ້າຕາຍເປັນຫມາກ ຂ້ອຍຊິເປັນຜູ້ຄ້ຽວ

ຄັນເຈົ້າຕາຍເປັນຫວີ ຂ້ອຍຊິຕາຍເປັນເກົ້າ

ເຈົ້າເປັນແຄນ ຂ້ອຍຊິເປັນຜູ້ຮ້ອງ

ເຈົ້າເປັນແຫວນ

ເຈົ້າຕາຍເປັນມອນ

ເປັນໄດ້ຫມິດອີ່ຫລີ ວ່າແຕ່ທາງເຈົ້າເຕື້ອງ

ເປັນໄປໄດ້ທຸກເລື່ອງ

ຄັນເຈົ້າຕາຍເປັນໄຫມ ພີ່ຊິເປັນສີແດງ

ຄັນເຈົ້າຕາຍເປັນມັນ ພີ່ຊິເປັນສຽມຫ້ຽມ

ຄັນເຈົ້າຕາຍເປັນໂພນ ຊິເປັນຄວາຍບັກຕູ້

ຄັນເຈົ້າຕາຍເປັນຫວີ

ຄັນເຈົ້າຕາຍເປັນເທົາ

ເອົາມາຄົນໃສ່ກ້ວຍ

ຄັນເຈົ້າຕາຍເປັນໄຫ

ຄັນເຈົ້າເປັນກັນຊາ

ຄັນເຈົ້າຕາຍເປັນນິລ ຂ້ອຍຊິເປັນນີ້ວກ້ອຍ

ຄັນເຈົ້າຕາຍເປັນແຄນ ຂ້ອຍຊິເປັນຄົນຮ້ອງ

ຕາຍເປັນພົວດອກຫ້ອມ

ຄັນເຈົ້າເປັນຫນູ ກະສິເປັນແມວຮ້າຍ

ຂ້ອຍຊິຕາຍເປັນໄພ່

ຄອຍກ້າຊ່ອຍກາຣ

ຂ້ອຍຊິເປັນຄົນກ້າ

ຂ້ອຍຊິເປັນມອນມ່ານ

ເພືອເຂົ້າປ່າຂີ

ແຂວນເທິງໃຫ້ຫມີຢາກ

ທຽວຫຍ້າໃຫ້ມຸ່ນມີ

ທຽມເງົານໍາແວ່ນ

ລໍາຟ້ອນຢ່ອນແຂນ

ຂ້ອຍຊິເປັນມີຊ້ອນ

ທາງມ້ອນແມ່ນພີ່

ທາງຂ້ອຍແມ່ນບໍ່ເຄືອງ

ວ່າຕັ້ງແຕ່ທາງໃດ

ກ່ອມກັນພັນຊັນ

ນໍາວຽນຂຸດກິນ

ກູເຈົ້າຍັງປີ

ຂ້ອຍຊິຕາຍເປັນເກົ້າ

ຂ້ອຍຊິຕາຍເປັນປິ່ນ

ສາຊ້າໃຫ້ສວ່າງໃຈ

ຂ້ອຍຊິເປັນປາຮ້າ

ຂ້ອຍຊິຕາຍເປັນຝິ່ນ

ຄອຍກ້າໃສ່ແຫວນ

ຂັບລໍາໃຫ້ມັນກ່ອມ

ຊິນໍາຫ້ອຍໃສ່ຫູ

ຄອງບາຍຄາບງອນ

ຄັນເຈົ້າເປັນລະຄອນ ກະຊິເປັນປີ່ແອ້
 ຄັນເຈົ້າຕາຍເປັນປ້ອງ
 ຊິເປັນຊ້າງບັກເກົ້າ
 ຄັນເຈົ້າຕາຍເປັນຮີ້ນ
 ຄັນເຈົ້າບູດ ຂ້ອຍຊິສິ້ມ
 ຄັນເຈົ້າຕາຍເປັນນົມ ກະຊິເປັນຜູ່ຄັ້ນ
 ຕາຍເປັນທາງ ກະຊິເປັນຄົນທຽວ
 ເປັນຈົນຫມົດຈົນສ້ຽງ
 ປາດກະຫນາບໍ່ແລ້ວ
 ນໍາເອົາຈົນໃຫ້ໄດ້
 ແມ່ນເຈົ້າຕາຍວັນໃດ
 ວ່າຊິນໍາເຜື້ອຜັນ
 ຈົນເທົ່າຜອງວ່າສິ້ນ

ແກພ້ອມພໍາກອງ
 ລໍາຊາງຂໍ້ຫ່າງໆ
 ດຶງເຈົ້າໃຫ້ມຸ່ນມິນ
 ຊິເປັນໄຟນໍາອູດ
 ໃຫ້ສົມເຈົ້າສູ່ອັນ
 ປັນຫນ່ຽງບໍ່ມີວາງ
 ຢຽບມັນໃຫ້ຈົມກ້ຽງ
 ແນວໃດບໍ່ໄດ້ວ່າ
 ນໍາແກ້ວບໍ່ໄລ
 ສົມດັ່ງໃຈຫມາຍ
 ກະສິຕາຍວັນນັ້ນ
 ຕາມກັນຄັ້ນຍ່ອງ
 ດິນຟ້າຜ່າທະລາຍ ໆລໆ

ກອນກ້ຽວ ຊົມຄວາມງາມ

ຟັງເດີແກ້ວ
 ຄົນຢູ່ໃຕ້ແຜ່ນພື້ນ
 ໃຜກະແຕ່ຢາກໄດ້
 ຈົນວ່າຊໍຊິງຊວນ
 ງາມເອົາເຫມາະສມັຍນີ້
 ບໍ່ມີເຖິງທ່ອງຊ້າຍ
 ບໍ່ໃກ້ກອນນໍາລ້າງ

ພິທູນບຸນລິ້ນ
 ສະອອນອິ້ນອິ້ມໃຈ
 ເນື້ອໃຫມ່ນວນລະອໍ
 ຊັກກະເຊັນມາພໍ້
 ບໍ່ມີໃຜຊິໄດ້ເກິ່ງ
 ກາຍສ້ຽວກະຕ່ຽວຫາງ
 ຮູບຮ່າງຂາແຂນ

ດຽວວ່າໃນເມືອງແມນ
 ອັນບ່ອນແນວອິນສ້າງ
 ຊິສົມພູມພາກພື້ນ
 ຫາກຊິແມ່ນຈັ່ງຊັ້ນ
 ຫມູ່ສະຫນົມນາງເນົາ
 ຢູ່ໃນວັງຫລາຍຊັ້ນ
 ບ່ອນບ່ອນຄະລຸກຮ້າຍ
 ດຽວວ່າໃນຊັ້ນພຸ່ນ
 ມະນຸດຄົນຄືກັນ
 ໃຜຊິເຫມືອນນີ້
 ມະນຸດໂລກໃຕ້ຟ້າ
 ພາກັນກິນແລ້ວຂີ້
 ບໍ່ມີສຸກສໍາລານ
 ພາກັນຂຸດກັນແຫ້ນ
 ທັງສິ້ນຂາດຜ້າສ້ອຍ
 ເກີນມັນເຕັມຢູ່ໃຕ້
 ຫາກບໍ່ຄືຄົນສວຍ
 ອັນວ່າຂາແຂນຂ້າງ
 ໄຄ່ມະຫລອດປອດປ້ອງ
 ບໍ່ເຫັນໃຜຊິປ້ຽວ
 ອັນວ່າຄົນຊົມພູ
 ຜົມຫລົກໆຫລ້ອນໆ
 ເກີນວ່າເຄີຍໄດ້ຄັ້ນ
 ອັນນີ້ງາມຫມົດກ້ຽງ
 ພະສໍກົມແກນເຫລົາ

ແທ່ນທະລັງວັງແກ້ວ
 ຫໍປາງສົມຫນຸ່ມ
 ຜົນຜ້າຄ່າແສນ
 ຊິປັນເກິ່ງເກິ່ງພົມ
 ແທ່ນນອນທະລອນຍັ້ງ
 ເມືອງສວັນປຸນປູກ
 ຂາວຝ້າຍລະໃຫມ່ມຸນ
 ຊິປຸນປຽບທຽມທັນ
 ໂລກເຮົາເຫົາເຮື້ອນ
 ຄົນຜູ້ດີມີສະງ່າ
 ໄຫບ້ານຜ່ານດິນ
 ປີ່ປິ່ນທົນທຸກ
 ວຽກການຫນັກແຫນ້ນ
 ຫາກິນຕາມຊາດ
 ຮອຍຍຸ່ມປ່ອງເຂັມ
 ຊິອິດຢາກຫຍັງທີ
 ນັກສົມພົມຟ້າ
 ຄໍຄາງກະບໍ່ຄ່ອງ
 ພຸງທ້ອງຂີ້ໂພ່ນຂຽວ
 ສ້ຽວມິ່ນພໍຂົນ
 ໂລກດິນຫິນກ້ອນ
 ຫົວງອນທ້ອງໂຊ່ນ
 ເຫັນກ້ວນຊູ່ເມືອງ
 ລັກສະນະພໍສົມ
 ຫລໍ່ລຽງສເມີລີ້ວ

ອົງຄຸລີສິບນີ້ວ
 ໄກວແຂນສີອ້ອນແອ້ນ
 ແລເບິ່ງນີ້ວແລບສ້ວຍ
 ພະບາທາທັງສອງ
 ປານພະໂຄດົມຜ້າຍ
 ລັດສະຫມີແຜ່ກວ້າງ
 ສົມພໍຄົນຢາກໄດ້
 ໄວ້ກ້າບູຊາຍາມ
 ຄັນໄດ້ແນວນາງນ້ອງ
 ຊິບູຊາປະທິບໄຕ້
 ຄືຊິໄດ້ຫລີກເວັ້ນ
 ຫວິດຈາກຄວາມໂມຫາ
 ຄືຊິກອນກົກກຶ້ມ
 ກິເຫລດໂອບຫມິ່ນຊັ້ນ
 ໂທດທີ່ໄດ້ທຳໄວ້
 ທັງມະໂນວາຈີ
 ຄັນໄດ້ນາງຄົນນີ້
 ຕາຍແລ້ວໄປຮອດຟ້າ
 ຄືຊິເຖິງບ່ອນພຸ້ນ
 ບໍ່ໄດ້ບຳເພັງຊານ
 ພໍປານໄຕສາມກ້ອນ
 ພໍປານຕວງໄຕຮູ້
 ພໍປານໄຕຮອດຂັ້ນ
 ພໍປານທົງຍານລັດ
 ແຕ່ໄດ້ແຍງຄາວນ້ອຍ

ວຽນແວນເກີນແອ່ນ
 ແຂນຟ້ອນອ່ອນນວຍ
 ລຽບເລາະເຫມາະຕາ
 ຢ່ອງຢັນຢືນຍ້າຍ
 ຊານສາມຂ້າມລ່ວງ
 ປານແກ້ວແງ່ວໃສ
 ເປັນມິ່ງຂວັນຕາ
 ລະນິກເຖິງຄຸນແກ້ວ
 ທອງປົນຄົນສະງ່າ
 ທຽນໄຫວ້ຄໍ່າເຢັນ
 ຂ້າມແຫ່ງອະວິຊາ
 ຂຸ່ນມົວຕົວຮ້ອນ
 ໂມຫັງຄວາມໂລບ
 ຊິຫັນມ້າງຫ່າງໄກ
 ກາຍະກັມສາມ
 ຊິລົດຫາຍຄາຍຄ້າງ
 ຄືຊິດີເຮົາວ່າ
 ນິພານຫ້ອງແຫ່ງສູນ
 ຂ້າມຜ່ານສົງສານ
 ບ່ອນພະອົງທົງໄວ້
 ມາທຽມຕົນພື້ນຫ່ວງ
 ດູແຈ້ງຊູ່ອັນ
 ມັຄແປດອໍລະຫັນ
 ສ່ອງຫວນເຫັນແຈ້ງ
 ກະພໍຫາຍຫລາຍຢ່າງ

ໂຮຄາວິບແວບຄ້າງ
 ພໍ່ພີ່ມາເຫັນນ້ອງ
 ຄວາມອ່ອນມາເຕີມເກືອ
 ມາເຫັນສາວສີສ້ອຍ
 ທາງໂຮຄາພະຍາດຮ້າຍ
 ຊົ່ວແມ່ນໄດ້ຫນ່ວຍແກ້ວ
 ຄັນໄດ້ນາງງາມໄປ
 ຮອດຊິເຜັນຜຍອງໄດ້
 ໃຫ້ໄທເມືອງມະນຸດເອີ້ນ
 ຄົນຊິລີຊ່າລ້າ
 ອົງພຸດໂທລົງຜາຍ
 ໃຫ້ໂລກງອມລະງົມງົ້
 ໃຫ້ມັນເງິຍແທ້ແລ້
 ວ່າຈັ່ງໃດຫີກ້າ
 ກືອາລົມມາວອນ
 ເຮົາເປັນຄົນຊາວບ້ານ
 ພໍ່ຊິຕຳກືກຕ້ອງ
 ເຮົານີ້ຄົນບໍ່ປ້ຽວ
 ມາເຫັນຈອມໃຈແມນ
 ພໍ່ຊິອົດສາເວົ້າ
 ເຈົ້າຊິຫລຽວເຫລືອດພໍ້
 ເອົາເຮົາໄປເປັນຂ້າ
 ຊິອົດສາກໍ່ສ້າງ
 ຊິໃຫ້ນິລພອຍແກ້ວ
 ສວຍເອົາເກີນລິ່ນລິ່ນ

ຫາຍສ້ຽງໄຄ່ພອງ
 ເນື້ອຄ່ອງບຸນເຫລືອ
 ຕື່ມມີແຮງຍ້າວ
 ກະພອຍຫາຍເສັດຂາດ
 ຫາຍສ້ຽງຊູ່ແນວ
 ເປັນມິ່ງຂວັນໃຈ
 ກ່ອມນອນໃນຫ້ອງ
 ບິນໄປສາວີເວີນ
 ເອີນຮ້ອງສ່ອງນຳ
 ວ່າຊາຍກ່າຕໍ່ໂກ
 ໄດ້ຜ່າຍບິນໄປພ້ອມ
 ຄໍ່ແຫງນແຫນແຫ່
 ມີກັ່ງໂກບນຳ
 ແກ້ວຄ່າຄວນສົມ
 ຢ່າວ່ອນເວີນເດີນກ້າວ
 ສະກຸານໃນໃຕ້ຕໍ່າ
 ຕານ້ອງຫນ່ວຍດຽວ
 ຮູບກ່າດຳຜອມ
 ແມ່ນຕາມາພໍ້
 ເອົາເຮົາໄດ້ບໍ່
 ບໍ່ນ້ອງກ່ອງຕາ
 ອາສາທຳຄ້າຮ້າງ
 ທຳມ້າງກິ່ນດິນ
 ມີແວວວາດເວີນ
 ຄົນດີ້ນດີ້ນຕາຍ ງລຸງ

ກອນກຸາມຂ່າວ

ຟັງເດີຫລ້າ
 ຊາກໄດ້ມາພົບຫນ້າ
 ອົດສາຂ້າມຮ່ອງນ້ຳ
 ພາກນະຄອນເຄຫັງ
 ມາລ່າງານເຫັນຫນ້າ
 ຈິ່ງໃດຊາວພີ່ນ້ອງ
 ນ້ຳເຂີຍແລະພີ່ອ້າຍ
 ຫັງບິດາມານດາ
 ບໍ່ມີການເຈັບໄຂ້
 ຫັງງົວຄວາຍຊ້າງມ້າ
 ຕລອດຫມົດພ່າພ້ອມ
 ຫັງເຂົ້ານ້ຳຊັບສິນ
 ບ້ານເຈົ້າຢູ່ຕລາດ
 ຢູ່ໃກ້ທາງລົດໄຟ
 ຊິຈຳໄວ້ກຸ້າແວ່
 ຊື່ວ່າບ້ານອີ່ຫຍັງ
 ເປັນບ້ານໃຫມ່ຫລືເກົ່າ
 ຢູ່ໃກ້ກັນຫລືໄກ
 ບໍ່ແມ່ນພີ່ກຸາມເຫລັ້ນ
 ຢ່າສິໄດ້ຄະນິງ
 ພີ່ກະຊິໄດ້ຈີ່
 ຫັງແຂວງກະບອກໄປ

ພວງມະຫາຍອດສະງ່າ
 ຢາກຂໍ້ກຽວກຽວກຸາມ
 ຮ້ອຍຫລັ່ນພັນດອນ
 ກິ່ນໄກໄລບ້ານ
 ເຈີຕາຢາກກຸາມຂ່າວ
 ລຸງປ້າຍ່ານາຍ
 ນ້ຳບ່າວອາວອາ
 ແຫ່ງນາງທາງບ້ານ
 ຫວັດໄອໄດ້ປ່ວຍ
 ອຸດົມຫຍ້າບໍ່ຈ່ອຍຜອມ
 ເຄື່ອງຢູ່ຂອງກິນ
 ພຽງພໍບໍ່ຂາດ
 ຫລືຢູ່ທາງໃດ
 ຫລືໄກບອກແດ່
 ທີ່ຫນ້າທີ່ຫລັງ
 ມີນາມບອກເລົ່າ
 ຂຶ້ນຕາແສງໃດ
 ກັບເມືອງຈັກເສັ້ນ
 ຢາກຮູ້ຄຳຈິງ
 ບອກຊາຍຕາມຊື່
 ຂຶ້ນກັບເມືອງໃດ
 ທີ່ດຽວໃຫ້ຮູ້

ຊິໄດ້ເມື່ອເວົ້າຫມູ່
 ທັງການຄ້າການຂາຍ
 ແມ່ນເປັນຄົນເຂດອື່ນ
 ຂໍ້ນາງໂດຍພະລັນ
 ຫລືຢູ່ຄົນລະແຫ່ງ
 ມື້ນີ້ມາກັບໃຜ
 ເອົາຄົນມາເປັນຄູ່
 ແຕ່ລົງເຮືອນມາລໍາ
 ນັບວ່າທາງຕັ້ງແຕ່
 ກຳຈັກຄັນລະນາ
 ໄດ້ຂຶ້ນໂນນລົງຄ້ອຍ
 ຂ້າມຈັກຫ້ວຍຈັກຫນອງ
 ຂໍໃຫ້ຍອດສະງ່າ
 ເວລາມານັ້ນມີ
 ມາດ້ວຍເດີນດ້ວຍຍ່າງ
 ຫລືຂີ່ອາຊະໄນ
 ໃຈປະສົງຄິດຕໍ່
 ເພິ່ນຈ້າງມີລາຄາ
 ຊິມາຮອດແຕ່ຫນີ້
 ມື້ໃດສາວຄົງກົມ
 ຫລືຫາກເຈົ້າຊິຜ່ານ
 ຮອດມື້ອື່ນມື້ຮີ
 ຂໍໃຫ້ຜີຮູ້ຂ່າວ
 ຊິຂໍໄປນໍາຫລັງ
 ຫລືວ່າຄົນໄທທົ່ງ

ບອກເລົ່າຕານາຍ
 ອຸດົມຊົມຊື່ນ
 ຫລືເຂດດຽວກັນ
 ບອກມາໃຫ້ແຈ້ງ
 ເຂດກິ່ນດິນໄກ
 ຈັກຄົນເປັນຫມູ່
 ພາຍຫີບມານໍາ
 ຜ່ານບ້ານໃດແດ່
 ຈາກບ້ານນາງມາ
 ປະມານຈັກຮ້ອຍ
 ຈັກຮ້ອມຈັກຄອງ
 ເດີນຕັດລັດປ່າ
 ບົນບອກຄະດີ
 ພົບປະຫຍັງບ້າງ
 ຫລືຂີ່ລົດໄຟ
 ຫລືລົດສາມລໍ້
 ຈັກຢ່າງເດີນມາ
 ທໍ່ໃດມື້ນີ້
 ຫລືງານອື່ນກະມີກົມ
 ຊິກັບຄືນເມື່ອບ້ານ
 ໄປອື່ນໄປອີ
 ຈັກວັນຊິຕ່າວ
 ນໍາແດ່ເປັນຫຍັງ
 ພາຍຂອງເມື່ອສິ່ງ
 ແຖບປ່າຂາດອນ

ຊີ້ຢ້ານເກສອນຊຸ
 ບໍ່ຢາກບອກຢາກເລົ່າ
 ດຽວນີ້ສາວທອງຄໍາ
 ຫລືຫາກລູກຕັ້ງສີ່
 ພີ່ຢາກຮູ້ເລື່ອງລາວ
 ເຖິງຊິມີກະຊ່າງ
 ອະໂຫສິໃຫ້ຊາຍ
 ເປັນຈັ່ງໃດນ້ອງຫລ້າ
 ຕລອດຮອດຫົວທາງ
 ບໍ່ມີໂຮຄາສູ່
 ຜູ້ເພິ່ນຢູ່ທາງໃນ
 ບໍ່ທັນມີແນວຫໍ່
 ບໍ່ມີຜູ້ມາຄໍາ
 ບໍ່ມີຂີ້ຫຍັງເຍື່ອ
 ກະບໍ່ຈິ້ນບໍ່ອິນ
 ກະບໍ່ເຫມັນບໍ່ຫຸ່ຍ
 ກັບບ່ອນຜ້າສະໄບ
 ເພິ່ນກະຍັງຄ່ອຍຢູ່
 ກະຍັງບໍ່ທັນມີ
 ຍັງບໍ່ຫຽວບໍ່ລີບ
 ລາຄາຈັກຕໍາລິງ
 ຄັນຫາມີແລ້ວກໍຊ່ວຍ
 ໃຫ້ນ້ອງແບ່ງນ້ອງປັນ
 ພໍຢາກຂໍເປີດເບິ່ງ

ລົງບາດຊິເວົ້າ
 ຢ້ານແຕ່ເມືອນໍາ
 ມີຜົວແລ້ວຕີ້
 ເປັນບ່າວເປັນສາວ
 ນໍານາງຢູ່ບ້າງ
 ຂໍໂທດຫລາຍໆ
 ເວລາພົບຫນ້າ
 ທຸກສິ່ງຂອງນາງ
 ຕີນມີຄ່ອຍຢູ່
 ເຈັບປວດແນວໃດ
 ກະສະບາຍຢູ່ບໍ່
 ເກີດຮາກປາກດໍາ
 ຈັບບາຍຈັກເທື່ອ
 ຂີ້ຫມ້ຽງຂີ້ຫລິນ
 ບໍ່ອັບບໍ່ກຸ່ຍ
 ຄືເກົ່າຫລືໃດ
 ສອງໂພນໂນນຄູ່
 ຍັງແກ່ນຍັງດີ
 ໃຜກໍາໃຜບິບ
 ຍັງຕື່ງຍັງຕື່ງ
 ຂອງເຈົ້າສອງຫນ່ວຍ
 ນໍາແດ່ຈັກອັນ
 ຄົນກໍາຄົນເຄິ່ງ
 ໃຫ້ມັນຄັກກັບຕາ ໆລໆ

ກອນກ້ຽວ ນ້ອຍວາສນາ

ຟັງກອນກ້ຽວ
 ຄັນວ່າເຈົ້າບໍ່ພ້ອມ
 ຍາກຄອບໂຕຂີ້ຮ້າຍ
 ກ້າບໍ່ຕິກຸແລງມັກ
 ເຮົານີ້ແນວນາມເຊື້ອ
 ຢ້ານບໍ່ຕໍາກືກຕ້ອງ
 ພີ່ແມ່ນຄົນຊາວຄ້າ
 ຄັນວ່າແນນບໍ່ຝັນ
 ເພິ່ນແມ່ນນິລພອຍແກ້ວ
 ເຮົານີ້ເກີດຕ່າງບ້ານ
 ເພິ່ນແມ່ນເຊື້ອຊາດອີ່ມ
 ເພິ່ນແມ່ນແນວຄົນສວຍ
 ຈັກແມ່ນກັມຫຍັງເດັ
 ຄົນກິ່ນສາບຜູ້ຈັ່ງອ້າຍ
 ຄົນຜູ້ຕີແມ່ນທາງເຈົ້າ
 ດໍາກະປິກໍາຫມໍ້
 ແມ່ນບໍ່ໂສທາງເຕື້ອງ
 ອັນເພິ່ນວັງຫວ່າງຫວ້າ
 ເຈົ້າແມ່ນທອງສອງນ້ຳ
 ຂ້ອຍແມ່ນຫຍ້າຂ້າງບ້ານ
 ພໍຊິອົດສາເຍື້ອນ ກືກະແຍ່ງຕາງແພ
 ອົດສາແລນໍາຫລິງ
 ອົດສາກິນກອຍກ້າ

ເປັນກຽວກ້ຽງກ່ອມ
 ທາງຂ້ອຍສ່ວນຕາຍ
 ມັກເພິ່ນຄົນດີ
 ກະຊ່າງຕາມຄໍາແລ້ວ
 ຫມາກຫອຍນາຫນ້າຕໍ່າ
 ຕານ້ອງກຸ່ອງຂົນ
 ນາດອນຂອນແກ່ນ
 ປານຟ້າຫ່າງດິນ
 ແນວດີລູກປະເສີດ
 ປານແຫລ້ແຮພິມ
 ໂຕແມ່ນເນົ່າໂຄງຄວາຍ
 ສ່ວນໂຕແມ່ນຄົນເກັ
 ເປັນສັງເດຈັ່ງມາຈວບ
 ແນວຂີ້ຮ້າຍວຽກບໍ່ມີ
 ມຸມເມົາແມ່ນທາງພີ
 ຕໍ່ໄມ້ຊາກສະໂກ
 ພຽງເລີຍເສີຍມັງ
 ໂຕຂ້ານີ້ແມ່ນຫນອງ
 ໂພຕະການພັນຄໍາ
 ບໍ່ຫານຄ້ອງຄາດຄຽນ
 ໄດ້ບໍ່ນາງເອີຍ
 ເບິ່ງເທວະດານ້ອຍ
 ຊາມຊາຮອດເຂົ້າໃຫມ່

ອົດສາເວົ້າຜູ້ຮ້າຍ
 ເຫັນວ່າໄດ້ເປັນນ້ຳ
 ບໍ່ປານີວັງຄອງ
 ໄດ້ເປັນສິວນາຍຮ້ອຍ
 ບາດສິນຄ້າບໍ່ໃຫ້
 ເຫັນວ່າພິຕ່າງບ້ານ
 ກະບໍ່ຫລຽວແລມາ
 ລາງຫ່າບຸນເຮົາຫ້ອຍ
 ຫ່າມັນຕໍາກືກຕ້ອງ
 ຄົນບໍ່ດີຄືອ້າຍ
 ລາງຫ່າບຸນເຮົາມີ
 ບໍ່ວ່າໃຜມັນຂ້າ
 ມີນິທານທຸກເລື່ອງ
 ນ້ອງກະຄົງຊິຮູ້
 ຄິດເບິ່ງດູ້ນິທານ
 ສີຫົນເປັນນາມທ້າວ
 ມະໂນລາແມ່ນເຊື້ອ
 ກາຍກັນໄປຮ້ອຍໂຄ້ງ
 ຄວນນາງລອງດູນິກ
 ບໍ່ວ່າໃຜມັນຂ້ອຍ
 ກັມນັ້ນຄືຂອບດັງ
 ໃຜຊິຫນີໄປພັນ
 ດຽວວ່າເຖິງນິພານ
 ຜູ້ເພິ່ນກືເອົາແກ້ວ
 ຜູ້ເພິ່ນເຖິງແຫ່ງຫ້ອງ

ຊາມໄດ້ຜູ້ງາມ
 ສ້າງທໍ່ໃສ່ດີ
 ຮອງຄວາຍລົງກ້ວ
 ຢ່າລືມຝອຍຕາດກະຕ່າ
 ຊິລົງໄດ້ນັ່ງສານ
 ຊາດຕໍ່າກັມຫນາ
 ສຽດຕາພໍ້ນ້ອຍ
 ພອຍນໍາກັມຈອງ
 ທາງນ້ອງຢ່າຮ່ອນກາຍ
 ອີ້ຮ້າຍກໍາຕໍາຫມີ
 ຊິສິ່ງເສີມເຕີມໄດ້
 ຊິນນະສາບໍ່ໄດ້ເຊື້ອງ
 ດຽງໄວ້ໃສ່ຫູ
 ດີຢູ່ພໍການ
 ແຕ່ເຕີມເລີມຕົ້ນ
 ກະສັດຕາຫົງແທນ
 ເຫາະໄດ້ດັ່ງຫົງ
 ກະລົງຮ່ວມຮຽງສອງ
 ອ່ານດີມີໄວ້
 ພອຍນໍາກັມສິ່ງ
 ວົງລ້ອມກະມ່ອມຄົນ
 ຂ້າມແຫ່ງສິງສານ
 ບ່ອນພຣະອົງໄປແລ້ວ
 ສາມໄຕໄວ້ເພິ່ງ
 ນັ້ນບຸນ້ອງຈັ່ງຊິຄື

ຊື່ວ່າຄົນທຸກມີ
 ໂຕເປັນຄົນໃນກຸງ ຢ່າໄດ້ລືມຊາວນາ
 ໄດ້ອາໄສກິນຍ້ອນ
 ຫ່າຊາວນາບໍ່ຄ້າ
 ນາຍບໍ່ອາໄສແຫລ້ງ ຊິດີໄປຄົນດຽວ
 ຄັນຫ່າແຫລ້ງບໍ່ພ້ອມ
 ນາຍຕ້ອງອາໄສຂ້າ ປາຕ້ອງອາໄສວັງ
 ປະເທສຊິຢູ່ແຫນ້ນ
 ເຫັນວ່າໂຕໄດ້ກິນຫວ້ານ
 ລາງຫ່າແຖນບໍ່ພ້ອມ
 ຄົນຜູ້ດີອາໄສຄົນຜູ້ຮ້າຍ ຕາຍແລ້ວເອົາໄປຫາມ ຍາມເຈົ້າຊິເຂົ້າປ່າ
 ໄປຫາມເຂົ້າປ່າຊ້າ
 ຄໍາເອີຍຄໍາ ອົດສາຫລູຕົນຂ້ອຍ
 ຫ່າຊິຍັງຢູ່ຫນ້າ
 ຊິຄ່ອຍມີຄຸນດ້ວຍ
 ບຸນນໍາເຖິງຫ່າໄດ້
 ໃຊ້ຕໍາເຂົ້າແລະຫາບນໍ້າ
 ປະຕິບັດຄອຍດູ
 ເປັນຜູ້ຍໍພາເຂົ້າ
 ຊິຮັບຈອມເກດເກົ້າ
 ບໍ່ໃຫ້ຍົກຍ່າງຍ້າຍ
 ບໍ່ໃຫ້ມີມົນທົນ
 ຊິໃຫ້ບົວໃບບ້າງ
 ບັນເລງເພງກ່ອມເຈົ້າ

ຢ່າໄດ້ວ່າໂຕສູງ
 ຜູ້ກິນຕໍ່ຍໍໄມ້
 ຊາວນາຫນ້າຕໍ່າ
 ຄົນໂກ້ສ່ວນຕາຍ
 ພາຍຮ້າຍຊິໄປແຍ່ງ
 ຮັກສາໄວ້ສ່ວນຕາຍ
 ຈັ່ງຊັ້ນຈັ່ງຊິແມ່ນ
 ອາໄສຮົ່ວແມ່ນທະຫານ
 ຫານຄົງກະບໍ່ແມ່ນ
 ພັນເຂົ້າຊິປ່ວຍປີ
 ຍາມເຈົ້າຊິເຂົ້າປ່າ
 ອາໄສຂ້າຜູ້ຢູ່ນໍາ
 ຄົນພອຍພາກກິ່ນ
 ໂຕຂ້າຫາກຊິດີ
 ດອມນາຍພໍໄດ້ເພິ່ງ
 ເປັນຂ້າກະຊ່າງຕາມ
 ລ້ຽງໄກ່ເກືອຫມູ
 ຄໍາເຢັນເວັນເຊົ້າ
 ນໍາຄົວຂົ່ວອອມ
 ເນົາຫ້ອງແຫ່ງປາງ
 ຢື່ຢ່ອງລົງດິນ
 ຫມິ່ນຫມອງລະອອງກ້ວ
 ຄົນງາມນິດທະເນັ່ງ
 ແລງເຊົ້າຢູ່ສະບາຍ ອຸ່ລຸ່ງ

ກອນແກ້ເຂົ້າກາມຂ່າວ

ຟັງເຕີຫລ້າ
 ຊິແກ້ຄວາມສົງໄສ
 ພໍມາເຫັນແລ້ວຈ້າວ
 ເປັນການສາມັກຄີ
 ນາງຢາກຮູ້ຈັກຮ່ອມ
 ກັບທັງຍາກຫລືແຄນ
 ກັບທັງຫມວດທັງຫມູ່
 ກັບທັງນາມສາຍາ
 ໃຫ້ຜີ່ບອກຈົນຄູ່
 ທັງອໍາເພີຂອງຕົນ
 ກາມຫາຄືມຫາຄູ່
 ກາມຫາພິກຫາເຂືອ
 ກັບທັງແມ່ທັງພໍ່
 ມື້ນີ້ມາກັບໃຜ
 ມີຄນະພວກພ້ອງ
 ມາດ້ວຍຂີ້ລົດຍົນ
 ເຈົ້າມີງານໄປຫນ້າ
 ໄດ້ຍິນແຕ່ເພິ່ນລື
 ບ້ານພີ່ຢູ່ແຖວປ່າ
 ກາຣຫາກິນຂັດເຄືອງ
 ອັນຫນຶ່ງກາມຫາແມ່
 ຟັງເອົາເຕີບຸນເຫລືອ

ຍອດສະງ່າທອງໃບ
 ຂອງນາງກາມຂ່າວ
 ກາມຈັກດີ
 ສະແດງຄວາມອ່ອນນ້ອມ
 ບ້ານກິ່ນດິນແດນ
 ສະບາຍດີຢູ່
 ພໍ່ແມ່ມານດາ
 ບ້ານເຕີມທີ່ຢູ່
 ຫມູ່ບ້ານຕໍາບິລ
 ຈັງຫວັດທີ່ຢູ່
 ຫາລູກຫາເມັຮ
 ອຸດົມຫລືບໍ່
 ສມຸດສຸດໃຈ
 ເປັນຫລານຫລືນ້ອງ
 ມາດ້ວຍຈັກຄືນ
 ຫລືຂີ້ນຂີ້ມ້າ
 ມື້ອື່ນມື້ຮີ
 ສາວນາງຜັດວ່າ
 ຫລືຢູ່ໃນເມືອງ
 ຍາກຈົນຫຍັງແດ່
 ຫາລູກຫາເມັຮ
 ນາງງາມສາມສອກ

ພີ່ເປັນຄົນບ້ານນອກ
 ຢູ່ຂ້າງທາງລົດໄຟ
 ທາງເສັ້ນລົດໄຟລ່ວງ
 ລະຍະຈັກຂໍກໍ
 ຕາມກຸນິນບໍ່ເວັ້ນ
 ພໍຂ້າມທາງລົດໄຟ
 ຍັງສະບາຍຫາຍສວ່າງ
 ພັງເອົາເດີນາງງາມ
 ພີ່ຊິບອກຊິເລົ່າ
 ຈໍາໄວ້ໂລດບຸນເຮືອງ
 ມື້ຫນຶ່ງມີລົດແລ່ນ
 ລະຍະລົດເຄີຍສວານ
 ກະບວນເປີດຂຶ້ນໃສ່
 ກະບວນລົດໄຟສວານ
 ພັງສຽງດັງຄືນໆ
 ອັນນີ້ຂຶ້ນາງກາມ
 ຈໍາເອົາໄວ້ເຕີແກ້ວ
 ກ້າວ່າສາວທອງຄໍາ
 ອີກກັບພໍ່ກັບແມ່
 ເພິ່ນກະຄອຍສະບາຍ
 ທັງເຂົ້ານ້ໍາກະເຕັມຫນ່ວຍ
 ຕລອດທັງພໍ່າຝົນ
 ທັງເຂົ້ານ້ໍາໄດ້ຕັ້ງ
 ໄດ້ພໍ່ລ້ຽງອໍາຄາ
 ຫາກບໍ່ພໍ່ໄດ້ຈໍາຍ

ບໍ່ໃກ້ບໍ່ໄກ
 ຊື່ບ້ານກຸດກວ້າງ
 ຂຶ້ນເຖິງອໍ່ດໍ
 ເກົ້າສິບກວ່າເສັ້ນ
 ທີ່ສໃກ້ກົງໄປ
 ຕົກເຖິງກຸດກວ້າງ
 ຫມູ່ທີ່ສິບສາມ
 ຕໍາບົລເມືອງເກົ້າ
 ຂຶ້ນອໍາເພີເມືອງ
 ຈັງຫວັດຂອນແກ່ນ
 ຢູ່ສອງກະບວນ
 ບ້ານແຮດບ້ານໄຜ່
 ໄປທາງອຸດອນ
 ປະມານບ່າຍນຶ່ງ
 ຄື້ມຄໍາເຖິງຍາມ
 ບ້ານເມືອງບອກແລ້ວ
 ບ້ານພີ່ຊາຍລໍາ
 ຊິໄປຢາມແວ່
 ພີ່ນ້ອງປ້ອງປາຍ
 ສຸກຂີ່ດີດ້ວຍ
 ເຕັມຫມາກເຕັມຜົນ
 ຈະເລີນຫລຸຫລັ່ງ
 ສົມປາດກຸນາ
 ຄັນໄປຢາມອ້າຍ
 ຂາຍເຂົ້າໂຮງສີ

ປີນີ້ພ້າຝົນຕີ
 ທັງພິກເຂືອກະບໍ່ວ່າ
 ກ້າຈະຄິດຈຳນວນ
 ນອກຈາກນີ້ສິ່ງອື່ນ
 ຍັງມີໂຊກອຳນວຍ
 ອັນນີ້ຄວາມພິເລົ່າ
 ອີກຂໍ້ນຶ່ງນາງມີຄວາມສົງໄສ
 ບໍ່ມີດອກທອງຫລໍ່
 ພິບໍ່ຮູ້ບໍ່ເຄີຍ
 ບໍ່ເຄີຍຊິໄດ້ຍັງ
 ບໍ່ໄດ້ຂຶ້ນຜ່າໂນນ
 ດຽວນີ້ພິຍັງຫນຸ່ມ
 ບໍ່ເຄີຍເວົ້າຮອດສາວ
 ຄັນຫາກນາງບໍ່ເຊື່ອ
 ໄປກຸດກວ້າງກະໄປກາມ
 ມີຢູ່ຫມິດຕລອດ
 ສ່ວນຮາກຫວ້ານຮາກຢາ
 ອັນເປັນເຄື່ອງສັບປ່ຽນ
 ຊອບອີ່ຫຍັງ
 ຂໍໃຫ້ແຕ່ນ້ອງຫລ້າ
 ໃຫ້ຊວນເກົ້າລະງຳ
 ກັບເກົ້າປົກເກົ້າອ້ອມ
 ໃຫ້ຊວນເກົ້າໄປນຳ
 ເອົາເພິ່ນໄປນຳແດ່
 ໄປຢາມເກົ້າບຸນຫນາ

ໄດ້ເຂົ້າຫົກກະຕ່າ
 ໄດ້ຢູ່ສົມຄວນ
 ຂາດແສນເກົ້າຫມິ່ນ
 ເປັດໄກ່ງົວຄວາຍ
 ອ້ວນດີຄືເກົ່າ
 ໃຫ້ນ້ອງຟັງໄປ
 ລູກເມັຽມີບໍ່
 ຍັງຢູ່ເສີຍໆ
 ເຫັນຫຍັງຈັກຄັ້ງ
 ນ້ຳເຢັນພັນໂພນ
 ຫນອງບິ່ງດຶງຕຸ່ມ
 ອາຍຸສາມຊາວ
 ນຳເຂົາຈັກເທື່ອ
 ເຊິນນ້ອງໄປຢາມ
 ເຊົາເຮືອນພັກຈອດ
 ເຄື່ອງຕ້ອນຂອງຫາ
 ຫົວປາຫົວອຽນ
 ຫອກໂຫນ່ງຫອກຫນັງ
 ກົມໄປບໍ່ວ່າ
 ເອົາເຕົ້າໄປນຳ
 ເກົ້າມຸມໄປພ້ອມ
 ເກົ້າວ້າເກົ້າດຳ
 ຄັນໄດ້ໄປແວ່
 ຢາມເກົ້າຄຳພາ
 ຫົວໂປຄໍຫັນ

ເຖົ້າຄໍາວົງຫົວສັນ
 ຢາກເຫັນເຖົ້າຄໍາບັງ
 ເຖົ້າທິສພົມຫລັງກົງ
 ເບິ່ງລາວກຫ້າວລາວຫັນ
 ໄດ້ຍິນຂ່າວແລ້ວປວດ
 ແຕ່ພໍລາວໄດ້ຍິນ
 ຜູ້ໃດຖາມກະບໍ່ປາກ
 ອັນນີ້ເວົ້າໃຫ້ຟັງ
 ເຊິນໃຫ້ຍອດກະຫລີ
 ຢາກໄດ້ຫຍັງຊີວິນ
 ຊອບປູປາກະໄດ້
 ຊິໄປຫາບໄປຂົນ
 ໄປຕືກເອົາກຸດກວ້າງ
 ຢ້ານແຕ່ຫາບບໍ່ໄຫວ
 ຢ້ານເຈົ້າກຶກແຕ່ກິ່ນ
 ຢ້ານແຕ່ຮາກເປັນເຄືອ
 ວ່າຕັ້ງແຕ່ນາງຜ່ານ
 ມັກຢາກຫາບຢາກຂົນ

ຜູ້ພາຍກົງຫນັງ
 ຫ້າວເປັນດົງໆ
 ຫົວລ້ານຄືກັນ
 ຢາກເຫັນເຖົ້າຫນວດ
 ບໍ່ຢູ່ບໍ່ກິນ
 ໂລດສັກເງົາງົກງາກ
 ພາຍແຕ່ກົງຫນັງ
 ຄໍາຈິງຂອງຜີ
 ໄປຢ້ຽມຈັກຫົນ
 ໄປຫາມາໃຫ້
 ບໍ່ອິດບໍ່ຈົນ
 ຈົນຫມົດແນວຫ່ວງ
 ຊິເອົາຫລາຍປານໃດ
 ດູກຫັກບໍ່າຫລິ່ນ
 ປາເອືອບປາເກືອ
 ຄາວປາຕາມບ້ານ
 ໄປເບິ່ງໄດ້ທົນ
 ແນວໃດກະຊິແຕ່ງ ໆລໆ.

ກອນເດີນດົງ

ບໍລະບວນແລ້ວ
 ຍົກເອົາບົດນີ້ໄວ້
 ຊິໄດ້ດັ່ນດ່ານດ້າວ
 ໄປທ່ຽວດູໄພສັນ
 ດົງນັ້ນມີມຸຍຫມໍ້
 ມື້ມ່ວງໄມ້
 ແມ້ງຫນຶ່ງພໍດີມື້
 ຄອຍເຫັນສັດສິ່ງເຊື້ອ
 ສຽງລະງົມລະງັນຊ້າງ
 ບ່ອນໃດມີຫມູ່ຊ້າງ
 ແຕ່ວ່າທຳມະຊາດຊ້າງ
 ບ່ອນໃດມີກໍຊ້າງ
 ບ່ອນໃດເປັນດອນຊ້າງ
 ບ່ອນໃດຊ້າງເກີດຊ້ອນ
 ໂຕຈິ່ງຊຸກຊ່ວນຊ້າ
 ເລີຍເລົ່າຕາມໄພສິນ
 ແລ້ວຈິ່ງເກິ່ງວັງເວົ້າ
 ບ່ອນໃດເປັນເຫວັ້ງຫວ້າງ
 ວັງໃດເປັນວັງຫວ້າ
 ສຽງຕະຫວິດຫວາດແຫວ້ວ
 ນ່ອຍຫນຶ່ງແວດໆຮ້ອງ
 ພໍແຕ່ເຮົາຫລຽວເຫັນ

ພໍດີຫມົດບ່ອນ
 ເປັນບັນບ່ອນເດີມ
 ສະເດັດດ່ວນ ໂດຍພະລັນ
 ໃຫ້ສວ່າງໃຈຈິງແຈ້ງ
 ສະຫມໍ່າຍໂມງເຫມືອດ
 ເປັນມຸ້ງຫມູ່ມັນ
 ສາມໂມງມີເສດ
 ສິ່ງຊ້າງທ່ຽວຊົມ
 ໄພສິນຕາມຊຸ່ງ
 ຊ້າງເຊື້ອເກີດຊຸມ
 ບໍ່ຫ່ອນຫ່າງຫນີ
 ຫມູ່ສາງປະສິງຊ້ອນ
 ຫາກມີຊ້າງເປັນຊ່ອງ
 ຮອຍຊ້າງທ່ຽວຊົມ
 ຢ້ານສິ່ງໄດ້ຍິນສຽງ
 ສອດສະແຫວງຫນີເວັ້ນ
 ມີເວິງຫລາຍຫວ່າງ
 ມີເຫວັ້ງທ່າເວີນ
 ກາເວົ້າວອນວິ່ງ
 ວອນເວົ້າວິ່ງວຽນ
 ເຫາະຮອນສຽງຫົງ
 ຮອນຫາງສເມີຮຸ້ງ

ຈົນວ່າຫົນຫາຍຢ້ານ
ຈົນວ່າຫົວຫອດແຫ້ງ
ຮຸ່ງນັ້ນພໍຫມູ່ຮຸ່ງ
ພໍເຫັນຄົນມັນຫວງ
ຕາມລໍາຫ້ວຍ
ພໍຕີຮອດບ່ອນຫັ້ນ
ຫົວຫາຍເຂົ້າ
ພໍໄປເຖິງຫາດຫັ້ນ
ມີທັງຮອຍເຫັນຫ້າວ
ພໍໂຕມອງຫລໍ່າແລ້ວ
ລັດເລັ່ງລັ້າ
ກົດວ່າມີຫຍັງລັບ
ໂຕຈິ່ງເລີຍຕາມລ້ອງ
ຝົນຕົກລິນຫລັງຍ້ອຍ
ພໍເຫັນຟ້າແມບເຫລື້ອມ
ໂຕເລີຍຫລົງຫົນທາງ
ພໍໄດ້ຍິນຟານເພັ່ງ
ພໍເຫັນຄົນຟັ່ງຟ້າວ
ໂຕກໍຊຸກເຊື່ອງໄວ້
ບາດຊິເຊົາມີແຮງ
ໄພສິນນີ້
ດອກກຸຫລາບສະມັ່ງເຕັ້ຮ
ມີທັງຕີນເຕົ້າເຕັ້ຮ
ດອກພະຍອມຮັງໂຮຍ
ທັງກະເດົາດວນດົ້ວ

ບໍ່ຫານຫວນຊິເຫີນຍ່າງ
ກະຫາຍນ້ຳບໍ່ຫານ
ໄດ້ຍິນຫ່າເຫີນຫອນ
ໂຫ່ຫອນເຫີນຫ້າວ
ສຽງຫອນຮ້ອງໂຫ່
ຮິມຫ້ວຍຫວ່າງເຫວ
ຫົນຫວາຍເຫື່ອອອກ
ເປັນຮ້ອຍຫມູ່ຮອຍ
ກິນຫອຍນໍ້າຮອງ
ເລີຍລ້າເລົ່າຫລົງ
ລິວລິ່ວລົງຫລຸບ
ເຫລື້ອມເລົ່າມີແລ້ວ
ເຫັນແລນແກມຫລິ່ນ
ຝອຍຫຍ້າປ່າເລົ່າ
ລັບຫລຽມດົງຫລວງ
ທ່ອງທຽວທັງຟ້າວ
ກິນເພືອງໄຟປ່າ
ຟານເພັ່ງແຜດສຽງ
ກໍາໃສ່ໃນໂຊນ
ຈັ່ງຄ່ອຍຊິມໄຟສີ່ມ
ມະລິວັນວຽນກາບ
ເຕັມຕົ້ນຕໍ່ຕາມ
ຂີກສະເຕື້ອດວງຫອມ
ເຮື່ອເຮືອງໂຮມເຮົ້າ
ຕູຕິດວງດອກ

ເຮົາໄປຕົມດູດເຫລັ້ນ
 ເດັຽລະດາດຕ້າວ
 ມະລີລຽນຕາມລໍາ
 ຍາມເມື່ອລົມພານຕ້ອງ
 ອະຮວນຣິດຮ່ວງເຮົາ
 ດອກສະມັ່ງເຫມືອດເຫມັ້າ
 ຍາມເມື່ອຊອມຫລຽວເຫັນ
 ດອກສະແຫມເຫມືອດເຫມັ້າ
 ກະເລົາລຽນລຽບລ້ອງ
 ດອກກະເຫລືອງກະຫລ້ອນ
 ບຸບຜາມີກົມໄປ
 ຫວ່າງນັ້ນເປັນແຖວກ້າ
 ມີຫມູ່ແຖວໆທ້ວງ
 ທິດໆເທົ້າ
 ວ່າທ່ານເນົາພາຣາ
 ຈິ່ງໄດ້ເດີນເກີງກ້າ
 ໂຕຈິ່ງຟ້າວຕອບກ້ອຍ
 ວ່າເຮົາຢູ່ແຖບກ້ອງ
 ໃຈປະສົງດູແຖວ
 ກໍຈິ່ງມາເກີງພີ້
 ອັນວ່າແຖວແຖບນີ້
 ກົວຕອບກ້ອຍ
 ຕັ້ງແຕ່ເປັນແຖວໆ
 ມີແຕ່ເປັນແຖວກ້າ
 ກົວມັນຂານຕອບແລ້ວ

ໂດຍຕ້າມດັ່ງດຽວ
 ດອກດູ່ດູ່ດີ
 ຫລໍ່າຫລິງຊິງຊ້ອງ
 ຜົງລະອອງໂອຍອ່ອນ
 ເຮືອງຮູ້ຫວ່າງຫລັງ
 ມີ່ມ່ວງແມງຕອມ
 ເຫລືອດແລເຫລືອງແຫລ້
 ກະລຽນເລົາລຽບເຫລົ້າ
 ກະຫລົງລ້ອມຫມູ່ກະເຫລືອງ
 ດອກກະລ້ອນລຽນໄລ
 ບໍ່ອາດຄັນລະນາໄດ້
 ເກີງການໃນເກື່ອນ
 ກົວເກົ້າທ່ານກາມ
 ກາມກີ່ຄໍາຈາ
 ກິ່ນການໃດແທ້
 ຄໍາກາມກົວທ່ານ
 ກະແຫລງທ້ວງບອກກົວ
 ໄກເກື່ອນພູມການ
 ກິ່ນການທາງນີ້
 ບ່ອນກົວກາມໃນເກື່ອນ
 ເປັນກ້າເກື່ອນໃຜ
 ວ່າກ້າເກື່ອນຂອງຕົວ
 ກີ່ກັນການນີ້
 ຂອງກົວເດີທ່ານ
 ເລີຍລ້າລ່ວງບິນ

ບົດບຽດບ້າງ
 ເງົາງົງຈິດ
 ດູ່ມັນເຈືອລະເນືອຈ້າ
 ປ່າຫນຶ່ງເປັນປ່າກ້ຽງ
 ໃກ້ຊິເຖິງບ່ອນກວ້າງ
 ໄດ້ຍິນແກນໆກໍ
 ໄດ້ຍິນໂກກ່າງກີ້
 ໄດ້ຍິນກາຫມູ່ເກົ້າ
 ຄົບຫນຶ່ງຄ້ອຍ
 ໄດ້ຍິນສຽງເສືອຄາງ
 ນ່ອຍຫນຶ່ງຄອນໆເຄົ້າ
 ຟັງມັນຄູຮຽກຮ້ອງ
 ຣົດຮ່ວງເຮື້ອ
 ອາທິດຈອງຈໍາຈິດ
 ໂຕກະລົງສົງນ້ໍາ
 ອໍລະອ່ອນອ້ວນ
 ກະຫາຍໂຮຍຫົວຮ້ອນ
 ຄິດເຖິງນົງນາດນ້ອງ

ບໍ່ມີບ່ອນເບີຍເບົາ
 ຈອກຈໍຈີ້
 ຈິດຈິມແກມກິ່ງ
 ມີເກົ້າຫມິ່ນກໍ
 ເກາະກ່າຍເດີນກາຍ
 ລະວີກສູນສຽງແຈ້ງ
 ແກມກ້ຽງສິ່ງຄອນ
 ກິນກ້ວຍກ່ອງເຄືອ
 ພໍ່ຄໍາແຄມເຂົາ
 ຢູ່ຄືມໃນຄືມ
 ເຂົາຄູຫາຄູ່
 ໂຮມເຮົ້າຮ່ວມຮັງ
 ທະນີຫຸ່ຍສຽງຫອງ
 ຈຸ່ມແສງສູນເສົ້າ
 ສະສີສັນອາບ
 ພະອວນອ້າຍອ່ອນແຮງ
 ເຊົານອນນິດທະເນັ່ງ
 ບາດນາງຫລ້າວໍາກອນໆລໆ.

ກອນທ່ຽວປ່າປີນຜາ

ບັດນີ້ບໍລະບວນແລ້ວ
 ໄປຊົມຜາຫມູ່ເຜີ້ງ
 ພໍແຕ່ເຮົາລັດເຂົ້າ
 ພໍໄປເຖິງຕີນດອຍ
 ກຽມລະວັງຂາຈໍ້
 ດອຍນັ້ນສູງອອກພັນ
 ປະກອບໄປດ້ວຍໄມ້
 ມີຫມູ່ບົງຊາງຮົກ
 ຫລຽວໄປຈອມເຂົາຂັ້ນ
 ເປັນປ່າເລົາປ່າອໍ້
 ລະວັງທ່າຊິລິ້ມ
 ຕີນຄ່ອຍຢ່ອງແຢງຍົກ
 ຕາເວັນອອນຍາມຄ້ອຍ
 ຫິນນັ້ນເປັນໂຊ້ນໂງ້ນ
 ລາງບ່ອນຍະຫວ່າງໄວ້
 ບ່ອນໃດມັນເປັນຜາ
 ເຫັນແຕ່ທົວລໍາໄມ້
 ລາງພ່ອງແດງດ່າງຊັ້ນ
 ພໍເຮົາເຂົ້າແທບໃກ້
 ອາດຊິເອນພັງທິບ
 ຄືຊິພັງລົງຄື້ມ
 ເລັງເບິ່ງເປັນເຊົ້າເງົ້າ

ຊິລິລາດັນປ່າ
 ເທິງຄ້ອຍແຄ່ເຂົາ
 ເຂົາໃຫຍ່ບັບພະໂຕ
 ຫລໍ່າຄອຍຫລົງຢ້ຽມ
 ລໍປີນຫິນຫລິ້ນ
 ຄົນຂຶ້ນບໍ່ໄຫວ
 ແດງດູ່ດູ່ດົກ
 ຮວກບົງວົງລ້ອມ
 ສູງຊັນຜອມຜໍ່
 ກໍ່ອ່ວນອ່ອນລົມ
 ໂຄມປິ່ນປີນຫິນ
 ຫນ່ຽວຊັນພັນກ້ອນ
 ປີນດອຍຮ້ອຍໂຫລ່ນ
 ໂຊນໂງ້ງຕິ່ງໄກ
 ເຮົາໄຕ່ໄປມາ
 ຜໍ່ໄປຊັນລິ້ວ
 ຫລຽວໄກພໍ່ແຈ່ງແຮ່ງ
 ຊັນຊ້ອງບ່ອນຊິໄປ
 ຜາໃຫຍ່ມອງເຫັນ
 ຫງ່ວມງົມລົງຕື້ນ
 ສຽງເຄັງຫິນເລັ່ງ
 ຮາວເລົ້າຊໍ່າເຮືອນ

ເບິ່ງມັນລຽນເປັນກ້ານ
 ກ້ອນໃຫຍ່ໆກະມີ ກ້ອນນ້ອຍກະລື່ນ
 ກ້ອນໃສໆເຫລື້ອມໆ
 ກ້ອນແຊບແລບຊ້ອຍລ້ອຍ
 ມີຕັ້ງເກົ້າຫມິ່ນກ້ອນ
 ລຽນກັນເປັນຕັບໆ
 ຈັກວ່າຫລາຍຫລືຫນ້ອຍ
 ຜ່ອງເປັນເທື່ອມເປັນຮູ ສູ້ຫວູ້ສິ່ງຫວັງ
 ມີລະຍະຫວ່າງເວັ້ງ
 ຫລຽວໄປມາເປັນວັງ
 ຈົນບໍ່ມີທາງຂ້າມ
 ມີຫມູ່ຕາດຕໍ່ຕ້ານ
 ມີທັງຕັບເຕົ້າຕົ້ນ
 ພໍແຕ່ເຮົາເດີນຕາມ
 ແຕ່ວ່າໃນດອຍນັ້ນ
 ມີກະທິງແຮດຊ້າງ
 ມີທັງສັດສິ່ງເຊື້ອ
 ມີທັງກົດແກງກໍ
 ເບິ່ງມັນນອງນັ້ນແຫນ້ນ
 ສຽງຕະຫວິດຕະຫວາດແຫວ້ວ
 ມີທັງເຄົ້າຄໍ່ຊຸ່ມ
 ພາກັນມາເນືອງນັ້ນ
 ທັງກວາງຟານເຍືອງຜູ້
 ຕອນນັ້ນແດດສ່ອງແຈ້ງ
 ໂຕກໍລັດເລັ່ງເຂົ້າ

ຕິດກັນເປັນກີ່ໆ
 ຂົນກຶ້ມກະບໍ່ໄຫວ
 ທຽມໆແທບໆ
 ຊັນຊ້ອງກ່າຍກອງ
 ເທິນກ່າຍຢ່າຍທັບ
 ຕໍ່ຕາມຮີມຕ້າຍ
 ຄອຍດູຈົນບໍ່ຄູ່
 ເປັນຫວິ້ນວ່າມເວີງ
 ເປັນເວີງວັງວະ
 ວາດຊິມີແນວນ້ຳ
 ເປັນທາມທັງຫາດ
 ຕາມໃຕ້ບ່ອນຊິໂຕນ
 ລຽນຕໍ່ເປັນຕອນ
 ຕ່າງແນວມີນ້ອຍ
 ມີຫລາຍສັບພະສິ່ງ
 ສາງເສື້ອຫມູ່ເສື້ອ
 ສັກກຸນາດແນວນົກ
 ລະວິ້ນແຈນແວນຮ້ອງ
 ແສນຕົວກົວແທດ
 ແນວເຊື້ອຕ່າງຊຸມ
 ແຂກຄູຄູຂັນ
 ສະນັ່ງທູດູຢ້ານ
 ຫມູໂທນທວຍແຮດ
 ແສງນັ້ນກ່ອມເຂົ້າ
 ປ່າເຫລົ່າດອນເລົາ

ເຫັນແຕ່ລຽນລໍາແຄນ
 ມີຢູ່ແຄມເຂົາຄ້ອຍ
 ບໍ່ອາດເດີນດູ່ງໄດ້
 ເບິ່ງມັນເກາະເປັນຈຸ່ມ
 ມີທັງມຸຍມາຍມັດ
 ກົກກະໂດນເດົາເດັ່ງ
 ມີໄມ້ແຍມໄມ້ຍົມ ຍູງຍາງໃຫຍ່ນ້ອຍ
 ສະຫລັກດໍາຫລັກດໍາຍ
 ທັງໄມ້ໂມງໄມ້ມີ ສາລະພິດອກແກ້ວ
 ມີເຄືອຕາມຕິດຫ້ອຍ
 ເຄືອຫນຶ່ງດິງຄືນມາ ເຄືອຫນຶ່ງດິງໄວ້ຊ້າ
 ອະນັນຕັງມາກລິ້ນ
 ມີທັງເຕີຍຕາວເຕັມ
 ຈັກວ່າຍາວຫລືສັ້ນ
 ດິງນີ້ຫນາຫມູ່ໄມ້
 ຫລຽວເຂົ້າໄປບ່ອນມຸ້ງ
 ພໍປານເມໂຄບັງ
 ຟັງຍິນເຄັງໆເຕົ້າ
 ຝູງສາຂາຄົນຄ້ອມ
 ຟັງຍິນລົມພັດໄມ້
 ຄືດັງສຽງຄົນເຮົາ
 ຍາມເມື່ອລົມມາຕ້ອງ
 ແຮງທໍ່ໃດແຮງຫ້ອຍ
 ໂຫນ້ຍນີໂຫນ້ງ
 ຕິງແລ້ວດັງດັງຄ້ອງ

ໄຂວ່ອິນມັນຂ້ອງ
 ເກາະຂຽວຮຽວກິ່ງ
 ແນວໄມ້ຕ່າງຊຸມ
 ຊຸມກີ່ດິຈັດ
 ເຫມືອດມໍສະຫມໍຕື້ນ
 ເຄັງຄົມໄມ້ທົ່ມ
 ເຄືອຫ້ອຍຈ່ອງນໍາ
 ຕູມຕັງເຂົ້າຈີ່
 ກຸງກ້າມປ່າຫມາກຂາມ
 ແຂວນຍອຍນໍາງ່າ
 ສໍາສ່ອນສວ່ານສິນ
 ຕີ່ຕົ່ວຫລາຍຕັນ
 ປ່າຕານແກມພ້າວ
 ຊັນໂງ່ງໂຄ້ງງ່າ
 ເປັນມຸ້ງມິດມຸງ
 ມິດມຸ້ງບໍ່ເຫັນສັງ
 ອາທິດສູນແສງເສົ້າ
 ລົມຕີຕ້ອງປ່າ
 ລົມຕ້ອມຕ່ອຍໄປ
 ດັງຕ່າງໃນເຂົາ
 ຕ່ອຍຕິຕະໂພນຄ້ອງ
 ສຽງຕອງຕ້ອງຕີ່ແຕ່ງ
 ສຽງຄ້ອຍດັງຊໍ
 ເອນລົງຕຸ້ຍຕິ່ງ
 ແກກ້ອງກ່ອມຫນັງ

ຟັງຍິນອໍລະແອໄມ້
 ຄືຄືນຈາປາກເວົ້າ
 ເປັນຕາອອນຊອນເດັ
 ໄດ້ຍິນລົມກັ່ງຍູ້
 ຈົນໄດ້ຢຸດນັ່ງນຶ່ງ
 ຄືແຕ່ເນົາໃນເມືອງ
 ຈົນໄດ້ຫລຽວແລຍ້ຽມ
 ເຫັນແຕ່ຟ້າຕັ້ງເຫງົ້າ
 ຄາວນີ້ກັມກູແທ້
 ຈັກວ່າໄກວ່າໃກ້

ສີກັນໃນປ່າ
 ຍາມຊິເຂົ້າບ່ອນນອນ
 ສາລະເດັພາກຄູ່
 ປາຍໄມ້ຮ່າຄະນິງ
 ນ່ອຍຫນຶ່ງໄດ້ຍິນສຽງ
 ກ່ອມກັນຜັນກ້ຽວ
 ຈຽມປາງທາງເກົ່າ
 ເຫລືອງແຫລ້ຫລໍ່າແລ
 ແລຄືນຄວັນໄງ່
 ເມືອງບ້ານກະບໍ່ເຫັນ ອຸລາ.

ຖ້ອຍຖແລງ

ທໍາສມຸດ 100 ປີ ມະຫາສິລາ ວິຣະວົງສ໌
ຜົນແຫ່ງພລັງສັດທາ ແລະອານິສິງ

ໃນປີ ພ. ສ. 4547 ນີ້ ແມ່ນ ວາລະຊາຕະການ ຄົບຮອບ 100 ປີ ຂອງ ພໍ່ ມະຫາສິລາ ວິຣະວົງສ໌ ທີ່ໄດ້ລາຈາກບັນນະພົບນີ້ໄປເກືອບ 20 ປີແລ້ວ ແຕ່ສິ່ງທີ່ພວກເຮົາທຸກຄົນ ຜູ້ເປັນລູກຫລານ ລູກສິດ ຍາດຜີ້ນ້ອງ ຮູ້ສຶກຢູ່ຕລອດ ກໍຄືຮົ່ມເງົາບາຣະມີຂອງພໍ່ ໄດ້ປົກປ້ອງຄຸ້ມຄອງພວກລູກໆ ສເມີມາ. ເມື່ອແມ່ມາຈາກໄປອີກໃນເວລາຕໍ່ມາ ພວກເຮົາກໍໄດ້ຍິດກືເປັນ ປະເພນີໃນການທໍາບຸນຫາ ລະນຶກເຖິງບຸນຄຸນຂອງສອງເຂື່ອເພິ່ນທຸກໆປີ.

ພໍ່ ແລະແມ່ ໄດ້ມອບສິ່ງມີຄ່າສຸດແກ່ໃຫ້ແກ່ພວກລູກ ນັ້ນຄື ໃຫ້ລູກ ທຸກຄົນໄດ້ຮັບການສຶກສາ ສິ່ງເສີມໃຫ້ໄປຮຽນຢູ່ຕ່າງປະເທດຕາມເງື່ອນໄຂ ທີ່ພໍ່ມີ ບໍ່ວ່າຍິງ ຫລື ຊາຍ ພວກເຮົາຈິ່ງໄດ້ ເປັນຜູ້ມີວຸດທິສຶກສາ ແລະຄວາມສາມາດໃນການປະກອບສັມມາອາຊີວະແລະຈະເລີນຮອຍ ນໍາເສັ້ນທາງ ທີ່ພໍ່ໄດ້ແຜ່ວຖາງໄວ້ ຄືຈໍານວນນຶ່ງ ເປັນນັກຂຽນ ນັກກະວີ ນັກຄົ້ນຄວ້າ ດ້ານພາສາ ອັກສອນ ເຖິງວ່າບາງຄົນຈະບໍ່ໄດ້ຮໍາຮຽນ ມາດ້ານນີ້ໂດຍກົງກໍຕາມ ເວົ້າໄດ້ວ່າ ການສືບທອດຕາມສາຍເລືອດ ສະແດງອອກໃນລະດັບໂດດເດັ່ນພໍສົມຄວນ. ໃນບັນດາລູກໆ ຂອງພໍ່ ແມ່ (ໃນປະຈຸບັນ ຍັງຢູ່ 15 ຄົນ) ເກືອບເຄິ່ງນຶ່ງ ເຄີຍຝາກຮອຍປາກກາໄວ້ໃນ ເວທີ ອັກສອນສິນຂອງລາວເຮົາມາແລ້ວ ເປັນເວລາຫລາຍປີ ແລະ ກໍຍັງສືບຕໍ່ ເສີມສ້າງເວທີນີ້ ຮ່ວມກັບເພື່ອນມິດໃນສາຍນີ້ຢູ່. ນີ້ແມ່ນ ເປັນມໍລະດົກສືບທອດໂດຍກົງ ທີ່ພໍ່ແລະແມ່ໄດ້ແບ່ງ ປັນໃຫ້ ແລະຈະບໍ່ອາດ ມີໃຜມາຍາດແຍ່ງແບ່ງປັນໄປໄດ້.

ນອກຈາກມໍລະດົກ ອັນຫາຄ່າບໍ່ໄດ້ ນີ້ແລ້ວ ພວກຂ້າພະເຈົ້າ ໄດ້ຮັບພາຣະອັນມີກຽດ ແລະຫນ້າພາກພູມໃຈຍິ່ງນັ້ນຄື ການດູແລ ຮັກສາເອກສານຜົນງານ ທັງທີ່ຍັງເປັນລາຍມື ຕົ້ນສະບັບພິມດິດ ຕລອດ ທັງສິ່ງພິມຕ່າງໆ ທີ່ພໍ່ເຄີຍໃຊ້ ເຄີຍອ່ານສຶກສາມາແລ້ວ, ປຶ້ມບາງຫົວ ເອກສານບາງຊະນິດຂອງພໍ່ມີອາຍຸຫລາຍກວ່າອາຍຸພວກຂ້າພະເຈົ້າອີກ ເຊັ່ນ ຕົ້ນສະບັບລາຍມືກ່າຍ ພື້ນທ້າວຮຸ່ງ ທ້າວເຈືອງ ຈາກຫນັງສືໃບລານ ຢູ່ຫໍສມຸດແຫ່ງຊາດໄທ ທີ່ ບາງກອກ ໃນປີ ຄ.ສ.1942 (ໄດ້ 62 ປີ), ກອນລໍາແຕ່ງສໄມລີ້ໄພລະຫວ່າງ ປີ 1944-47. ມາເຖິງປະຈຸບັນ ແຜ່ນ ເຈ້ຽເລີ່ມຂາດຜູ້ຜ່ອຍໄປຫລາຍແລ້ວ ແຕ່ພວກເຮົາເຫັນວ່າ ຄວນກຸນອມໄວ້ ໃຫ້ເປັນອະນຸສອນ ແຫ່ງຄວາມພະຍາຍາມພາກພຽນຂອງເພິ່ນ, ເປັນແບບ ຢ່າງແກ່ຄູບາອາຈານ ຮຸ່ນລູກຫລານ ທັງເປັນສັກຂີພິຍານດ້ານປັດສາດ ຢ່າງນຶ່ງ ສໍາລັບການສຶກສາຄົ້ນຄວ້າສືບຕໍ່ໄປ.

ເມື່ອພວກຂ້າພະເຈົ້າໄປຊົມ ຫໍພິພິດທະພັນ British Musuem ທີ່ນະຄອນລອນດອນ ປະເທດອັງກິດ ໄດ້ເຫັນລາຍມືນັກກະວີ ວິລຽມ ເຊັກສະເປັຽ (William Shakespeare) ທີ່ຮັກສາ ມາຕັ້ງແຕ່ສະຕະວັດ ທີ 17 ຈຶ່ງເກີດມີຄໍາຖາມຂຶ້ນວ່າ: " ຊັ້ນບັນດາເອກສານບູຮານຫນັງສື ຜູກໃບລານລາວເຮົານີ້ເດັ ກືວ່າແມ່ນຮອຍຕີນຮອຍມືບັນພະບຸຣຸດຂອງໄດ້ ເຮົາບໍ່? ສໍາລັບພວກຂ້າພະເຈົ້າກືວ່າແມ່ນເຖິງຈະຮູ້ວ່າສ່ວນຫລວງຫລາຍ ແມ່ນສີມື/ລາຍມື ຂອງຄູບາ ອ້າຍທິດ ອ້າຍຈານ ຫລື ຈົວນ້ອຍ ຜູ້ຈິດກ່າຍ ພຸ່ນຫລາຍກວ່າທີ່ຈະເປັນຂອງ ຜູ້ເພິ່ນເປັນນັກປາດ ອາຈານ ນັກກະວີ ນັກແຕ່ງ. ດັ່ງນັ້ນ ໃນບາງເທື່ອ ຈຶ່ງມີຄວາມຮູ້ສຶກບໍ່ແຈບໃຈ ປານໃດທີ່ຈະ ເອກອ້າງວ່າ ຜົນງານນັ້ນແມ່ນ ຜົນງານນີ້ບໍ່ແມ່ນ. ອີກຢ່າງນຶ່ງ ໃນຫນັງ ສືໃບລານເກົ່າໆ ກໍບໍ່ໄຄ່ມີຊື່ຜູ້ແຕ່ງ ຈະມີກໍແຕ່ ຊື່ຜູ້ກ່າຍຕໍ່ ຫລາຍກວ່າ ດັ່ງນັ້ນ ຄໍາວ່າຮອງຮອຍລາຍມື ນັກປາດອາຈານ ຂອງພວກເຮົາຈຶ່ງບໍ່ ສົມບູນປານໃດ.

ການສ້າງທໍ່ສມຸດ ໄວ້ເປັນບ່ອນປົກປັກຮັກສາລາຍມືຂອງພໍ່ ເຊິ່ງເປັນນັກອັກສອສາດ ແລະຮັຕນະກະວີ ຜູ້ມີບົດກອນຂັບລໍາ ຍືນຍາວມາກວ່າເຄິ່ງສະຕະວັດ ເທິງແຜ່ນດິນລ່ອງສອງຝັ່ງຂອງ ໄດ້ກາຍເປັນຈຸດມຸ່ງຫມາຍນຶ່ງທີ່ພວກເຮົາ ລູກຫລານ ທັງພາຍໃນ ແລະຕ່າງປະເທດ ເລັ່ງໃສ່ ແລະບັດນີ້ ຈຸດມຸ່ງຫມາຍດັ່ງກ່າວກໍ່ບັນລຸແລ້ວ ໃນປີ 2003 ນັ້ນຄື ການປຸກສ້າງທໍ່ສມຸດ ມະຫາສິລາ ວິຣະວົງສ໌ ທີ່ສວນໄຜ່ພັນກໍ່ ໂດຍການອຸທິດທີ່ດິນຂອງ ດາຣາ ກັນລະຍາ ແລະດວງເດືອນ ບຸນຍາວົງ, ເງິນມໍລະດົກຂອງ ແມ່ມາລີ, ລາຍຮັບຈາກຄ່າລິຂະສິດຜົນງານ ແລະການຈໍາຫນ່າຍປຶ້ມຕ່າງໆໃນນາມ ມະຫາສິລາ ວິຣະວົງສ໌, ເງິນຈາກກອງທຶນທີ່ລະນຶກ ມີ້ລາງ ອຸທິນ ບຸນຍາວົງ, ເງິນແລະວັດຖຸບໍລິຈາກ ຂອງລູກຫລານ ຊາຍຍິງ ທັງພາຍໃນ ແລະພາຍນອກ, ການບໍລິຈາກສົມທົບຂອງຍາດພີ່ນ້ອງ ເພື່ອນມິດ ລູກສິດ ທັງລາວແລະຕ່າງປະເທດ ກໍ່ແມ່ນປັດໄຈນຶ່ງທີ່ເຮັດໃຫ້ໂຄງການປຸກສ້າງ ແລະຈັດຫາອຸປະກອນຮັບໃຊ້ ເຊັ່ນໂຕ້ະ ຕັ້ງຕູ້ ເຄື່ອງຄອມພິວເຕີ ແລະເຄື່ອງພິມ, ຮູບຫລໍ່ທອງສໍາລິດ ຂະໜາດເຄິ່ງຕົວຂອງພໍ່ ກໍ່ສໍາເລັດເປັນອະນຸສອນ ຕັ້ງເປັນສງໍາລາສີ ຢູ່ທີ່ທໍ່ສມຸດແຫ່ງນີ້ ໄວ້ໃຫ້ລູກຫລານຍາດມິດ ທີ່ມາຢ້ຽມຢາມ ສະແດງຄວາມເຄົາລົບ ແລະລະນຶກຫາ.

ທັງຫມົດນີ້ ແມ່ນຜົນແຫ່ງພລັງສັດທາ ແລະອານິສົງຕ່າງໆ ທີ່ສັ່ງສົມມາ ຕລອດເວລາອັນຍາວນານຂອງ ພໍ່ ແລະແມ່ ບວກໃສ່ຄວາມພະຍາຍາມ ຄວາມສາມັກຄີຂອງລູກໆ ຫລານໆ ຍາດສນິດ ເພື່ອນມິດ ລູກສິດເກົ່າຂອງພໍ່ ແລະແມ່ທຸກໆຄົນ ນັ້ນເອງ.

ນອກຈາກນີ້ ປຶ້ມເກົ່າແກ່ຫາຍາກ ທີ່ເປັນຜົນງານຂອງພໍ່ເອງ ແລ້ວ, ກໍ່ຍັງມີຜົນງານອື່ນໆ ຂອງນັກປາດອາຈານ ລາວຮຸ່ນກ່ອນໆ ປຶ້ມວິຊາການ, ບົດລາຍງານການພັດທະນາ, ບົດຄົນຄວ້າພາສາ ວັນນະຄະດີ, ບົດປະພັນປັດຈຸບັນ ຂອງນັກຂຽນລາວ ແລະຕ່າງປະເທດ ທັງ

ພາສາ ລາວ ໄທ ຝຣັ່ງ ອັງກິດ ຣັດເຊຍ, ໂດຍສະເພາະແລ້ວ ພວກເຮົາ
 ໄດ້ຮັບການອະນຸເຄາະຈາກ ມະຫາມິດຂອງຄອບຄົວ ຄື ອາຈານ ສຸລັກ
 ສິວະຣັກສ໌, ມູນນິທິ ໂກມິນຄົມທອງ, ສະມາຊິກ ຫັມມະຍາຕຣາ ແລະ
 ຄົນອື່ນໆ ທີ່ໄດ້ບໍລິຈາກປຶ້ມ ແລະວາຣະສານຈຳນວນຫລາຍພັນຫົວ
 ມາໃຫ້ເປັນໄທຍະທານນຳອີກ ອັນໄດ້ເຮັດໃຫ້ຫໍສມຸດແຫ່ງນີ້ ອຸດົມສົມບູນ
 ຫລາກຫລາຍດ້ວຍແຫລ່ງຂໍ້ມູນ ສາຣະຄວາມຮູ້ ທີ່ສາມາດນຳໃຊ້ ໃຫ້ເປັນ
 ປໂຫຍດຢ່າງກວ້າງຂວາງ ແລະຕລອດໄປ.

ໃນນາມຜູ້ບໍລິຫານວຽກງານ ການກໍ່ສ້າງຕູ້ແລຫໍສມຸດ ແລະ
 ຕາງຫນ້າໃຫ້ຄອບຄົວ ພວກຂ້າພະເຈົ້າ ຂໍຂອບໃຈ ແລະຂໍຈິດຈຳບຸນຄຸນ
 ຂອງທຸກໆທ່ານ ຍາດມິດ ເພື່ອນສນິດ ມິດສະຫາຍ ທີ່ເອີ້ນນາມມານັ້ນ
 ແລະທີ່ບໍ່ໄດ້ ເອີ້ນນາມ ເພາະການບໍລິຈາກຂອງທ່ານ ໄດ້ກະທຳໄປກ່ອນ
 ໂຄງການນີ້ (ໂດຍສະເພາະ ຢູ່ໃນກອງທຶນ ທີ່ລະນຶກ ອຸທິນ ບຸນຍາວົງ)
 ຂໍໃຫ້ທ່ານຈົ່ງປະສົບແຕ່ຄວາມຜາສຸກ ທັງກາຍ ແລະໃຈ ມີຄວາມຈະເລີນ
 ຮຸ່ງເຮືອງໃນຊີວິດ ພາລະກິດທີ່ມີ ກໍຈົ່ງສຳເລັດຜົນ ດ້ວຍເຖິ້ນ.

ຫວັງຢ່າງຍິ່ງວ່າ ຫໍສມຸດ ມະຫາສິລາ ວິຣະວົງສ໌ ຈະໄດ້ຮັບໃຊ້
 ໃຫ້ບໍລິການແກ່ທ່ານ ຍາດພີ່ນ້ອງ ເພື່ອນມິດ ກໍຄືລູກ ຫລານທຸກຄົນ ທີ່
 ສແວງຫາການຮຽນຮູ້ຈາກອະດີດ ແລະຈາກບົດຮຽນຂອງຜູ້ອື່ນ.

ດາຣາ ວິຣະວົງສ໌ ກັນລະຍາ
 ດວງເຕືອນ ບຸນຍາວົງ
 ທີ່ ສວນໄຜ່ພັນກໍ ວັນທີ 12 ຕຸລາ 2004

ຜົນງານ ຂອງມະຫາສິລາ ວິຣະວົງສ໌

ຈັດແບ່ງເປັນປະເພດຕ່າງໆ ດັ່ງນີ້ :

ກ. ປະເພດແຕ່ງ, ຮິບໂຮມຂໍ້ມູນຈາກເອກະສານ ບູຮານ
ມາຂຽນຂຶ້ນໃໝ່ ໃຫ້ເປັນຕໍາຣາຮຽນອ່ານເຂົ້າໃຈງ່າຍ
ຊຶ່ງມີທັງຄໍາ ຮ້ອຍແກ້ວ ແລະຄໍາກອນ

ຂ. ປະເພດປະຣິວັດ ຈາກໃບລານ, ປັບປຸງ ແຕ່ງຕື່ມ ບ່ອນຂາດວັກ
ຂາດຕອນ ໂດຍໃສ່ວົງເລັບໄວ້, ຈັດລະບຽບຄໍາກອນແບບຕ່າງໆ

ລ/ດ	ຊື່ເຮືອງ	ພິມຄັ້ງທີ	ປີ
1	ພຸທະປັດ (ຄໍາກອນ)	1	1923
2	ເຮືອງ ເວສສັນຕຣະຊາດິກ (ຄໍາກອນ)	1	1926
3	ແບບຮຽນໄວຍາກຣນ໌ປາລີ 4 ພາຄ	1	1938
	- (ແຕ່ງແຕ່ປີ 1916 ຕໍ່ມາຈຶ່ງໄດ້ຈັດພິມ ເປັນເຫລັ້ມ)	2	1960
		3	1996
4	ແບບສູຕມົນຂອງພຣະ ພ້ອມທັງຄໍາແປ ຮຽກວ່າ : ປະຖົມຈຸລປະຣິຕຕ໌	1	1933
5	ແບບຮຽນ ທັມມະ ພາຄ 1, ພາຄ 2	1	1933
6	ທ້າວເຕມິຍະກຸມມາຣ (ຊາດິກຄໍາກອນ)	1	1930
7	ທ້າວສຸວັນນະສານ (ຊາດິກຄໍາກອນ)	1	1930
		2	1972
8	ທ້າວມະຫາຊະນິກ (ຊາດິກຄໍາກອນ)	1	1930
9	ພຸທະປັດ ບັນພຣະໂພທິສັດ(ຄໍາກອນ)	1	1933
10	ແບບຮຽນໄວຍາກຣນ໌ລາວ ພາຄ 1 : ອັກຂະຣະວິທີ	1	1935
11	ແບບແຕ່ງກອນໄທວຽງຈັນທນ໌ ແລະສານວິລາສິນີ	1	1942
		2	1993
		3	1996
12	ອຸຣັງຄະນິທານ (ຄໍາກອນ)	1	1943
13	ພຸທະທໍານວາຍ (ຄໍາກອນ)	1	1945
14	ປະເພນີບູຮານລາວພາຄ I : ຄໍາສູຕຂວັນຕ່າງໆ	1	1955
		2	1994
15	ປະເພນີບູຮານລາວພາຄ II : ປະເພນີກາຣເກີດ, ກາຣບວດ, ແຕ່ງດອງ, ຕາຍ, ກາຣຕັ້ງຊື່		1973 - 75

ບ່ອນພິມ/ຜູ້ຈັດພິມ	ຫມາຍເຫດ
ກຽງເທພ, ອັກສຣ໌ເທຍ໌ ພາສາລາວ ຂອນແກ່ນ, ອັກສຣ໌ເທຍ໌ ພາສາລາວ ພຸທະບັນດິຕຕ໌ສະພາ ຈັນທະບຸຣີ, ປະເທສລາວ ກະຊວງສຶກສາ ກະຊວງຖະແຫລ່ງຂ່າວ ແລະວັດທະນະທັມ, ສ.ປ.ປ.ລ EFEO ພຸທະບັນດິຕຕ໌ສະພາຈັນທະບຸຣີ, ປະເທສລາວ " "	ແຕ່ງສະໄຫມເປັນຈົວ ບວດຢູ່ວັດສະປະທຸມ ແຕ່ງສະໄຫມເປັນພຣະ ແບບສອນຂອງໂຮງຮຽນປາລີ ແບບສອນ ແບບຮຽນຂອງໂຮງຮຽນສິງ ແບບຮຽນຂອງໂຮງຮຽນ ປາລີ ປຶ້ມອ່ານປະກອບຢູ່ໂຮງຮຽນປາລີ " " " "
ຫໍສມຸດແຫ່ງຊາດ " " ພຸທະບັນດິຕຕ໌ສະພາຈັນທະບຸຣີ, ປະເທສລາວ ພຸທະບັນດິຕຕ໌ສະພາຈັນທະບຸຣີ ໂຮງພິມ ມິດໄທ, ກຽງເທພ ອັກສຣ໌ເທ ສະມາຄົມສິ່ງປຶ້ມຮູບ ASPB ພາສາລາວ-ໄທ, ຄນະກັມມະກາຣວັດ ທະນະທັມແຫ່ງຊາຕໄທຍ໌ ພິມເປັນອັກສຣ໌ເທ ຂອນແກ່ນ ກົມວັນນະຄະດີ ວັນນະສິນ, ກະຊວງຖະແຫລ່ງຂ່າວ ແລະວັດທະນະທັມ ສ.ປ.ປ.ລ ພິມລົງເປັນຕອນຢູ່ໃນ ວາລະສານໄຜ່ຫນາມ	ປຶ້ມອ່ານປະກອບຢູ່ໂຮງຮຽນປາລີ ແບບຮຽນຢູ່ໂຮງຮຽນປາລີ ຫໍສມຸດແຫ່ງຊາຕ ສັມມະນາ ວັນນະກັມສອງຝັ່ງ ຂອງ ພິມຫລາຍຄັ້ງ, ເປັນກອນລໍາ ໂຄງກາຣສິ່ງເສີມກາຣອ່ານ ຍັງບໍ່ໄດ້ໂຮມເຫລັ້ມ

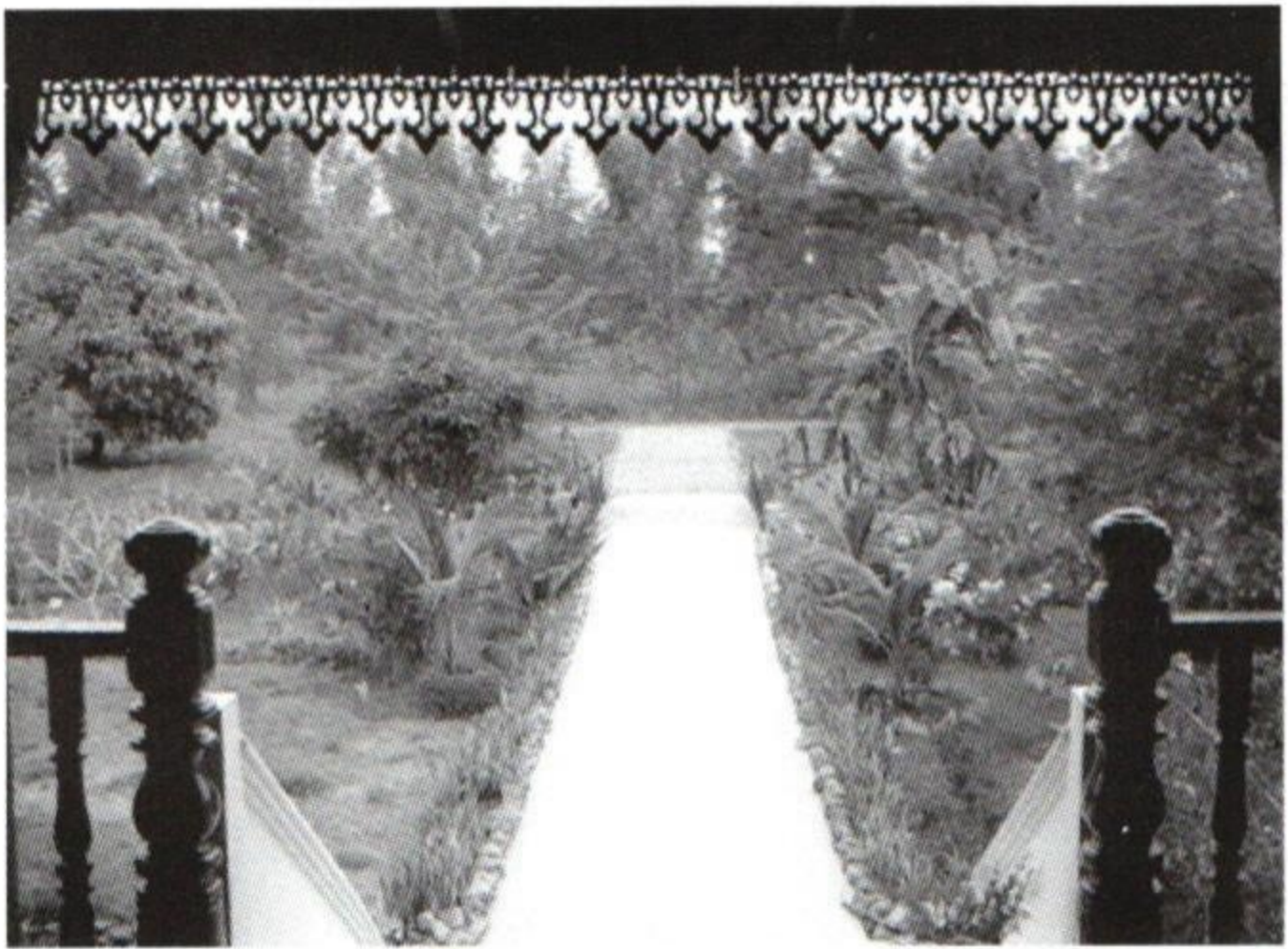
ລ/ດ	ຊື່ເຮືອງ	ພິມຄັ້ງທີ	ປີ
16	ພົງສາວະດານຊາຕລາວ ປັບປຸງໃໝ່	1	1958
	ແປເປັນພາສາອັງກິດ: History of Laos	2	1973
	- Pongsavadan Lao	3	1959
	- ແປເປັນພາສາໄທ :	4	1985
		5	1991
	- ພິມເປັນພາສາໄທ : ປັດສາດລາວ	6-7	1996-97
	- ພິມເປັນພາສາລາວ : ປັດສາດລາວ	8	1997
	- ພົງສາວະດານລາວ	9	2002
	17	ວັດຈະນານຸກົມພາສາລາວ	1
2			1963
18	ວັນນະຄະດີເພື່ອກາສສິກສາ	1	1960
19	ປໂຍດຂອງ ວັນນະຄະດີ (ປ່ຽນຊື່)	1	1996
20	ໄວຍາກຣນ໌ລາວ ໔ ພາຄ	2	1995
		1	1961
21	ປັດເຈດີພຣະທາດຫລວງວຽງຈັນທົນ	1	1958
22	ປັດພຣະເຈົ້າອະນຸວົງ	1	1968
23	ປັດຫນັງສືລາວ	1	1974
		2	1995
24	ປັດທຸງ ແລະ ທຸງລາວ	1	1975
25	ຮິດສິບສອງ(ບຸນຕ່າງໆໃນ ໑໒ ເດືອນ)	1	1974
		2	1995
26	ປັດ ໑໒ ຕຸລາ ໑໙໔໕	1	1975
27	ປັດນະຄອນວຽງຈັນທົນ, ວັດພູຈຳປາສັກ ນະຄອນຈຳປາສັກ	1973 - 1975	
28	ຄຳກອນ ອັດຕະຊີວະປັດ ແລະ ກອນລຳກ້ຽວສາວ, ເດີນດົງ, ປັດສາດ	1943 - 45	
29	ຊີວະປັດເຈົ້າ ມະຫາອຸປະຣາດ ເພັຊຣາຊ	1	1995
		2	1997
		4	2004

ບ່ອນພິມ/ຜູ້ຈັດພິມ	ຫມາຍເຫດ
<p>ກະຊວງສຶກສາທິການ ກະຊວງສຶກສາທິການ Library of Congress USA ຄຸຣຸສະພາ (ໄທຍ໌) ມະຫາວິທະຍາໄລຊຽງໃໝ່ ມະຕິຊົນ ມໍລະດົກລາວ, ອັອສເຕຣເລັຽ ຫໍສມຸດແຫ່ງຊາສ ມ.ໂຕໂຍຕາອຸປະຖໍາ ກະຊວງສຶກສາທິການ ກະຊວງສຶກສາທິການ ຫໍສມຸດແຫ່ງຊາຕ, Japan Foundation Asia center ກະຊວງສຶກສາທິການ ກະຊວງສຶກສາ, ໃຊ້ເປັນແບບຮຽນ</p>	<p>ປຶ້ມຄູ່ມືການສອນ ປຶ້ມຄູ່ມືການສອນໃນມັດ ທະຍົມພາຄປາຍ</p>
<p>ກະຊວງທັມມະກາຣ, ພ.ສ. ໒໕໐໐ ສະຫລອງສາລາພັນທ້ອງ ກະຊວງທັມມະກາຣ ສໍານັກພິມ ໄຜ່ຫນາມ ASPB ຫໍສມຸດແຫ່ງຊາຕ ສໍານັກພິມໄຜ່ຫນາມ ສໍານັກພິມໄຜ່ຫນາມ ຫໍສມຸດແຫ່ງຊາຕ, Japan Foundation Asia Center ສໍານັກພິມໄຜ່ຫນາມ ລົງພິມໃນວາລະສານ ໄຜ່ຫນາມ ແຕ່ງຂາຍໃຫ້ຫມໍລໍາຢູ່ ພາຄອິສານສະໄຫມຫລົບໄພຢູ່ປະເທສໄທຍ໌. ສະມາຄົມສົ່ງປຶ້ມຮູບໃຫ້ເດັກນ້ອຍລາວ ໂຮງພິມໄຜ່ຫນາມ ສໍານັກພິມດອກເກດ</p>	<p>(ບໍ່ເຫັນຕົ້ນສະບັບ) - ແຈກຢາຍລ້າ</p>

ຂ. ປະເພດປະຣິວັດ ຈາກໃບລານ, ປັບປຸງ ແຕ່ງຕັ້ງ ບ່ອນຂາດວັກ
ຂາດຕອນ ໂດຍໃສ່ວົງເລັບໄວ້, ຈັດລະບຽບຄຳກອນແບບຕ່າງໆ

ລ/ດ	ຊື່ເຮືອງ	ພິມຄັ້ງທີ	ປີ
1	ທ້າວຮຸ່ງ-ທ້າວເຈືອງ (ຄຳກອນ)	1	1943
		2	1988
2	ສັງສິລປໄຊ (ຄຳກອນ)	1	1951
			1967
3	ອິນທິຍານສອນລູກ (ຄຳກອນ)	1	1965
			1987
4	ສານລິພສູຣ (ລິບພະສູນ) (ຄຳກອນ)	1	1952
5	ສານຖອນອົກນ້ອມ (ຄຳກອນ)	1	196...
6	ເວສສັນຕຣະຊາດົກ (ກອນຮ່າຍ)	1	1965
7	ເຮືອງພຣະອຸປຄຸຕຕ໌ (ຮ້ອຍແກ້ວ)	1	1965
8	ເຮືອງ ຊຽງຫມ້ຽງ(ຄຳກອນ)	1	1954
9	ນິທານທ້າວສຽວສວາດ (ຮ້ອຍແກ້ວ)	1	1954
10	ຄັມພິທັມມະສາດ ບູຮານລາວ (ກົດຫມາຍເກົ່າ, ຮ້ອຍແກ້ວ)	1	1957
11	ພຣະພຸທະຮູບປາງພິເສກວິທີ	1	1954
12	ຕຳນານພຣະບາງ (ຮ້ອຍແກ້ວ)	1	1967
13	ປັວດພຣະແຊກຄຳ (ຮ້ອຍແກ້ວ)	1	1967
14	ຕຳນານຂຸນບໍຣົມ (ຮ້ອຍແກ້ວ)	1	1967

ບ່ອນພິມ/ຜູ້ຈັດພິມ	ຫມາຍເຫດ
<p>ສົມເດັດພຣະມະຫາວິຣະວົງສ໌ ສັງຄະນາຍົກ (ໄທ) (ອັກສຣ໌ໄທຍ໌) ສະຖາບັນຄົ້ນຄວ້າສິລປະວັນນະຄະດີ, ສ.ປ.ປ.ລ ກະຊວງທັມມະກາຣ</p>	<p>ພິມແຈກໃນງານປົງສົບ ຂຽນມື, 4 ເຫລັ້ມ ສືບຕໍ່ພິມມາຮອດປັດຈຸບັນ</p>
<p>ກົມວັນນະຄະດີ/ມູນນິທິອາຊີ 7໗໖ .ນີກະຣນີ8 ສະຖາບັນຄົ້ນຄວ້າສິລະປະວັນນະຄະດີ, ສ.ປ.ປ.ລ ກອງວັນນະຄະດີ ກົມວັນນະຄະດີ, ກອງວັນນະຄະດີ ກົມວັນນະຄະດີ " "</p>	
<p>ກອງວັນນະຄະດີ ກົມວັນນະຄະດີ ກົມວັນນະຄະດີ</p>	<p>ພິມຫລາຍເທື່ອ ພິມຫລາຍເທື່ອ</p>
<p>ກະຊວງທັມມະກາຣ " " " "</p>	<p>ບໍ່ເຫັນຕົ້ນສະບັບ</p>

Bht. 200

ຫໍສມຸດ ມະຫາສິລາ ວິຣະວົງສ໌
ສວນໄຜ່ພັນກໍ່ ບ້ານໄຮ່ ເມືອງໄຊທານີ
ນະຄອນຫລວງວຽງຈັນ

*Maha Sila Viravongs Library
Land of Bamboo Ban Hai Saythani District
Vientaine, Laos*